

MINISTERUL EDUCAȚIEI, CULTURII ȘI CERCETĂRII
AL REPUBLICII MOLDOVA

CURRICULUM NAȚIONAL

ISTORIA ROMÂNILOR ȘI UNIVERSALĂ

CLASELE X-XII

- **Curriculum disciplinar**
- **Ghid de implementare**

Chișinău, 2020

CURRICULUM DISCIPLINAR

Aprobat:

- Consiliul Național pentru Curriculum, proces-verbal nr. 22 din 05.07.2019
- Ordinul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării nr. 906 din 17.07.2019

COORDONATORI:

- **Angela CUTASEVICI**, Secretar de Stat în domeniul educației, MECC
- **Valentin CRUDU**, dr., șef Direcție învățământ general, MECC, coordonator al managementului curricular
- **Corina LUNGU**, consultant principal, MECC, coordonator al grupului de lucru

EXPERȚI-COORDONATORI:

- **Vladimir GUȚU**, dr. hab., prof. univ., USM, expert-coordonator general
- **Rodica NEAGA**, dr., USM, grad didactic superior, IPLT „Orizont”, Chișinău, expert-coordonator pe aria curriculară *Educație socioumanistică*

GRUPUL DE LUCRU:

- **Rodica NEAGA** (coordonator), dr., USM, grad didactic superior, IPLT „Orizont”, Chișinău
- **Viorica BUJOR**, grad didactic superior, IPLT „G. Coșbuc”, Bălți
- **Pavel CERBUȘCA**, dr., grad didactic superior, LTR „Aristotel”, Chișinău
- **Ala GHERMAN**, grad didactic superior, IPLT „L. Deleanu”, Chișinău
- **Galina GUMEN**, grad didactic întâi, IP Gimnaziul Halahora, Briceni
- **Ludmila GURSCAIA**, grad didactic superior, IPLT „L. Tolstoi”, Glodeni
- **Olga MARDARI**, grad didactic superior, IPLT „G. Gaidarji”, Comrat
- **Tatiana ȚÎMBALARI**, grad didactic întâi, Liceul de Limbi Moderne și Management, Chișinău
- **Daniela VACARCIUC**, grad didactic superior, IPLT „V. Alecsandri”, Chișinău
- **Svetlana VASILACHI**, grad didactic superior, IPLT „M. Eminescu”, Bălți

Istoria românilor și universală : Curriculum național : Clasele 10-12 : Curriculum disciplinar : Ghid de implementare / Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova ; coordonatori: Angela Cutasevici [et al.], Valentin Crudu, Corina Lungu; grupul de lucru: Rodica Neaga (coordonator) [et al.]. – Chișinău : Lyceum, 2020 (F.E.-P. "Tipografia Centrală"). – 188 p. : fig., tab.

Referințe bibliogr.: p. 185-188 (71 tit.). – 2000 ex.

ISBN 978-9975-3436-6-4.

373.5.091:[94(=135.1)+94(100)](073)

I-87

GHID DE IMPLEMENTARE

Elaborat în conformitate cu prevederile Curriculumului disciplinar, aprobat la ședința Consiliului Național pentru Curriculum, prin ordinul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării nr. 906 din 17.07.2019

COORDONATORI:

- **Angela CUTASEVICI**, Secretar de Stat în domeniul educației, MECC
- **Valentin CRUDU**, dr., șef Direcție învățământ general, MECC, coordonator al managementului curricular
- **Corina LUNGU**, consultant principal, MECC, coordonator al grupului de lucru

EXPERȚI-COORDONATORI:

- **Vladimir GUȚU**, dr. hab., prof. univ., USM, expert-coordonator general
- **Rodica NEAGA**, dr., USM, grad didactic superior, IPLT „Orizont”, Chișinău, expert-coordonator pe aria curriculară *Educație socioumanistică*

GRUPUL DE LUCRU:

- **Rodica NEAGA** (coordonator), dr., USM , grad didactic superior, IPLT „Orizont”, Chișinău
- **Viorica BUJOR**, grad didactic superior, IPLT „G. Coșbuc”, Bălți
- **Pavel CERBUȘCA**, dr., grad didactic superior, LTR „Aristotel”, Chișinău
- **Ala GHERMAN**, grad didactic superior, IPLT „L. Deleanu”, Chișinău
- **Galina GUMEN**, grad didactic întâi, IP Gimnaziul Halahora, Briceni
- **Ludmila GURSCAIA**, grad didactic superior, IPLT „L. Tolstoi”, Glodeni
- **Tatiana ȚÎMBALARI**, grad didactic întâi, Liceul de Limbi Moderne și Management, Chișinău
- **Daniela VACARCIUC**, grad didactic superior, IPLT „V. Alecsandri”, Chișinău
- **Svetlana VASILACHI**, grad didactic superior, IPLT „M. Eminescu”, Bălți

Preliminarii

Curriculumul la Istoria românilor și universală include ansamblul elementelor esențiale, relevante ale realității educaționale din școală, atât la nivel de reprezentare teoretică, cât și a activității practice desfășurate, imprimând o continuă reconsiderare și reconcepere contextuală a acestora.

Curriculumul la disciplina *Istoria românilor și universală* fundamentează și ghidează activitatea cadrului didactic, facilitează abordarea creativă a demersurilor de proiectare didactică de lungă durată și de scurtă durată, dar și de realizare propriu-zisă a procesului de predare – învățare – evaluare.

Dezvoltarea *Curriculumului* la disciplina școlară *Istoria românilor și universală* este o necesitate dictată de actualizarea standardelor în educație și de schimbările survenite odată cu adoptarea paradigmei educaționale **centrarea pe elev și școala prietenoasă copilului**.

Disciplina școlară *Istoria românilor și universală*, valorificată în plan pedagogic în *Curriculumul* dat, are un rol important în formarea/dezvoltarea personalității elevilor, în formarea unor competențe necesare pentru învățare pe tot parcursul vieții, dar și de integrare într-o societate bazată pe o permanentă schimbare.

Actualul *Curriculum* la disciplina *Istoria românilor și universală* este parte componentă a *Curriculumului Național* și reprezintă un document reglator prevăzut pentru a fi implementat în clasele liceale. Disciplina *Istoria Românilor și universală* face parte din segmentul obligatoriu ce definește elementele centrale ale formării elevilor pe parcursul ciclului liceal (clasa a X-a-a XII-a), în aria curriculară *Educație socioumanistică*.

Prezentul document este o continuitate a *Curriculumului* din anul 2010 centrat pe competențe. Dezvoltarea curriculară implică o nouă paradigmă educațională: de la cunoștințe și gândire critică la formarea de abilități, atitudini și valori – elemente indispensabile cetățeniei participative.

În procesul de proiectare a *Curriculumului* la disciplina *Istoria românilor și universală* s-a ținut cont de:

- abordările postmoderne și tendințele dezvoltării curriculare pe plan național și internațional;
- necesitățile de adaptare a *Curriculumului* disciplinar la așteptările societății, la cerințele educaționale speciale ale elevilor (CES), dar și la tradițiile școlii naționale;
- valențele disciplinei în formarea competențelor transversale, transdisciplinare și specifice;

- necesitățile asigurării continuității și interconexiunii dintre ciclurile învățământului general: *educație timpurie, învățământul primar, învățământul gimnazial și învățământul liceal.*

Curriculumul la disciplina *Istoria românilor și universală* include următoarele componente structurale: *Preliminarii, Repere conceptuale, Administrarea disciplinei, Competențe specifice, Matricea dezvoltării competențelor specifice la disciplină, Unități de învățare, Unități de competență, Unități de conținut, Activități și produse de învățare recomandate, Repere metodologice de predare – învățare – evaluare, Bibliografie.* *Curriculumul* la disciplină include finalitățile prezentate după fiecare clasă, care reflectă competențele specifice ale disciplinei, manifestate gradual la etapa dată de învățare ce au funcția de stabilire a obiectivelor de evaluare finală.

Elemente de dezvoltare/noutate curriculară la disciplina *Istoria românilor și universală*:

- a) transpunerea abordării sistemice a curriculumului ca un concept în *Curriculumul* la disciplină;
- b) reliefarea cadrului valoric transdisciplinar în baza profilului absolventului ciclului gimnazial, din perspectiva unității abordării psiho- și sociocentriste;
- c) revizuirea competențelor specifice disciplinei;
- d) precizarea nivelului taxonomic al competențelor specifice;
- e) elaborarea unităților de competență conform nivelului taxonomic;
- f) elaborarea unităților de învățare cu detalieri de conținut;
- g) raportarea competențelor specifice și a unităților de competență ce urmează a fi formate elevilor la schimbările produse în societate: globalizare, internaționalizare, europenizare, tehnologizare etc.;
- h) racordarea activităților de învățare recomandate la unitățile de competență;
- i) conexitatea abordărilor intra- și interdisciplinare la nivelul competențelor și a conținuturilor cu alte discipline: *Limba și literatura română, Limbi străine, Educație pentru societate, Geografie, Dezvoltare personală, TIC* (în contextul implementării Strategiei „Moldova Digitală 2020” etc.);
- j) introducerea activităților de învățare în bază de proiect pentru studierea Istoriei locale, elaborate individual sau în grupuri, cu acțiuni practice, realizate în clasă, școală, comunitate (la alegerea profesorului și elevilor);
- k) evaluarea gradului de formare a competențelor la nivel de proces și de produs;
- l) selectarea pentru studierea obligatorie a noțiunilor și a personalităților istorice (conform fiecărui an de studiu);
- m) introducerea activităților de sinteză, studiilor de caz, în rubrica *Activități de învățare*, la discreția profesorului;

- n) includerea listei de produse recomandate pentru fiecare clasă;
- o) reducerea numărului unităților de conținut;
- p) transferarea conținuturilor privind *Primul Război Mondial și Marea Unire* din clasa a XI-a în clasa a XII-a;
- q) precizarea conținuturilor obligatorii pentru evaluarea de certificare;
 - * conținuturile ce nu vor fi evaluate la examenul de absolvire a ciclului liceal;
 - ** extensiile curriculare, care, de asemenea, nu vor fi evaluate la examenul de absolvire a ciclului liceal;
- r) elaborarea finalităților conform nivelului taxonomic pentru fiecare clasă.

La baza elaborării *Curriculumului la Istoria românilor și universală* ediția 2019 pentru treapta liceală au stat: documente naționale și internaționale de politici educaționale; raportul de sinteză a evaluării *Curriculumului* la disciplina *Istoria românilor și universală* (2010); sugestiile cadrelor didactice și manageriale din republică, observațiile experților în domeniile educației și istoriei, experiențele programelor anterioare din țară și de peste hotare.

Modul de abordare în studierea trecutului istoric pornește de la Istoria locală spre Istoria națională, regională și cea universală.

Prezentul document este parte componentă a *Curriculumului Național*, fiind a doua generație de curricula axate pe dezvoltarea de competențe, reflectă angajamentele asumate de către Republica Moldova și recomandările ce se referă la educația: pentru o cultură democratică, pentru drepturile omului, interculturalității, stipulate în documente naționale și internaționale:

- **internaționale** – *Declarația Universală a Drepturilor Omului (1948), Convenția cu privire la Drepturile Copilului (1989), Convenția ONU privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilități (2010), Observațiile finale ale Comitetului pentru Drepturile Copilului (2017);*

- **europene** – *Recomandarea nr. 15/2001 a Consiliului Europei cu privire la studiul istoriei în secolul XXI (2001), Memorandumul pentru educația permanentă, elaborat de Uniunea Europeană (2000), Carta Consiliului Europei privind educația pentru cetățenie democratică și educația pentru drepturile omului (2010), Declarația Finală a celei de-a 25-a sesiuni a Conferinței Permanente a Miniștrilor Educației din cadrul Consiliului Europei (2016) și Cadrul de Referință al Competențelor pentru o Cultură Democratică (Consiliul Europei, 2018);*

- **naționale** – *Codul Educației al Republicii Moldova (2014), Programul de Dezvoltare a Educației Incluzive în Republica Moldova pentru anii 2011 – 2020, Strategia de dezvoltare a educației pentru anii 2014-2020 (2014), Standarde de eficiență a învățării la disciplina școlară istoria pentru învățământul gimnazial și liceal (2012), Standardele de calitate pentru instituțiile de învățământ primar și secundar general din perspectiva școlii prietenoase copilului (2013), Cadrul de Referință al Curriculumului Național (2017).*

Funcțiile de bază ale *Curriculumului* sunt:

- de conceptualizare a demersului curricular specific disciplinei *Istoria românilor și universală*;
- de reglementare și asigurare a coerenței dintre disciplina dată și alte discipline din aria curriculară, dintre predare – învățare – evaluare, dintre produsele curriculare specifice disciplinei *Istoria românilor și universală*, dintre componentele structurale ale *Curriculumului* disciplinar, dintre standardele și finalitățile curriculare;
- de proiectare a demersului educațional/contextual (la nivel de clasă concretă);
- de evaluare a rezultatelor învățării etc.

Beneficiarii documentului curricular sunt elevii și părinții/reprezentanții legali ai acestora, cadrele didactice din învățământul general și specialiștii din cadrul organelor locale de specialitate în domeniul învățământului. *Curriculumul* este un document reglator pentru formatori, societatea civilă, precum și pentru factorii de decizie interesați în realizarea principiului **educație de calitate**. Autorii manualelor și ghidurilor metodologice vor respecta integral cerințele și recomandările *Curriculumului* în elaborarea materialelor și organizarea activităților de predare – învățare – evaluare. Cadrele de conducere din sistemul educațional vor utiliza acest document pentru monitorizarea calității procesului de învățare la disciplină.

I. Repere conceptuale

Reperetele conceptuale ale *Curriculumului* la disciplina *Istoria românilor și universală* includ totalitatea de concepte, principii și abordări ce asigură formarea/dezvoltarea unui ansamblu de competențe necesare pentru o cultură democratică, constituit din *valori, atitudini, abilități, cunoștințe și înțelegere critică*.

Prezentul *Curriculum* la disciplină presupune *sincronizarea* abordării *psihocentrice* (în centrul atenției este elevul cu particularitățile de vârstă și nevoile sale, ritmul propriu de învățare și dezvoltare), *sociocentrică* (focalizarea pe asumarea valorilor democrației, drepturilor omului, statului de drept și diversității culturale), prioritatea finalităților educaționale, *integralizarea* predării – învățării – evaluării etc. și *abordarea individualizată* (din perspectiva educației incluzive, care vizează valorificarea tuturor diferențelor și calităților subiectului prin dezvoltarea potențialului fiecărui copil. *Curriculumul* poate fi adaptat sau modificat în funcție de modelul de Plan-cadru de învățământ, selectat de către instituția de învățământ.

Prevederile conceptuale ale *Curriculumului* la *Istoria românilor și universală* se axează pe:

Curriculum ca teorie: Teoria generală a *Curriculumului* ca o nouă categorie (știință pedagogică) dezvoltă teoria generală a educației și teoria generală a instruirii din perspectiva cadrului proiectiv, având finalitățile în calitate de substanță prioritară care vizează: definirea conceptului de *Curriculum* în calitate de paradigmă a educației și model de proiectare a educației și instruirii; fundamentele filozofice, sociologice și psihologice ale *Curriculumului*; fundamentele pedagogice ale *Curriculumului* – finalitățile educației la nivel de sistem și de proces; domeniile *Curriculumului*: tipurile de curriculum, nivelurile; ariile curriculare; produsele curriculare; procesele de dezvoltare curriculară.

În ciclul liceal procesul educațional la *Istoria românilor și universală* are următoarele obiective:

- dezvoltarea gândirii critice;
- dezvoltarea competențelor de lucru cu surse istorice (de informare și aplicare în contexte diferite);
- formarea abilităților de analiză și evaluare a motivațiilor acțiunii umane, de stabilire a relației dintre acțiunea umană și valorile unei societăți democratice;
- formarea mecanismelor intelectuale, care să combată și să prevină discriminarea și xenofobia;

- stimularea asumării multiculturalității și a multiperspectivității;
- oferirea suportului factologic celorlalte discipline școlare din aria curriculară *Educație socioumanistică* și alte arii curriculare;
- asigurarea intereselor și cerințelor educaționale ale elevilor, în scopul dezvoltării personalității și asigurării inserției sociale într-o societate în continuă schimbare.

Curriculum ca finalitate conferă rolul prioritar finalităților exprimate în termeni de competențe. *Curriculumul* ca finalitate este centrat pe sistemul de formare/dezvoltare a competențelor-cheie și a competențelor specifice disciplinei. Finalitățile sunt criteriile pentru selectarea și organizarea conținuturilor, selectarea strategiilor de predare – învățare – evaluare, iar competența școlară este înțeleasă ca un sistem integrat de cunoștințe, abilități, atitudini și valori, dobândite, formate și dezvoltate prin învățare, a căror mobilizare permite identificarea și rezolvarea diferitor probleme în diverse contexte și situații (Cadru de Referință al *Curriculumului Național*, 2017).

Conform finalităților educaționale (art. 11 pct. 2 al *Codului Educației*), școala are misiunea de a pregăti o gândire critică beneficiarilor săi, iar prin componenta sa civică, disciplina școlară *Istoria românilor și universală* își menține privilegiul printre științele socioumanistice de a contribui direct la formarea unei culturi generale, a unui sistem de valori caracteristice unei societăți civilizate, având la bază educația patriotică, morală și decența comportamentului cotidian, care, luate drept dovadă și/sau garanție a judecății acțiunilor oamenilor, determină interpretările, interacțiunile și comportamentele sociale.

Istoria românilor și universală, fiind o disciplină școlară obligatorie din aria *Educație socioumanistică*, este orientată prioritar spre înțelegerea trecutului propriului popor și a diversității tradițiilor culturale și istorice ale popoarelor lumii pentru a evita prejudecățile și a încuraja toleranța și comunicarea/colaborarea eficientă între oameni. Elevilor le vor fi formate atitudini și valori de apreciere a rolului și semnificației persoanelor cu care interacționează direct sau indirect, indiferent de apartenența lor etnică, religioasă, gen etc., excluzând astfel ura rasială, xenofobia sau antisemitismul. Educația istorică reprezintă unul dintre cele mai importante și actuale aspecte, care contribuie la formarea/dezvoltarea calităților cetățeanului activ și responsabil, fiind axată pe ideea teoriei constructiviste, în care învățarea este o construcție și nu o însușire de informații transmise și receptate pasiv.

Procesul didactic va presupune implicarea activă a elevilor în formarea competențelor, luarea în considerare a individualității lor, a contextului real în care se află. Elevul învață să-și construiască propria viziune, interconectând cunoștințele noi cu cele anterioare și le memorizează prin construirea propriilor semnificații sub îndrumarea cadrului didactic care este organizator, facilitator, coordonator.

Educația istorică contribuie la dezvoltarea competențelor și atitudinilor necesare absolventului pentru autodezvoltare și încadrarea activă în viața socială și economică a țării. Competențele vizate (valorile, atitudinile, abilitățile și cunoștințele) au un caracter transdisciplinar și definesc rezultatele învățării, exprimate în convingeri, experiențe și produse.

Finalitățile disciplinei *Istoria românilor și universală* se reflectă nemijlocit în competențele-cheie și în setul de valori și atitudini enunțate în *Curriculumul Național*, din care derivă întreaga structură curriculară (competențe specifice, unități de competență, unități de conținuturi, sugestii metodologice și de evaluare).

Curriculum ca și conținut include competențe specifice, unități de competență, unități de învățare/conținut și activități de învățare, finalități pe ani de studii/cicluri de școlaritate.

Competențele specifice disciplinei *Istoria românilor și universală* au un grad ridicat de generalitate și complexitate și au rolul de a orienta demersul didactic către achizițiile finale ale elevului.

Unitățile de competență sunt derivate din competențele specifice ale disciplinei (fiind etape ale realizării acestora) și acoperă perioada unui an școlar. Unităților de competență le sunt asociate unități de conținut, acestea fiind mijloace de dezvoltare a competențelor.

Curriculumul conține *Matricea dezvoltării competențelor la disciplina Istoria românilor și universală, ciclul liceal* (Tabel nr. 1) în care unitățile de competență sunt eșalonate pe clase și pe domenii taxonomice de structurare a competenței și anume:

- Cunoaștere și înțelegere;
- Aplicare și operare;
- Integrare și transfer.

Tabelul conceptual are drept scop:

- asigurarea parcursului didactic de formare graduală a competențelor specifice ale disciplinei, corelând unitățile de competență – activitățile de învățare – unitățile de conținut;
- organizarea evaluării la disciplină în bază de competențe și la elaborarea matricei în cadrul evaluărilor sumative și de certificare.

Unitățile de învățare reprezintă structuri didactice deschise și flexibile cu următoarele caracteristici: este unitară din punct de vedere tematic; determină la elevi un comportament generat prin integrarea unităților de competență și a competențelor specifice; se realizează în mod sistematic și continuu pentru o perioadă de timp și se poate finaliza prin evaluare.

Unitățile de conținut (Detalierile de conținut) incluse în *Curriculum* sunt:

- selectate în baza principiilor care asigură legătura/conexiunea dintre Istorie ca știință și Istoria ca disciplină școlară; repartiție spațială și în timp, cauzalitate, structuralism, stimularea și accelerarea stadială a inteligenței, învățarea prin acțiune, stimularea și dezvoltarea motivației pentru învățare, învățarea temeinică, cunoașterea sistemică și legătura teoriei cu practica;
- parte integrantă a cunoașterii Istoriei, *Curriculumului* ca sistem și a competențelor specifice ale disciplinei;
- structurate conform domeniilor: economie, societate, politică, cultură; de la local la național, european și universal (Tabelul nr.2); dezvoltării gândirii critice și reflexive; principiului multiperspectivității în Istorie, coerenței, continuității și relevanței.

	Clasa a X-a profil umanist	Clasa a XI-a profil umanist	Clasa a XII-a profil umanist
Spațiul local	7%	7%	7%
Spațiul național	48%	48%	48 %
Spațiul universal	45%	45%	45%

Tabelul nr. 2 *Repartizarea procentuală orientativă a detalierilor de conținut*

În elaborarea proiectării anuale la disciplină, la repartizarea numărului de ore pentru studierea Istoriei locale, naționale și universale, se va ține cont de raportul procentual de structurare a detalierilor de conținut prezentate în Tabelul nr. 1.

Activitățile de învățare recomandate, element de noutate ale *Curriculumului*, constituie acțiuni elementare ale procesului educațional, care racordate la unitățile de competență și la diverse situații de învățare contribuie la realizarea finalităților educaționale propuse. Decizia privind selectarea activităților la clasă și a gradului de complexitate a lor aparține cadrului didactic, în funcție de resursele didactice disponibile și caracteristicile colectivului de elevi.

Activitățile de învățare în bază de proiect constituie nu mai puțin de 5% din numărul de ore anual planificate. Din perspectiva dezvoltării și formării competențelor specifice ale disciplinei, activitățile de învățare în bază de proiect vin să asigure studierea Istoriei locale prin implicarea elevilor în cercetarea și promovarea personalităților, obiectelor, monumentelor, vestigiilor, patrimoniului din localitate, regiune și țară.

Produsul școlar recomandat în *Curriculum* reprezintă un rezultat proiectat și realizat de către elev, măsurat și apreciat de cadrul didactic, colegi și comunitatea educațională. *Curriculumul* conține liste de produse școlare pentru fiecare clasă, din cadrul

căreia profesorul va selecta un produs pentru realizare pe parcursul unui an de studii.

Finalitățile educaționale la disciplină sunt structurate pe ani de studiu/cicluri de școlaritate, reprezentând o etapă de formare/dezvoltare a competențelor specifice și gradul de manifestare a acestora de către elev.

Curriculumul conține principii și concepte clar definite, păstrează libertatea și responsabilitatea pedagogică a profesorului în organizarea procesului educațional la disciplină pe parcursul anului școlar. În acest context profesorul are libertatea să regrepeze unitățile de învățare, unitățile de conținut, activitățile de evaluare și să aleagă una dintre activitățile de învățare bazate pe proiect.

Curriculum ca proces presupune abordarea constructivistă, învățarea activă/interactivă, axate pe experiențele elevilor, crearea mediilor de învățare etc.

Curriculum ca proces include un ansamblu de activități interconexe orientate spre: *cercetarea, proiectarea, implementarea, monitorizarea Curriculumului, dar și comunicarea curriculară.*

Curriculumul ca proces și ca dezvoltare este o abordare operativă, conferă o dimensiune procesuală mai accentuată a conceptului, determinând comutarea accentului de pe produs pe acțiunile care premerg, însoțesc și urmează procesele curriculare. *Curriculumul* se bazează pe concluziile analizei documentelor curriculare precedente și se completează pe parcursul aplicării cu sugestii de îmbunătățire.

Curriculum ca produs. *Curriculumul la Istoria românilor și universală* ediția 2019 prezintă și un sistem de produse prin care se proiectează și se explică ceea ce se urmărește în cadrul educațional. Sistemul produselor curriculare include: planul-cadru pentru învățământul gimnazial și liceal, curricula disciplinelor școlare, manuale și ghiduri metodologice, crestomații, atlase, modele de teste de evaluare, mijloace multimedia, proiecte didactice etc.

II. ADMINISTRAREA DISCIPLINEI

În trunchiul disciplinelor școlare pentru învățământul liceal disciplina școlară *Istoria românilor și universală* constituie disciplina de bază pentru profilul umanist și face parte din aria curriculară *Educație socioumanistică*. Pentru profilul real, în funcție de modelul de Plan-cadru de învățământ și de anul de studiu, disciplina școlară *Istoria românilor și universală* poate avea statut de disciplină obligatorie sau la alegere.

Bugetul de timp săptămânal/anual al disciplinei este constituit în funcție de oferta educațională a modelul de Plan-cadru de învățământ: cu statut de disciplină școlară obligatorie și studiată în cadrul extensiei curriculare la disciplină. Procesul educațional la disciplină va fi proiectat separat în conformitate cu numărul de ore săptămânal și anual pentru ambele poziții de studiere a disciplinei, reflectate în Tabelul nr. 3 *Administrarea disciplinei școlare Istoria românilor și universală profil umanist* și pentru profilul real în Tabelul nr. 4 *Administrarea disciplinei școlare Istoria românilor și universală profil real*.

Modelul Planului-cadru selectat de către instituția de învățământ	Statutul disciplinei	Nr. ore săptămânal/ anual	Clasa		
			X-a	XI-a	XII-a
MODELUL I. Plan-cadru pentru învățământul liceal (profil umanist)	Disciplină obligatorie	săptămânal	3 ore	4 ore	4 ore
		anual	102 ore	136 ore	132 ore
	Extensie curriculară	săptămânal	-	2 ore	2 ore
		anual	-	68 ore	66 ore
MODELUL II. Plan-cadru pentru învățământul liceal (pentru Liceul Teoretic cu profil real și profil umanist).	Disciplină obligatorie	săptămânal	3 ore	3 ore	3 ore
		anual	102 ore	102 ore	99 ore
MODELUL II. Plan-cadru pentru învățământul liceal (pentru Liceul Teoretic cu profil umanist).	Disciplină obligatorie	săptămânal	4 ore	4 ore	4 ore
		anual	136 ore	136 ore	132 ore
MODELUL III. Plan-cadru pentru învățământul liceal, profil umanist, Modulul <i>Instruire academică de bază</i> .	Disciplină la alegere	săptămânal	3 ore	3 ore	3 ore
		anual	102 ore	102 ore	99 ore
	Extensie curriculară	săptămânal	-	2 ore	2 ore
		anual	-	68 ore	66 ore
MODELUL IV. Plan-cadru pentru învățământul liceal (general), profil umanist.	Disciplină obligatorie	săptămânal	3 ore	3 ore	3 ore
		anual	102 ore	102 ore	99 ore

Tabelul nr. 3 *Administrarea disciplinei școlare Istoria românilor și universală, profil umanist*.

Numărul de ore săptămânal/anual indicat pentru Modelul IV, profil umanist sunt valabile pentru proiectarea procesului educațional la disciplina *Istoria românilor și universală* pentru profilul artă și sport.

Modelul Planului-cadru selectat de către instituția de învățământ	Statutul disciplinei	Nr. ore săptămânal/ anual	Clasa		
			X-a	XI-a	XII-a
MODELUL I (Plan-cadru pentru învățământul liceal, profil real).	Disciplină obligatorie	săptămânal	3 ore	-	-
		anual	102 ore	-	-
	Disciplină la alegere	săptămânal	-	1 oră	1 oră
		anual	-	34 ore	33 ore
MODELUL II. Plan-cadru pentru învățământul liceal (pentru liceul teoretic cu profil real și umanist).	Disciplină obligatorie	săptămânal	2 ore	2 ore	2 ore
		anual	68 ore	68 ore	66 ore
MODELUL II. Plan-cadru pentru învățământul liceal (pentru liceul teoretic cu profil real).	Disciplină la alegere	săptămânal	2 ore	2 ore	2 ore
		anual	68 ore	68 ore	66 ore
MODELUL III. Plan-cadru pentru învățământul liceal, profil real, Modulul <i>Instruire academică de bază</i> .	Disciplină obligatorie	săptămânal	2 ore	-	-
		anual	68 ore	-	-
	Disciplină la alegere	săptămânal	-	2 ore	2 ore
		anual	-	68 ore	66 ore
MODELUL IV. Plan-cadru pentru învățământul liceal (general), profil real.	Disciplină obligatorie	săptămânal	2 ore	2 ore	2 ore
		anual	68 ore	68 ore	66 ore

Tabelul nr. 4 *Administrarea disciplinei școlare Istoria românilor și universală, profil real.*

Adaptarea *Curriculumului* la disciplină pentru diferit buget de timp anual, se va realiza în conformitate cu *Instrucțiunea metodologică privind implementarea noilor Plan-cadru dezvoltate în învățământul liceal*.

Detalierea orientativă și modalitatea de structurare a activității de predare – învățare – evaluare la disciplină în raport cu conținuturile curriculare se stabilește prin *Reperete metodologice de organizare a procesului educațional la disciplină*, aprobate anual prin ordinul ministrului.

Numărul de ore săptămânal/anual indicat pentru Modelul IV, profil umanist sunt valabile pentru proiectarea procesului educațional la disciplină pentru profilul Artă și Sport.

La proiectarea extensiei curriculare la disciplina *Istoria românilor și universală* cadrul didactic va respecta numărul de ore inclus în Tabelul nr. 3 (poziția Extensie curriculară), cu structurarea *Sugestiilor de conținuturi curriculare pentru extensie*, marcate pentru fiecare clasă de liceu ** – extensii curriculare sau elaborate.

III. Competențe specifice disciplinei *Istoria românilor* și universală

1. Utilizarea limbajului istoric în diverse situații de învățare și de viață, respectând cultura comunicării.
2. Amplasarea în timp și spațiu a evenimentelor, proceselor, fenomenelor, demonstrând înțelegerea continuității și schimbării în Istorie.
3. Analiza critică a informației din diferite surse, pornind de la cultura istorică, manifestând poziția cetățeanului activ și responsabil.
4. Determinarea relației de cauzalitate în Istorie, dând dovadă de gândire logică și spirit critic.
5. Valorificarea trecutului istoric și a patrimoniului cultural, manifestând respect față de țară și de neam.

3.1. Matricea dezvoltării competențelor la Istoria românilor și universală

Competența specifică	Unități de competență		
	clasa a X-a	clasa a XI-a	clasa a XII-a
1. Utilizarea limbajului istoric în diverse situații de învățare și de viață, respectând cultura comunicării.	<p>1.1. Selectarea terminologiei istorice specifice Antichității și Evului mediu pentru a descrie aspectele evoluției social – economice, politice și culturale.</p> <p>1.2. Formularea enunțurilor cu caracter istoric, utilizând noțiunile specifice perioadelor Antică și Medievală.</p> <p>1.3. Prezentarea comunicărilor orale și scrise, utilizând termeni și concepte istorice specifice perioadei studiate.</p>	<p>1.1. Selectarea terminologiei istorice specifice Epocii Moderne pentru a descrie aspectele evoluției social-economice, politice și culturale.</p> <p>1.2. Formularea enunțurilor cu caracter istoric, utilizând noțiunile specifice Epocii Moderne.</p> <p>1.3. Formularea judecăților de valoare și susținerea propriei opinii, aplicând terminologia specifică Epocii Moderne.</p>	<p>1.1. Explicarea termenilor istorici, specifi Epocii Contemporane.</p> <p>1.2. Încadrarea termenilor specifi Istoriei Contemporane în contexte care implică explicații, interpretări și atitudini.</p> <p>1.3. Aprecierea impactului utilizării corecte a limbajului istoric în comunicare și relaționare eficientă.</p>
	<p>2.1. Descrierea schimbărilor ce au avut loc în spațiul istoric studiat.</p> <p>2.2. Analiza schimbărilor teritoriale care s-au produs în perioada studiată.</p> <p>2.3. Conceptualizarea continuității proceselor care au avut loc în Epoca Antică și Medievală, utilizând sursele cartografice și cronologice.</p>	<p>2.1. Identificarea schimbărilor teritoriale în baza a două sau mai multe hărți.</p> <p>2.2. Argumentarea schimbărilor survenite pe parcursul Istoriei Moderne cu ajutorul hărților și reperelor cronologice.</p> <p>2.3. Elaborarea concluziilor, în baza informațiilor oferite de hartă, privind consecințele evenimentelor/proceselor/fenomenelor.</p>	<p>2.1. Determinarea schimbărilor teritoriale în baza a două sau mai multe hărți.</p> <p>2.2. Analiza schimbărilor survenite în spațiu și timp.</p> <p>2.3. Realizarea proiectelor de cercetare a schimbărilor în timp și spațiu prin utilizarea TIC.</p>
	2. Amplasarea în timp și spațiu a evenimentelor, proceselor, fenomenelor, demonstrând înțelegerea continuității și schimbării în Istorie.		

<p>3. Analiza critică a informației din diferite surse, pornind de la cultura istorică, manifestând poziția cetățeanului activ și responsabil.</p>	<p>3.1. Stabilirea tipului sursei în baza criteriilor prestabilite.</p> <p>3.2. Sistematizarea informațiilor din diferite tipuri de surse pe domenii (economic, social, politic, cultural).</p> <p>3.3. Formularea opiniilor proprii referitoare la fapte/evenimente/procese/fenomene din Istorie în baza surselor istorice.</p>	<p>3.1. Distingerea faptului de opinie din informația oferită de surse.</p> <p>3.2. Selectarea și comentarea informațiilor din surse pentru a susține/combate puncte de vedere cu referire la Istoria Modernă.</p> <p>3.3. Evaluarea diferitor abordări, puncte de vedere, interpretări reflectate în diverse surse istorice.</p>	<p>3.1. Stabilirea tipului de informație subiectivă/obiectivă oferită de sursa de documentare.</p> <p>3.2. Compararea argumentelor din diferite surse pentru formularea unor judecăți proprii, privind evoluția societății contemporane.</p> <p>3.3. Cercetarea informației din diferite surse în vederea stabilirii credibilității și a validității opiniilor.</p>
<p>4. Determinarea relației de cauzalitate în Istorie dând dovadă de gândire logică și spirit critic.</p>	<p>4.1. Identificarea evenimentelor/proceselor istorice aflate în relație de cauzalitate.</p> <p>4.2. Argumentarea relațiilor de cauzalitate/interdependență/cauză-efect stabilite între evenimentele/procesele istorice din Epoca Antică și Medievală.</p> <p>4.3. Demonstrarea relației cauză-efect din perspectiva cauzelor imediate/îndepărtate – efectelor imediate/îndepărtate.</p>	<p>4.1. Identificarea relațiilor de cauzalitate din informațiile oferite de sursele investigate.</p> <p>4.2. Încadrarea relației de cauzalitate în explicarea evenimentelor/proceselor/fenomenelor istorice.</p> <p>4.3. Formarea opiniilor relevante despre impactul evenimentelor/proceselor/fenomenelor istorice asupra societății, prin prisma multiperspectivității și diversității culturale.</p>	<p>4.1. Evidențierea relațiilor de cauzalitate din informațiile oferite de sursele investigate.</p> <p>4.2. Expunerea argumentată a opiniei privind cauzele și consecințele falsificării adevărului istoric, în diverse surse.</p> <p>4.3. Transferarea abilităților de operare cu relațiile de cauză-efect în perceperea adecvată a situațiilor din viața reală.</p>

<p>5. Valorificarea trecutului istoric și a patrimoniului cultural, manifestând respect față de țară și de neam.</p>	<p>5.1. Descrierea obiectivelor turistice ce formează patrimoniul național.</p> <p>5.2. Explorarea oportunităților sociale și economice în activitățile de valorificare a trecutului istoric și a patrimoniului cultural.</p> <p>5.3. Aprecieria rolului istoric al marilor personalități ale neamului în edificarea valorilor naționale.</p>	<p>5.1. Identificarea ideilor și aprecierea valorilor general-umane conținute în opere literare, artistice, istorice și filosofice.</p> <p>5.2. Argumentarea contribuției personalităților în crearea/păstrarea/promovarea valorilor naționale și a patrimoniului cultural.</p> <p>5.3. Planificarea și gestionarea proiectelor cu referire la păstrarea/promovarea valorilor și a patrimoniului local/național.</p>	<p>5.1. Identificarea consecințelor inter-acțiunii culturale, politice, economice și sociale asupra evoluției comunității umane.</p> <p>5.2. Aprecieria impactului regimurilor politice din Istoria contemporană asupra mentalităților colective.</p> <p>5.3 Promovarea ideilor despre unitate prin diversitate în cadrul comunității.</p>
--	--	---	---

Tabel nr. 1 *Matricea dezvoltării competențelor la disciplina Istoria românilor și universală, ciclul liceal*

IV. Unități de învățare

CLASA A X-A, PROFIL UMANIST EPOCA ANTICĂ ȘI MEDIEVALĂ

Unități de competență	Unități de conținut	Activități de învățare și produse recomandate
<p>1.1. Selectarea terminologiei istorice specifice Antichității și Evului mediu pentru a descrie aspectele evoluției social-economice, politice și culturale.</p> <p>1.2. Formularea enunțurilor cu caracter istoric, utilizând noțiunile specifice perioadelor Antică și Medievală.</p> <p>1.3. Prezentarea comunicărilor orale și scrise, utilizând termeni și concepte istorice specifice perioadei studiate.</p>	<p>EPOCA ANTICĂ</p> <p>CIVILIZAȚIILE ANTICHITĂȚII</p> <ul style="list-style-type: none"> – Indo-europenizarea. Popoare și limbi indo-europene. Formarea popoarelor antice în Asia și Europa* – Civilizațiile Orientului Antic* – Civilizația Elenă.* Colonizarea greacă – Civilizația Romană – Civilizațiile străvechi în spațiul românesc și formarea traco-geto-dacilor* – Geto-dacii și lumea greacă <p>FORME DE ORGANIZARE POLITICO-STATALĂ ÎN ANTICHITATE</p> <ul style="list-style-type: none"> – Modele de organizare politică în lumea antică: de la orașe – state la imperii* – Modele de organizare politică în Grecia antică – Imperiul lui Alexandru Macedon. Elenismul – Forme de organizare politico-statală în Roma antică – Marile imperii și impactul lor asupra civilizației antice* – Apariția statului la geto-daci * – Dacia pe timpul lui Burebista – Fărămițarea statului dac și refacerea unității lui pe timpul lui Decebal – Dacia și Imperiul Roman: războaiele daco-romane; romanizarea geto-dacilor 	<ul style="list-style-type: none"> • Identificarea și explicarea termenilor noi în timpul lucrului cu textul istoric; • Caracterizarea evenimentelor istorice din spațiul universal, național și local, utilizând limbajul istoric; • Explicarea sensului unor termeni din text; • Alcătuirea enunțurilor cu caracter istoric, textelor, eseurilor folosind termeni specifici epocii antice/medievale; • Alcătuirea unui eseu în baza unui plan de idei; • Elaborarea unor comunicări scrise despre un eveniment/proces/fenomen istoric studiat aprofundat.
<p>2.1. Descrierea schimbărilor ce au avut loc în spațiul istoric studiat.</p> <p>2.2. Analiza schimbărilor teritoriale care s-au produs în perioada studiată.</p> <p>2.3. Conceptualizarea continuității proceselor care au avut loc în Epoca Antică și Medievală, utilizând sursele cartografice și cronologice.</p>		<ul style="list-style-type: none"> • Datarea limitelor cronologice ale unui proces/epocă istorică; • Localizarea pe harta istorică a evenimentelor istorice și realizarea legendei ei; • Descrierea evenimentelor istorice, utilizând informațiile conținute în hărți; • Alcătuirea axelor cronologice ale evenimentelor istorice din spațiul universal, național și local; • Analiza hărților istorice;

<p>3.1. Stabilirea tipului sursei în baza criteriilor prestabilite.</p> <p>3.2. Sistematizarea informațiilor din diferite tipuri de surse pe domenii (economic, social, politic, cultural).</p> <p>3.3. Formularea opiniilor proprii referitoare la faptele/evenimente/procese/fenomene din istorie în baza surselor istorice.</p>	<p>ECONOMIE ȘI SOCIETATE ÎN LUMEA ANTICĂ</p> <ul style="list-style-type: none"> – Viața economică în lumea antică. Forme de proprietate. Economia geto-dacilor* – Structuri sociale în statele lumii antice. * Organizarea socială la geto-daci – Modul de viață în societatea antică orientală, greacă și romană.* Modul de viață la geto-daci * – Traco-geto-dacii în viziunea autorilor antici <p>CULTURA POPOARELOR ANTICE</p> <ul style="list-style-type: none"> – Cultura antică – scrisul, literatura, filosofia, știința * – Cultura antică – artă, religie, mitologie * – Cultura și religia geto-dacilor – Apariția și răspândirea creștinismului.* Creștinarea dacoromanilor * <p>MARILE MIGRAȚIUNI ȘI DECLINUL LUMII ANTICE</p> <ul style="list-style-type: none"> – Criza societății antice și formele ei de manifestare. – Marile migrațiuni și declinul lumii antice. Căderea Imperiului Roman de Apus. – Contribuția civilizației antice la făurirea tezaurului civilizației universale * <p>Epoca Medievală</p> <p>FORMAREA POPOARELOR ȘI STATELOR MEDIEVALE</p> <ul style="list-style-type: none"> – Geneza societății medievale. Constituirea noilor popoare în Europa* – Etnogeneza românească – Migrații din Epoca Medievală timpurie și impactul lor asupra românilor * – Formarea și particularitățile statelor medievale în Europa (sec. V-XI)* 	<ul style="list-style-type: none"> • Plasarea pe harta de contur a spațiului de formare a civilizațiilor antice, statelor medievale etc.; • Compararea hărților istorice cu scopul determinării schimbărilor teritoriale survenite în Antichitate și Evul mediu; • Realizarea pe hartă a unui contur al zonei unde s-au așezat triburile migratoare; • Stabilirea, pe baza analizei și comparației, elementelor comune și deosebite ale evenimentelor istorice care au avut loc în același timp, dar în spații diferite. 	<ul style="list-style-type: none"> • Construirea frizelor cronologice; • Elaborarea tabelului cronologic cu privire la principalele evenimente ale unui proces (unei epoci); • Realizarea unei investigații asupra unor fapte/procese istorice, din perspective multiple selectate pe criterii cronologice și spațiale; • Realizarea de scheme, prezentări, grafice, tabele, pentru sistematizarea cunoștințelor, utilizând TIC; • Selectarea informațiilor despre evenimente/procese/fenomenele istorice din diverse surse; • Identificarea în text a particularităților unor evenimente/procese/fenomene din Epoca Medievală și Antică; • Identificarea ideilor și valorilor umane într-o operă literară, artistică, istorică; • Determinarea rolului personalităților istorice în baza analizei diferitor surse;
--	---	--	---

	<p>– Fărămițarea feudală. Centralizarea statelor în Europa</p> <p>– Imperiul Roman de Răsărit (sec. IV-VII). Imperiul Bizantin în secolele VII -XV*</p> <p>– Monarhiile absolutiste și caracteristicile lor</p> <p>– Obștea sătească la români – factor de continuitate și unitate românească</p> <p>– Formațiuni prestatale românești în Transilvania, la Sud și Est de Carpați*</p> <p>– Premisele constituirii statelor medievale. Formarea statului în Transilvania</p> <p>– Constituirea Țării Românești</p> <p>– Constituirea Țării Moldovei</p> <p>– Similitudini și sincronisme în procesul de formare a statelor medievale românești *</p> <p>ECONOMIE, SOCIETATE ȘI ORGANIZARE POLITICĂ ÎN EVUL MEDIU</p> <p>– Viața economică în societatea medievală. Apariția și dezvoltarea orașelor medievale</p> <p>– Economia Țărilor Române (sfârșitul sec. XIV-mijlocul sec. XVII) *</p> <p>– Viața socială în Epoca Medievală. Ierarhia feudală</p> <p>– Structuri și relații sociale în Țările Române (sfârșitul sec. XIV - mijlocul sec. XVII)*</p> <p>– Instituțiile în statul medieval occidental *</p> <p>– Rolul bisericii creștine în Epoca Medievală și relațiile ei cu puterea politică *</p> <p>– Organizarea politică internă a Țărilor Române în sec. XIV mij. sec. XVII</p> <p>– Expansiunea arabă.* Cruciadele medievale</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Analiza critică a informațiilor din diferite surse istorice; • Exerciții de sistematizare a informațiilor din diferite surse pe domenii (economic, social, politic); • Analiza după același algoritm a evenimentelor și proceselor istorice asemănătoare; • Argumentarea presupunțiilor, ideilor înaintate; • Studiu comparativ al evenimentelor/proceselor/fenomenelor; • Redactarea unui eseu despre activitatea personalităților istorice în baza surselor; • Elaborarea unor eseuri tematice argumentative referitoare la un fapt istoric, utilizând informații din diferite surse; • Exprimarea argumentată a unor opinii, puncte de vedere, convingeri referitoare la un eveniment/proces/fenomen istoric; • Elaborarea unor proiecte transdisciplinare cu privire la un eveniment/proces/fenomen sau personalitate istorică, folosind diverse surse.
--	---	---

<p>4.1. Identificarea evenimentelor/proceselor istorice aflate în relație de cauzalitate.</p> <p>4.2. Argumentarea relațiilor de cauzalitate/interdependență/cauză-efect stabilite între evenimente/procese istorice din Epoca Antică și Medievală.</p> <p>4.3. Demonstrarea relației cauză-efect din perspectiva cauzelor imediate/îndepărtate – efectelor imediate/îndepărtate.</p>	<p>EVOLUȚIA STATELOR MEDIEVALE ROMÂNESTI</p> <ul style="list-style-type: none"> – Consolidarea poziției Moldovei și Țării Românești în timpul domniei lui Mircea cel Bătrân și Alexandru cel Bun – Țările Române în lupta antiotomană de la mijlocul secolului al XV-lea. Iancu de Hunedoara și Vlad Țepeș – Epoca lui Ștefan cel Mare – Situația politică a Țării Românești și ale Moldovei în prima jumătate a secolului al XVI-lea – Regimul de suzeranitate otomană și formele lui de manifestare – Războiul antiotoman de sub conducerea lui Mihai Viteazul – Unirea politică a Țărilor Române – Situația politică a Țărilor Române în primele decenii ale secolului al XVII-lea <p>CULTURA ȘI RELIGIA ÎN EVUL MEDIU</p> <ul style="list-style-type: none"> – Cultura și religia în Evul Mediu: literatura, artele, învățământul, știința, filosofia* – Cultura și spiritualitatea românească în Evul mediu * – Monumente de arhitectură laică și ecleziastică medievală românească* – Unitatea culturală a românilor în contextul civilizației occidentale și orientale* <p>CIVILIZAȚIA EUROPEI ÎN PERIOADA TRECERII DE LA MEDIEVAL LA MODERN</p> <ul style="list-style-type: none"> – Apariția spiritului și elementului modern în Europa Occidentală – Marile descoperiri geografice – Renașterea și Umanismul – Manifestări ale Umanismului în spațiul românesc – Cărturarii moldoveni – călăuze spirituale ale neamului românesc (G.Ureche, M. Costin, I. Neculce, N. Millescu-Spătaru, D. Cantemir) 	<ul style="list-style-type: none"> • Identificarea cauzelor și consecințelor evenimentelor din Istoria Antică și Medievală; • Identificarea relațiilor de cauzalitate în evoluția evenimentelor/proceselor istorice; • Exerciții de argumentare a relațiilor de cauzalitate/interdependență/cauză-efect stabilite între evenimente/procese/ fenomene istorice; • Stabilirea cauzelor îndepărtate și imediate ale unui eveniment/proces/fenomen istoric; • Determinarea efectelor imediate și îndepărtate ale unui eveniment/proces/fenomen istoric; • Exerciții de demonstrare a relației cauză-efect din perspectiva cauzelor imediate/îndepărtate – efectelor imediate/îndepărtate.
<p>5.1. Descrierea obiectivelor turistice ce formează patrimoniul național.</p> <p>5.2. Explorarea oportunităților sociale și economice în activitățile de valorificare a trecutului istoric și a patrimoniului cultural.</p> <p>5.3. Aprecierea rolului istoric al marilor personalități ale neamului în edificarea valorilor naționale.</p>		<ul style="list-style-type: none"> • Identificarea și descrierea principalelor obiective turistice ce formează patrimoniul național. • Efectuarea unei investigații și realizarea unui plan de acțiuni de lungă durată în vederea deschiderii unei afaceri în domeniu; • Argumentarea prin exemple concrete a rolului personalităților în Istorie; • Aprecierea contribuției personalităților istorice la păstrarea integrității teritoriale/independenței statului; • Exerciții de autoapreciere în cadrul unor activități de grup; lucru individual etc.

	<ul style="list-style-type: none"> – Reforma și Contrareforma – Războiul de 30 de ani <p>Extensie curriculară: EPOCA ANTICĂ</p> <ul style="list-style-type: none"> – Teorii cu privire la antropogeneză** – Teorii istorice cu referire la constituirea civilizațiilor antice** – Forme de guvernare în lumea antică: tirania, oligarhia, plutocrația, democrația. Despotismul oriental** – Influențe elenistice în lumea barbară** – Civilizația traco-geto-dacică – parte componentă a civilizației europene** – Imperiul Roman și teritoriile extraprovinciale** – Cetatea geto-dacică de la Butuceni – Orhei** – Principalele căi comerciale din lumea antică.** – Reformele agrare ale fraților Gracchus** – Marile sisteme religioase orientale: religia egipteană, mesopotamiană, hinduismul, budhismul, daoismul, confucianismul** – Creștinismul – temelia spirituală a culturii europene** – Vocația universală a creștinismului** <p>EPOCA MEDIEVALĂ</p> <ul style="list-style-type: none"> – Expansiunea europeană. Formarea imperiilor coloniale** – Teorii cu privire la etnogeneza românească** – Războaiele și caracterul lor în Evul Mediu. Războiul de 100 de ani** – Călători străini despre civilizația din spațiul românesc în Evul Mediu** 	
--	---	--

	<p>ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE ÎN BAZĂ DE PROIECT (la alegere):</p> <ul style="list-style-type: none"> – Mărturii și documente privind Istoria satului/orașului; – Monumente de arhitectură antică și medievală din localitate/raion/regiune; – „Ghid pentru o zi” – excursii/vizite la muzeu în care elevii își vor însuși rolul de ghid, prezentând un monument istoric, exponate de muzeu etc.; – Realizarea de investigații în rezultatul unor vizite tematice la diferite obiective de interes pentru înțelegerea diversității socioculturale la nivel local, regional (lăcașe de cult, muzee etc.); – Realizarea spectacolelor cu tematică istorică, etnografică etc.; – Elaborarea proiectelor de salvagardare a patrimoniuului cultural. 	<p>PRODUSE RECOMANDATE:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Buclet informativ; • Jurnal, pagină de ziar; • Album/Colaj istorico-geografic; • Postere/afișe; • Machete; • Prezentare Power Point, Prezzi etc.; • Texte, scenarii; • Expoziții tematice; • Video-bloguri etc.
<p>Noțiuni: Epoca Antică: anarhie militară, civilizație, colonizare, creștinism, elenism, etnogeneză, geto-daci, imperiu, indo-europenizare, monoteism, oraș-stat, Orient antic, polis, politeism, principat, provincie romană, regat, religie, republică, romanizare, sclavie, senat, stat, traci, triumvirat.</p> <p>Epoca Medievală: „descălecat”, calvinism, capitulații, catolicism, centralizare, cler, confesiune, cronică, cruciadă, dinastie, domeniu feudal, domnie, dregătorie, erezie, ev mediu, fărâmițare feudală, feud, feudalism, formațiuni prestatale, inchiziție, islam, luteranism, manufactură, Marea migrație, monarhia stărilor, monarhie absolută, monarhie vasalică, nobile, obște sătească, ortodoxie, parlament, peșches, raia, răscoală, regat „barbar”, Renaștere, schismă, Sfat domnesc, sistem electiv-ereditar, suzeranitate, șerb, tribut, Umanism, vasalitate, vlah, voievodat.</p> <p>Personalități: Epoca Antică: Alexandru Macedon, Burebista, Constantin cel Mare, Decebal, Iulius Cezar, Traian.</p> <p>Epoca Medievală: Alexandru cel Bun, Iustinian, Ludovic al XIV-lea, Mihai Viteazul, Mircea cel Bătrân, Petru Rareș, Ștefan cel Mare, Vlad Țepeș.</p> <p><i>La sfârșitul clasei a X-a, elevul poate:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • utiliza noțiuni și concepte istorice specifice Epocilor Antică și Medievală în diferite situații de comunicare; • argumenta propriile opinii referitoare la fapte/eventimente/procese/fenomene din Istoria Antică și Medievală în baza surselor istorice; • transfera abilitățile de operare cu relațiile de cauză-efect în perceperea adecvată a situațiilor din viața reală; • aprecia rolul istoric al marilor personalități, promovând valorile istorice ale neamului; • valorifica patrimoniul național prin elaborarea/organizarea și prezentarea proiectelor de cercetare/salvagardare a monumentelor istorice, vestigiilor de valoare etnografică. <p>Notă: Cu asterisc (*) sunt indicate conținuturile curriculare ce nu vor fi evaluate la examenele de absolvire a ciclului liceal, dar sunt obligatorii pentru studiere. Cu asterisc (**) sunt indicate sugestii de conținuturi pentru extensie curriculară.</p>		

CLASA A X-A, PROFIL REAL EPOCA ANTICĂ ȘI MEDIEVALĂ

Unități de competență	Unități de conținut	Activități și produse de învățare recomandate
<p>1.1. Selectarea terminologiei istorice specifice Antichității și Evului mediu pentru a descrie aspectele evoluției social – economice, politice și culturale.</p> <p>1.2. Formularea enunțurilor cu caracter istoric cu noțiunile specifice perioadelor Antică și Medievală.</p> <p>1.3. Prezentarea comunicărilor orale și scrise, utilizând termeni și concepte istorice specifice perioadei studiate.</p>	<p style="text-align: center;">EPOCA ANTICĂ</p> <p>CIVILIZAȚIILE ANTICHITĂȚII</p> <ul style="list-style-type: none"> – Indo-europenizarea. Popoare și limbi indo-europene – Formarea popoarelor antice în Asia și Europa* – Civilizațiile Orientului Antic * – Civilizația Elenă.* Colonizarea greacă – Civilizația Romană* – Civilizațiile străvechi în spațiul românesc și formarea tracogeto-dacilor* <p>FORME DE ORGANIZARE POLITICO-STATALĂ ÎN ANTICHITATE</p> <ul style="list-style-type: none"> – Modele de organizare politică în lumea antică. De la orașe-stațe la imperii* – Modele de organizare politică în Grecia antică – Imperiul lui Alexandru Macedon. Elenismul – Forme de organizare politico-statală în Roma antică – Apariția statului la geto-daci. Dacia pe timpul lui Burebista – Fărămițarea statului dac și refacerea unității lui pe timpul lui Decebal* – Dacia și Imperiul Roman: războaiele daco-romane; romanizarea geto-dacilor <p>ECONOMIE ȘI SOCIETATE ÎN LUMEA ANTICĂ</p> <ul style="list-style-type: none"> – Viața economică în lumea antică. Forme de proprietate. Ocupațiile geto-dacilor* – Structuri sociale în statele lumii antice.* Organizarea socială la geto-daci* – Modul de viață în societatea antică orientală, greacă și romană.* Modul de viață la geto-daci * 	<ul style="list-style-type: none"> • Identificarea și explicarea termenilor noi în timpul lucrului cu textul istoric; • Caracterizarea evenimentelor istorice din spațiul universal, național și local, utilizând limbajul istoric; • Explicarea sensului unor termeni din text; • Alcătuirea enunțurilor cu caracter istoric, textelor, eseurilor folosind termeni specifici Epocii Antice/Medievale; • Alcătuirea unui eseu în baza unui plan de idei; • Elaborarea unor comunicări scrise despre un eveniment/proces/fenomen istoric studiat aprofundat.

<p>2.1. Descrierea schimbărilor ce au avut loc în spațiul istoric studiat.</p> <p>2.2. Analiza schimbărilor teritoriale care s-au produs în perioada studiată.</p> <p>2.3. Conceptualizarea continuității proceselor care au avut loc în Epoca Antică și Medievală, utilizând sursele cartografice și cronologice.</p>	<p>– Traco-geto-dacii în viziunea autorilor antici*</p> <p>CULTURA POPOARELOR ANTICE</p> <p>– Cultura antică – scrișul, literatura, filosofia, știința *</p> <p>– Cultura antică – artă, religie, mitologie *</p> <p>– Cultura și religia geto-dacilor</p> <p>MARILE MIGRAȚIUNI ȘI DECLINUL LUMII ANTICE</p> <p>– Criza societății antice și formele ei de manifestare</p> <p>– Marile migrațiuni și declinul lumii antice</p> <p>– Căderea Imperiului Roman de Apus</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Datarea limitelor cronologice ale unui proces/epocă istorică. • Localizarea pe harta istorică a evenimentelor istorice și realizarea legendei ei; • Descrierea evenimentelor istorice, utilizând informațiile conținute în hărți; • Alcătuirea axelor cronologice ale evenimentelor istorice din spațiul universal, național și local; • Analiza hărților istorice; • Plasarea pe harta de contur a spațiului de formare a civilizațiilor antice, statelor medievale etc.;
	<p>Epoca Medievală</p> <p>FORMAREA POPOARELOR ȘI STATELOR MEDIEVALE</p> <p>– Geneza societății medievale. Constituția noilor popoare în Europa*</p> <p>– Etnogeneza românească</p> <p>– Formarea și particularitățile statelor medievale în Europa (sec. V-XI)*</p> <p>– Fărămițarea feudală. Centralizarea statelor în Europa*</p> <p>– Imperiul Roman de Răsărit (sec. IV-VII). Imperiul Bizantin în secolele VII-XV*</p> <p>– Monarhiile absolutiste și caracteristicile lor</p> <p>– Formațiuni prestatale românești în Transilvania, la Sud și Est de Carpați*</p> <p>– Premisele constituirii statelor medievale. Formarea statului în Transilvania*</p> <p>– Constituția Țării Românești</p> <p>– Constituția Țării Moldovei</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Compararea hărților istorice, cu scopul determinării schimbărilor teritoriale survenite în Antichitate și Evul mediu; • Realizarea pe hartă a unui contur al zonei unde s-au așezat triburile migratoare; • Stabilirea, pe baza analizei și comparației, elementelor comune și deosebite ale evenimentelor istorice, care au avut loc în același timp, dar în spații diferite; • Construirea frizelor cronologice; • Elaborarea tabelului cronologic cu privire la principalele evenimente ale unui proces (unei epoci); • Realizarea unei investigații asupra unor fapte/procese istorice, din perspective multiple selectate pe criterii cronologice și spațiale; • Realizarea de scheme, prezentări, grafice, tabele, pentru sistematizarea cunoștințelor, utilizând TIC.

<p>3.1. Stabilirea tipului sursei în baza criteriilor prestabilite.</p> <p>3.2. Sistematizarea informațiilor din diferite tipuri de surse pe domenii (economic, social, politic, cultural).</p> <p>3.3. Formularea opiniilor proprii referitoare la fapte/ evenimente/procese/fenomene din Istorie în baza surselor istorice</p>	<p>ECONOMIE, SOCIETATE ȘI ORGANIZARE POLITICĂ ÎN EVUL MEDIU</p> <ul style="list-style-type: none"> – Viața economică în societatea medievală. Apariția și dezvoltarea orașelor medievale* – Economia Țărilor Române (sfârșitul sec. XIV-mijlocul sec. XVII) * – Viața socială în Epoca Medievală. Ierarhia feudală – Structuri și relații sociale în Țările Române (sfârșitul sec. XIV-mijlocul sec. XVII) * – Instituțiile în statul medieval occidental * – Rolul bisericii creștine în Epoca Medievală și relațiile ei cu puterea politică* – Organizarea politică internă a Țărilor Române în sec. XIV-mijlocul sec. XVII – Expansiunea arabă.* Cruciadele medievale <p>EVOLUȚIA STATELOR MEDIEVALE ROMÂNEȘTI</p> <ul style="list-style-type: none"> – Consolidarea poziției Moldovei și a Țării Românești în timpul domniei lui Mircea cel Bătrân și Alexandru cel Bun – Țările Române în lupta antiotomană de la mijlocul secolului al XV-lea. Iancu de Hunedoara și Vlad Țepeș – Epoca lui Ștefan cel Mare – Situația politică a Țării Românești și Moldovei în prima jumătate a secolului al XVI-lea* – Regimul de suzeranitate otomană și formele lui de manifestare – Războiul antiotoman de sub conducerea lui Mihai Viteazul – Unirea politică a Țărilor Române – Situația politică a Țărilor Române în primele decenii ale secolului al XVII-lea* 	<ul style="list-style-type: none"> • Selectarea informațiilor despre evenimente/procese/fenomene istorice din diverse surse; • Identificarea în text a particularităților unor evenimente/procese/fenomene din Epoca Medievală și Antică; • Identificarea ideilor și valorilor umane într-o operă literară, artistică, istorică; • Determinarea rolului personalităților istorice în baza analizei diferitor surse; • Analiza critică a informațiilor din diverse surse istorice; • Exerciții de sistematizare a informațiilor din diferite surse pe domenii (economic, social, politic); • Analiza după același algoritm a evenimentelor și proceselor istorice asemănătoare; • Argumentarea pozițiilor, ideilor înaintate; • Studiu comparativ al evenimentelor/proceselor/fenomenelor; • Redactarea unui eseu despre activitatea personalităților istorice în baza surselor; • Elaborarea unor eseuri tematice argumentative referitoare la un fapt istoric, utilizând informații din diferite surse; • Exprimarea argumentată a unor opinii, puncte de vedere, convingeri referitoare la un eveniment/proces/fenomen istoric; • Elaborarea unor proiecte transdisciplinare cu privire la un eveniment/proces/fenomen sau personalitate istorică, folosind diverse surse.
--	--	---

<p>4.1. Identificarea evenimentelor/proceselor istorice aflate în relație de cauzalitate.</p> <p>4.2. Argumentarea relațiilor de cauzalitate/interdependență/cauză-efect stabilite între evenimente/procese istorice din Epoca Antică și Medievală.</p> <p>4.3. Demonstrarea relației cauză-efect din perspectiva cauzelor imediate/îndepărtate – efectelor imediate/îndepărtate.</p>	<p>CULTURA ȘI RELIGIA ÎN EVUL MEDIU</p> <ul style="list-style-type: none"> – Cultura și religia în Evul Mediu: literatura, artele, învățămîntul, știința, filosofia* – Cultura românească în sec. XIV-mijlocul sec. XVII* <p>CIVILIZAȚIA EUROPEI ÎN PERIOADA TRECERII DE LA MEDIEVAL LA MODERN</p> <ul style="list-style-type: none"> – Apariția spiritului și elementului modern în Europa occidentală* – Marile descoperiri geografice – Renașterea și Umanismul – Manifestări ale umanismului în spațiul românesc* – Reforma și contrareforma – Războiul de 30 de ani 	<ul style="list-style-type: none"> • Identificarea cauzelor și consecințelor evenimentelor din Istoria Antică și Medievală; • Identificarea relațiilor de cauzalitate în evoluția evenimentelor/proceselor istorice; • Exerciții de argumentare a relațiilor de cauzalitate/interdependență/cauză-efect stabilite între evenimente/procese/fenomenele istorice din Epoca Antică și Medievală; • Stabilirea cauzelor îndepărtate și imediate ale unui eveniment/proces/fenomen istoric; • Determinarea efectelor imediate și îndepărtate ale unui eveniment/proces/fenomen istoric; • Exerciții de demonstrare a relației cauză-efect din perspectiva cauzelor imediate/îndepărtate – efectelor imediate/îndepărtate. 	<ul style="list-style-type: none"> • Identificarea și descrierea principalelor obiective turistice ce formează patrimoniul național. • Efectuarea unei investigații și realizarea unui plan de acțiuni de lungă durată în vederea deschiderii unei afaceri în domeniu; • Argumentarea prin exemple concrete a rolului personalităților în Istorie; • Aprecieră contribuției personalităților istorice la păstrarea integrității teritoriale/independenței statului; • Exerciții de autoapreciere în cadrul unor activități de grup; lucru individual etc.
<p>5.1. Descrierea obiectivelor turistice ce formează patrimoniul național.</p> <p>5.2. Explorarea oportunităților sociale și economice în activitățile de valorificare a trecutului istoric și a patrimoniului cultural.</p> <p>5.3. Aprecieră rolului istoric al marilor personalități ale neamului în edificarea valorilor naționale.</p>			

	<p>ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE ÎN BAZĂ DE PROIECT (la alegere):</p> <ul style="list-style-type: none"> – Mărturii și documente privind istoria satului/orașului; – Monumente de arhitectură antică și medievală din localitate/raion/regiune; – „Ghid pentru o zi” – excursii/vizite la muzeu în care elevii își vor însuși rolul de ghid, prezentând un monument istoric, exponate de muzeu etc.; – Realizarea de investigații în rezultatul unor vizite tematice la diferite obiective de interes pentru înțelegerea diversității socioculturale la nivel local, regional (lăcașe de cult, muzee etc.); – Realizarea spectacolelor cu tematică istorică, etnografică etc.; – Elaborarea proiectelor de salvagardare a patrimoniului cultural. 	<p>PRODUSE RECOMANDATE:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Buclet informativ; • Jurnal, pagină de ziar; • Album/Colaj istorico-geografic; • Postere/afișe; • Machete; • Prezentare Power Point, Prezzi etc.; • Texte, scenarii; • Expoziții tematice; • Video-bloguri etc.
--	---	--

<p>Noțiuni:</p> <p>Epoca Antică: anarhie militară, civilizație, colonizare, elenism, etnogeneză, geto-daci, imperiu, monoteism, oraș-stat, Orient antic, polis, politeism, principat, provincie romană, regat, religie, republică, romanizare, sclavie, senat, stat, traci, triumvirat.</p> <p>Epoca Medievală: „descălecat”, capitulații, centralizare, cronică, cruciadă, dinastie, domeniu feudal, domnie, dregătorie, erezie, ev mediu, fărâmițare feudală, feudalism, inchiziție, Marea migrație, monarhia absolută, monarhie vasalică, nobilime, obște sătească, parlament, peșcheș, raia, răscoală, Renaștere, schismă, Sfat domnesc, sistem electiv-ereditar, suzeranitate, șerb, tribut, Umanism, vasalitate, vlah, voievodat.</p>	<p>Personalități:</p> <p>Epoca Antică: Alexandru Macedon, Burebista, Constantin cel Mare, Decebal, Iulius Cezar, Pericle*, Traian.</p> <p>Epoca Medievală: Alexandru cel Bun, Carol cel Mare*, Elizabeth I, Iustinian, Ludovic al XIV-lea, Matei Basarab, Mihai Viteazul, Mircea cel Bătrân, Petru Rareș*, Ștefan cel Mare, Vasile Lupu, Vlad Țepeș.</p>	<p><i>La sfârșitul clasei a X-a, elevul poate:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • utiliza noțiuni și concepte istorice specifice Epocilor Antică și Medievală în diferite situații de comunicare; • argumenta propriile opinii referitoare la fapte/evenimente/procese/fenomene din Istoria Antică și Medievală în baza surselor istorice; • transfera abilitățile de operare cu relațiile de cauză-efect în perceperea adecvată a situațiilor din viața reală; • aprecia rolul istoric al marilor personalități, promovând valorile istorice ale neamului; • valorifica patrimoniul național prin elaborarea/organizarea și prezentarea proiectelor de cercetare/salvagardare a monumentelor istorice, vestigiilor de valoare etnografică.
--	---	--

Notă: Cu asterisc (*) sunt indicate conținuturile curriculare ce nu vor fi evaluate la examenele de absolvire a ciclului liceal, dar sunt obligatorii pentru studiere.

CLASA A XI-A, PROFIL UMANIST EPOCA MODERNA

Unități de competență	Unități de conținut	Activități și produse de învățare recomandate
<p>1.1. Selectarea terminologiei istorice specifice Epocii Moderne pentru a descrie aspectele evoluției social-economice, politice și culturale.</p> <p>1.2. Formularea enunțurilor cu caracter istoric, utilizând noțiunile specifice Epocii Moderne.</p> <p>1.3. Formularea judecăților de valoare și susținerea propriei opinii, aplicând terminologia specifică epocii moderne.</p>	<p>ECONOMIE ȘI SOCIETATE (mijlocul sec. al XVII-lea-mijlocul sec. al XIX-lea)</p> <ul style="list-style-type: none"> – Societatea preindustrială. Mercantilismul* – Revoluția agrară și consecințele ei* – Revoluția industrială - transformări cu caracter modernizator – Economia Țărilor Române – Structuri și relații sociale în Europa Occidentală * – Procese demografice. Urbanizarea: capitală și provincie* – Viața socială în Țările Române* – Mod de viață și de gândire în Europa Occidentală și în Țările Române* <p>REVOLUȚIILE SOCIAL-POLITICE ÎN EPOCA MODERNĂ (mijlocul sec. al XVII-lea-mijlocul sec. al XIX-lea)</p> <ul style="list-style-type: none"> – Anglia: de la monarhie absolută la monarhie parlamentară – Iluminismul – revoluția ideilor – Războiul de independență al coloniilor engleze din America de Nord – Franța de la monarhie absolută la republică – Epoca napoleoniană și impactul ei asupra societății europene – Absolutismul luminat în Europa secolului al XVIII-lea* – Țările Române sub regim fanariot – Revoluția sub conducerea lui Tudor Vladimirescu din 1821 – Țările Române între 1822-1848.* Principatele Române între suzeranitate otomană și protectorat rusesc.* Caracterul contradictoriu al Regulamentelor Organice* – Europa „Sfintei Alianțe”. * Mișcări revoluționare în Europa (1815-1848)* 	<ul style="list-style-type: none"> • Exerciții de completare a tabelului sinoptic; • Elaborarea comentariilor cu referință la evenimente/procese/fenomene istorice; • Formularea argumentelor pentru susținerea opiniei proprii; • Organizarea discuțiilor/dezbaterilor cu referire la un subiect istoric; • Elaborarea planului și scrierea comentariului/eseului/PRESS la subiect.

<p>2.1. Identificarea schimbărilor teritoriale în baza a două sau mai multe hărți.</p> <p>2.2. Argumentarea schimbărilor survenite pe parcursul Istoriei Moderne cu ajutorul hărților și reperelor cronologice.</p> <p>2.3. Elaborarea concluziilor, în baza informațiilor oferite de hartă, privind consecințele evenimentelor/proceselor/fenomenelor.</p>	<p>– „Primăvara popoarelor”. Anul revoluționar 1848 în Europa*</p> <p>– Revoluția din 1848-1849 în Țările Române*</p> <p>– Drepturile naturale ale omului în actele revoluțiilor moderne. Primele acte constituționale referitoare la drepturile și libertățile omului din Anglia, SUA și Franța</p> <p>RELAȚIILE INTERNAȚIONALE (mijlocul sec. al XVII-lea-mijlocul sec. al XIX-lea)</p> <p>– Relațiile internaționale de la Pacea de la Westfalia la Congresul de la Viena*</p> <p>– Principatele Române în contextul „Problemei orientale”.</p> <p>– Anul 1812 în Istoria românilor</p> <p>BASARABIA SUB DOMINAȚIE ȚARISTĂ: DE LA AUTONOMIE LA GUBERNIE</p> <p>– Lichidarea autonomiei Basarabiei: etape, evenimente, consecințe</p> <p>– Economia Basarabiei în componența Imperiului Rus</p> <p>– Politici sociale ale țarismului și colonizarea Basarabiei</p> <p>– Reformele țariste în Basarabia și consecințele lor</p> <p>STATE NAȚIONALE ȘI MULTINAȚIONALE ÎN A DOUA JUMĂTATE A SEC. al XIX-lea</p> <p>– Contextul formării națiunilor*</p> <p>– Doctrinile social-politice</p> <p>– Regimuri politice în Europa*</p> <p>– Unirea Principatelor Române</p> <p>– Reformele lui A.I.Cuza și modernizarea societății românești.</p> <p>– Instaurarea monarhiei constituționale. Constituția din 1866</p> <p>– Unificarea Italiei și Germaniei</p> <p>– Imperiul Rus și Imperiul Austro-Ungar*</p> <p>– Consolidarea statului federativ nord-american</p> <p>– Epoca „Meiji” în Japonia*</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Exerciții de citire a hărții istorice; • Exerciții de elaborare a axei cronologice în baza hărții istorice și a reperelor cronologice; • Exerciții de elaborare a frizelor cronologice; • Compararea, în baza hărților a schimbărilor teritoriale produse în Epoca Modernă; • Exerciții de analiză comparativă a faptelor istorice din perspectivă temporală și spațială în contexte diferite de comunicare; • Realizarea unei investigații asupra unor fapte/procese istorice, din perspective multiple, selectate pe criterii cronologice și spațiale;
---	--	---

<p>3.1. Distingerea faptului de opinie, din informația oferită de surse.</p> <p>3.2. Comentarea informațiilor din surse pentru a susține/combate puncte de vedere cu referire la Istoria Modernă.</p> <p>3.3. Aprecierii diferitor abordări, puncte de vedere/interpretări, reflectate în diverse surse istorice.</p>	<p>ECONOMIE ȘI SOCIETATE (1850-1914)</p> <ul style="list-style-type: none"> – Civilizația industrială. Industrializarea și consecințele ei – Constituirea capitalismului monopolist * – Economia României (1878-1914) * <p>RELAȚIILE INTERNAȚIONALE ȘI SISTEMUL COLONIAL MONDIAL (mijlocul sec. al XIX-lea-începutul sec. XX)</p> <ul style="list-style-type: none"> – Europa între afirmarea națiunilor și rivalitățile Marilor puteri – Obținerea independenței României – Politică externă a României (1878-1914). România și războaiele balcanice* – Evoluția sistemului colonial* <p>CULTURĂ ȘI CIVILIZAȚIE ÎN EPOCA MODERNĂ</p> <ul style="list-style-type: none"> – Curente literare și artistice din perioada modernă* – Realizările științei și tehnicii în Epoca Modernă – Viața cotidiană în Epoca Modernă* – Cultura Țărilor Române/României în Epoca Modernă* – Influențe culturale occidentale în Țările Române* – Cultura în Basarabia sub dominație țaristă* 	<ul style="list-style-type: none"> • Extragerea mesajelor dintr-o sursă istorică; • Exerciții de analiză critică a diferitor tipuri de surse istorice; • Exerciții de comparare a surselor oficiale cu cele neoficiale; • Interpretarea critică a informațiilor oferite de surse istorice diferite; • Cercetarea diferitor puncte de vedere în baza surselor istorice și argumentarea esenței faptului/procesului/fenomenului; • Realizarea unui discurs la un subiect istoric în baza informațiilor oferite de surse; • Realizarea textelor despre fapte/procese/personalități istorice, în baza diferitor surse, evidențind asemănările și deosebirile; • Utilizarea diferitor surse istorice în elaborarea și prezentarea proiectelor; • Elaborarea eseurilor tematice argumentative, referitoare la un fapt istoric, prin folosirea informațiilor din diferite surse;
	<p>Extensie curriculară:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Europa modernă: o lume a contrastelor ** – Noile ideologii și manifestări ale regimurilor liberale și democratice în Epoca Modernă** – Specificul dezvoltării socio-economice a statelor balcanice** – Proiecte politice, privind organizarea Țărilor Române ** – Colonialismul – forme de dependență economică și politică** – Particularități ale dezvoltării economice a statelor din Asia, Africa și America Latină** – Mentalități colective/mod de gândire în Epoca Modernă** – Contribuția culturii Epocii Moderne la făurirea civilizației contemporane** – Educația și cetățeanul (în baza unui model dintr-o țară din Epoca Modernă)** 	

<p>4.1. Identificarea relațiilor de cauzalitate din informațiile oferite de sursele investigate.</p> <p>4.2. Încadrarea relației de cauzalitate în explicarea evenimentelor/proceselor/fenomenelor istorice.</p> <p>4.3. Formarea opiniilor relevante, despre impactul evenimentelor/proceselor/fenomenelor istorice asupra societății, prin prisma multiperspectivității și diversității culturale.</p>		<ul style="list-style-type: none"> • Exerciții de identificare a relațiilor de cauzalitate în evoluția evenimentelor/proceselor istorice; • Exerciții de descriere a consecințelor acțiunii umane din spații și perioade istorice folosind surse variate; • Exerciții de determinare a relațiilor de cauză-efect a fenomenelor și proceselor istorice; • Realizarea discuțiilor în baza problemelor sensibile și controversate ale Istoriei Moderne; • Utilizarea surselor istorice pentru a înțelege și deosebi cauza, efectul, consecința și corelația în evenimentele istorice, inclusiv relațiile cauzale pe termen scurt și lung; • Exerciții de analiză a schimbărilor economice, sociale, politice a valorilor și convingerilor.
<p>5.1. Identificarea ideilor și aprecierea valorilor general-umane conținute în opere literare, artistice, istorice și filosofice.</p> <p>5.2. Argumentarea contribuției personalităților în crearea/păstrarea/promovarea valorilor naționale și a patrimoniului cultural.</p> <p>5.3. Planificarea și gestionarea proiectelor cu referire la păstrarea/promovarea valorilor și a patrimoniului local/național.</p>		<ul style="list-style-type: none"> • Activități de identificare a ideilor și valorilor umane într-o operă literară, artistică, istorică; • Exerciții de determinare a realizărilor Epocii Moderne, în baza operelor de artă; • Exerciții de comparare a ideilor și valorilor umane, analizând opere literare, artistice, istorice și filosofice; • Realizarea de prezentări/proiecte care să promoveze patrimoniul local/național; • Vizite în arhivă, muzee (reale sau virtuale) în scopul desfășurării unei cercetări, a elaborării proiectelor; • Elaborarea unor proiecte pentru protejarea patrimoniului cultural din comunitate.

	<p>ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE ÎN BAZĂ DE PROIECT (la alegere):</p> <ul style="list-style-type: none"> – Proiect de promovare a localității natale; – Monumente, valori, tradiții din localitate care au rădăcini în Epoca Modernă; – Realizarea activităților de promovare a valorilor naționale. 	<p>PRODUSE RECOMANDATE:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tabel conceptual/analitic sincronizat; • Friza cronologică; • Prezentări în diferite formate; • Proiect de cercetare; • Poster/foto/video; • Colaj/ziarul istoric/articolul pentru ziar; • Expoziții tematice; • Portofoliul.
<p>Noțiuni: burghezie, capitalism, clasicism, colonizare, fanariot, iluminism, imperialism, liberalism, mercantilism, metropolă, monarhie absolută, monarhie constituțională, națiune, Problemă orientală, protectorat, răzeși, republică, Regulament Organic, reformă, revoluție, revoluție agrară; revoluție industrială, secularizare, urbanizare.</p>		
<p>Personalități: Abraham Lincoln, Alexandru Ioan Cuza, Alexei Mateevici, Carol I Hohenzollern, Constantin Mavrocordat, Dimitrie Cantemir, Ecaterina II, Gavriil Bănulescu-Bodoni, Mihai Eminescu, Mihail Kogălniceanu, Napoleon Bonaparte, Oliver Cromwell, Otto von Bismarck, Petru I, Thomas Jefferson, Tudor Vladimirescu, Vasile Alecsandri.</p>		
<p style="text-align: center;"><i>La sfârșitul clasei a XI-a, elevul poate:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • aplica limbajul specific Epocii Moderne în diverse situații de comunicare orală și scrisă; • elucida schimbările survenite în Epoca Modernă în timp și spațiu, identificând transformări calitative; • analiza evenimente și procese din surse diferite, dezvoltând gândirea critică și reflexivă; • încadra relațiile de cauzalitate în explicarea evenimentelor/proceselor/fenomenelor istorice din Istoria Modernă locală, națională și uni-versală; • demonstra deschidere pentru studierea realizărilor societății moderne, valorificând trecutul istoric și patrimoniul cultural al neamului/umanității. 		

Notă: Cu asterisc (*) sunt indicate conținuturile curriculare ce nu vor fi evaluate la examenele de absolvire a ciclului liceal, dar sunt obligatorii pentru studiere.

Cu asterisc (***) sunt indicate sugestii de conținut pentru extensie curriculară.

CLASA A XI-A, PROFIL REAL EPOCA MODERNĂ

Unități de competență	Unități de conținut	Activități și produse de învățare recomandate
<p>1.1. Selectarea terminologiei istorice specifice Epocii Moderne pentru a descrie aspectele evoluției social-economice, politice și culturale.</p> <p>1.2. Formularea enunțurilor cu caracter istoric cu noțiuni specifice Epocii Moderne.</p> <p>1.3. Folosirea terminologiei specifice Epocii Moderne în formularea judecăților de valoare și susținerea propriei opinii.</p>	<p>ECONOMIE ȘI SOCIETATE (mijlocul sec. al XVII-lea-mijlocul sec. al XIX-lea)</p> <ul style="list-style-type: none"> – Societatea preindustrială. Mercantilismul* – Revoluția agrară și consecințele ei* – Revoluția industrială: transformări cu caracter modernizator – Economia Țărilor Române* – Structuri și relații sociale în Europa Occidentală * – Procese demografice. Urbanizarea: capitală și provincie* – Viața socială în Țările Române* <p>REVOLUȚIILE SOCIAL-POLITICE ÎN EPOCA MODERNĂ (mijlocul sec. al XVII-lea-mijlocul sec. al XIX-lea)</p> <ul style="list-style-type: none"> – Anglia: de la monarhie absolută la monarhie parlamentară – Iluminismul – revoluția ideilor – Războiul de independență al coloniilor engleze din America de Nord – Franța de la monarhie absolută la republică – Epoca napoleoniană și impactul ei asupra societății europene – Absolutismul luminat în Europa secolului al XVIII-lea* – Țările Române sub regim fanariot – Revoluția sub conducerea lui Tudor Vladimirescu din 1821 – Țările Române între 1822-1848. Principatele Române între suzeranitate otomană și protectorat rusec* – Europa „Sfintei Alianțe”. Mișcări revoluționare în Europa 1815-1848* 	<ul style="list-style-type: none"> • Exerciții de completare a tabelului sinoptic; • Elaborarea comentariilor cu referință la evenimente/procese/fenomene istorice; • Formularea argumentelor pentru susținerea opiniei proprii; • Organizarea discuțiilor/dezbaterilor cu referire la un subiect istoric; • Elaborarea planului și scrierea comentariului/eseului/PRESS la subiect.
<p>2.1. Identificarea schimbărilor teritoriale, în baza a două sau mai multe hărți.</p> <p>2.2. Argumentarea schimbărilor survenite pe parcursul Istoriei Moderne cu ajutorul hărților și reperelor cronologice.</p> <p>2.3. Elaborarea concluziilor, în baza informațiilor indicate pe hartă, privind consecințele evenimentelor/proceselor/fenomenelor.</p>		<ul style="list-style-type: none"> • Exerciții de citire a hărții istorice; • Exerciții de elaborare a axei cronologice în baza hărții istorice și a reperelor cronologice; • Exerciții de elaborare a frizelor cronologice; • Compararea, în baza hărților, a schimbărilor teritoriale produse în Epoca Modernă; • Exerciții de analiză comparativă a faptelor istorice din perspectivă temporală și spațială în contexte diferite de comunicare; • Realizarea unei investigații asupra unor fapte/procese istorice, din perspective multiple, selectate pe criterii cronologice și spațiale.

<p>3.1. Distingerea faptului de opinie din informația oferită de surse.</p> <p>3.2. Comentarea informațiilor din surse pentru a susține/combate puncte de vedere cu referire la Istoria modernă.</p> <p>3.3. Aprecierea diferitor abordări, puncte de vedere/interpretări, reflectate în diverse surse istorice.</p>	<p>– „Primăvara popoarelor” – anul revoluționar 1848 în Europa*</p> <p>– Revoluția din 1848-1849 în Țările Române*</p> <p>– Drepturile naturale ale omului în actele revoluțiilor moderne. Primele acte constituționale referitoare la drepturile și libertățile omului din Anglia, SUA și Franța.</p> <p>RELAȚIILE INTERNAȚIONALE (mijlocul sec. al XVII-lea-mijlocul sec. al XIX-lea)</p> <p>– Relațiile internaționale de la Pacea de la Westfalia la Congresul de la Viena</p> <p>– Principatele Române în contextul „Problemei orientale”</p> <p>– Anul 1812 în Istoria românilor</p> <p>BASARABIA SUB DOMINAȚIE ȚARISTĂ: DE LA AUTONOMIE LA GUBERNIE</p> <p>– Lichidarea autonomiei Basarabiei: etape, evenimente, consecințe</p> <p>– Economia Basarabiei în componența Imperiului Rus</p> <p>– Politici sociale ale țarismului și colonizarea Basarabiei</p> <p>– Reformele țariste în Basarabia și consecințele lor</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Exerciții de extragere a mesajelor dintr-o sursă istorică; • Exerciții de citire critică a diferitor tipuri de surse istorice; • Cercetarea diferitor puncte de vedere în baza surselor istorice și argumentarea esenței faptului/procesului/fenomenului; • Interpretarea critică a informațiilor oferite de surse istorice diferite; • Exerciții de comparare a surselor istorice oficiale cu cele neoficiale; • Realizarea textelor despre fapte/procese/personalități istorice, în baza diferitor surse, evidențiind asemănările și deosebirile; • Realizarea unui discurs la un subiect istoric, în baza informațiilor oferite de surse; • Elaborarea unor eseuri tematice argumentative referitoare la un fapt istoric, prin folosirea informațiilor din diferite surse; • Utilizarea diferitor surse istorice în elaborarea și prezentarea proiectelor.
<p>4.1. Identificarea relațiilor de cauzalitate din informațiile oferite de sursele investigate.</p> <p>4.2. Încadrarea relației de cauzalitate în explicarea evenimentelor/proceselor/fenomenelor istorice.</p>	<p>STATE NAȚIONALE ȘI MULTINAȚIONALE ÎN A DOUA JUMĂTATE A SECOLULUI al XIX-lea</p> <p>– Doctrinile social-politice</p> <p>– Regimuri politice în Europa*</p> <p>– Unirea Principatelor Române</p> <p>– Reformele lui A.I. Cuza și modernizarea societății românești</p> <p>– Instituirea monarhiei constituționale. Constituția din 1866</p> <p>– Unificarea Italiei și Germaniei</p> <p>– Imperiul Rus și Imperiul Austro-Ungar.*</p> <p>– Consolidarea statului federativ Nord-American</p> <p>– Epoca „Meiji” în Japonia*</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Exerciții de identificare a relațiilor de cauzalitate în evoluția evenimentelor/proceselor istorice; • Exerciții de descriere a consecințelor acțiunii umane, din spații și perioade istorice, folosind surse variate; • Exerciții de determinare a relațiilor de cauză-efect a fenomenelor și proceselor istorice; • Realizarea discuțiilor în baza problemelor conținute în Istoria Modernă;

<p>4.3. Formarea opiniilor relevante despre impactul evenimentelor/proceselor/fenomenelor istorice asupra societății, prin prisma multiperspectivității și diversității culturale.</p>	<p>ECONOMIE ȘI SOCIETATE (1850-1914)</p> <ul style="list-style-type: none"> – Civilizația industrială. Industrializarea și consecințele ei* – Constituirea capitalismului monopolist* – Economia României (1878-1914)* <p>RELAȚIILE INTERNAȚIONALE ȘI SISTEMUL COLONIAL MONDIAL (mijlocul secolului al XIX-lea-începutul secolului XX)</p> <ul style="list-style-type: none"> – Europa între afirmarea națiunilor și rivalitățile Marilor puteri – Obținerea independenței României – Politică externă a României (1878-1914). Războaiele balcanice* – Evoluția sistemului colonial* <p>CULTURĂ ȘI CIVILIZAȚIE ÎN EPOCA MODERNĂ</p> <ul style="list-style-type: none"> – Curente literare și artistice din perioada modernă* – Realizări științifice și tehnice în Epoca Modernă* – Cultura Țărilor Române/României în Epoca Modernă* – Cultura în Basarabia sub dominație țaristă* 	<ul style="list-style-type: none"> • Utilizarea surselor istorice pentru a înțelege și deosebi cauza, efectul, consecința și corelația în evenimentele istorice, inclusiv relațiile cauzale pe termen scurt și lung; • Exerciții de analiză a schimbărilor economice, sociale, politice a valorilor și convingerilor.
<p>5.1. Identificarea ideilor și aprecierea valorilor generale-umane, conținute în opere literare, artistice, istorice și filosofice.</p> <p>5.2. Argumentarea contribuției personalităților în crearea/păstrarea/promovarea valorilor naționale și a patrimoniului cultural.</p> <p>5.3. Planificarea și gestionarea proiectelor cu referire la păstrarea/promovarea valorilor și a patrimoniului local/național.</p>	<p>PRODUSE RECOMANDATE:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tabel conceptual/analitic sincronizat; • Friza cronologică; • Prezentări în diferite formate; • Proiect de cercetare; • Poster/foto/video; • Colaj/ziarul istoric/articolul pentru ziar; • Expoziții tematice; • Portofoliul. 	<ul style="list-style-type: none"> • Activități de identificare a ideilor și valorilor umane într-o operă literară, artistică, istorică; • Exerciții de determinare a realizărilor Epocii Moderne în baza operelor de artă; • Exerciții de comparare a ideilor și valorilor umane, analizând opere literare, artistice, istorice și filosofice; • Realizarea de prezentări/proiecte care să promoveze patrimoniul local/național; • Vizite în arhivă, muzee (reale sau virtuale) în scopul desfășurării unei cercetări, elaborării proiectelor; • Elaborarea unor proiecte pentru protejarea patrimoniului cultural din comunitate.

<p>Noțiuni: burghezie, capitalism, colonizare, fanariot, iluminism, imperialism, mercantilism, metropolă, monarhie absolută, monarhie constituțională, națiune, Problemă orientală, protectorat, republică, reformă, revoluție agrară; revoluție industrială.</p>
<p>Personalități: Abraham Lincoln, Alexandru Ioan Cuza, Carol I Hohenzollern, Constantin Mavrocordat, Dimitrie Cantemir, Gavriil Bănulescu-Bodoni, Mihai Eminescu, Mihail Kogălniceanu, Napoleon Bonaparte, Otto von Bismarck, Petru I, Tudor Vladimirescu, Vasile Alecsandri.</p>
<p style="text-align: center;">La sfârșitul clasei a XI-a, elevul poate:</p> <ul style="list-style-type: none"> • aplica limbajul specific Epocii Moderne în diverse situații de comunicare orală și scrisă; • elucida schimbările survenite în Epoca Modernă în timp și spațiu, identificând transformări calitative; • analiza evenimente și procese din surse diferite, dezvoltând gândirea critică și reflexivă; • încadra relațiile de cauzalitate în explicarea evenimentelor/proceselor/fenomenelor istorice din Istoria Modernă locală, națională și universală; • demonstra deschidere pentru studierea realizărilor societății moderne, valorificând trecutul istoric și patrimoniul cultural al neamului/umanității.

Notă: Cu asterisc (*) sunt indicate conținuturile curriculare ce nu vor fi evaluate la examenele de absolvire a ciclului liceal, dar sunt obligatorii pentru studiere.

CLASA A XII-A, PROFIL UMANIST EPOCA CONTEMPORANĂ

Unități de competență	Unități de conținut	Activități și produse de învățare realizate
<p>1.1. Explicarea termenilor istorici, specifici Epocii Contemporane.</p> <p>1.2. Încadrarea termenilor specifici istoriei Contemporane în contexte care implică explicații, interpretări și atitudini.</p> <p>1.3. Aprecierea impactului utilizării corecte a limbajului istoric în comunicare și relaționare eficientă.</p>	<p>LUMEA LA ÎNCEPUTUL SECOLULUI XX</p> <ul style="list-style-type: none"> – Lumea la începutul Epocii Contemporane * – Rivalitatea marilor puteri și amenințarea păcii* – Primul Război Mondial – conflict pentru reîmpărțirea lumii* – România în Primul Război Mondial. – Consecințele Primului Război Mondial – Basarabia în anii 1917-1918 – Marea Unire din 1918 <p>DIPLOMAȚIE ȘI CONFLICT ÎN PERIOADA INTERBELICĂ</p> <ul style="list-style-type: none"> – Sistemului Versailles-Washington și Noua Ordine Internațională – Liga Națiunilor: între intenție și realitate* – România și Sistemul de la Versailles – Sistemul de tratate în perioada interbelică. * Politica conciliatoristă a marilor puteri* – Politică externă a României în perioada interbelică. Nicolae Titulescu – diplomat al păcii – Relațiile româno-sovietice în perioada interbelică – Pactul Ribbentrop-Molotov și impactul lui asupra destinului popoarelor din Europa <p>POLITICĂ, ECONOMIE ȘI SOCIETATE ÎN PERIOADA INTERBELICĂ</p> <ul style="list-style-type: none"> – Caracteristici generale și specifice ale regimurilor politice din perioada interbelică – România de la democrație la autoritarism* – Constituirea RASSM: politici și impact 	<ul style="list-style-type: none"> • Exerciții de lectură a surselor istorice pentru a identifica și a explica termenii istorici; • Activități de relaționare corectă a temei/problemei elucdate cu conținutul sursei istorice, folosind vocabularul istoric; • Exerciții de aplicare a termenilor istorici în situații noi de comunicare; • Relatarea vizitei la un muzeu, bibliotecă, expoziție pornind de la un algoritm propus; • Elaborarea eseului istoric după algoritm (introducere/dezvoltare/concluzie), utilizând termenii istorici adecvați; • Realizarea în grup a unui mesaj colectiv pentru manifestarea atitudinii într-o problemă istorică; • Activități de grup în care vor fi analizate diverse situații de comunicare și cooperare.
<p>2.1. Determinarea schimbărilor teritoriale în baza a două sau mai multe hărți.</p> <p>2.2. Analiza schimbărilor survenite în spațiu și timp.</p> <p>2.3. Realizarea proiectelor de cercetare a schimbărilor intervenite în timp și spațiu prin utilizarea TIC.</p>		<ul style="list-style-type: none"> • Exerciții de citire a hărților istorice; • Plasarea pe hartă a unor evenimente și procese istorice; • Alcătuirea unor frize cronologice pe diverse domenii (social, cultural, economic, politic etc.); • Exerciții de analiză comparativă a faptelor istorice din perspectivă temporală și spațială în contexte diferite de comunicare;

<p>3.1. Stabilirea tipului de informație subiectivă/obiectivă oferită de sursa de documentare.</p> <p>3.2. Compararea argumentelor din diferite surse pentru formularea unor judecăți proprii, privind evoluția societății contemporane.</p> <p>3.3. Cercetarea informației din diferite surse în vederea stabilirii credibilității și a validității opiniilor.</p>	<p>– Particularități și similitudini ale evoluției economice a statelor lumii între 1918 și 1939*</p> <p>– „Marea Depresiune”. New Deal – model pentru depășirea crizei economice</p> <p>– Politici de consolidare a statului național român. Noul cadru de dezvoltare economică a României interbelice*</p> <p>– Basarabia în componența României Mari*</p> <p>AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL – IMPACT ASUPRA CONTEMPORANIEȚĂII</p> <p>– Al Doilea Război Mondial. Strategii și acțiuni militare în război (1939-1945)*</p> <p>– Anul 1940 în Istoria românilor. Formarea RSSM și instaurarea regimului comunist</p> <p>– Participarea României în cel de-al Doilea Război Mondial: cauze, evenimente și consecințe</p> <p>– Basarabia și Transnistria în perioada celui de-al Doilea Război Mondial *</p> <p>– Crime împotriva umanității: GULAG. Holocaust. Katyn</p> <p>– Consecințele celui de al Doilea Război Mondial</p> <p>POLITICĂ, ECONOMIE ȘI SOCIETATE ÎN PERIOADA POSTBELICĂ</p> <p>– State democratice în perioada postbelică*</p> <p>– Fenomenul Miracolului economic: Germania și Japonia</p> <p>– Regimuri totalitare și autoritare în perioada postbelică*</p> <p>– URSS în perioada postbelică</p> <p>– Reinstaurarea regimului comunist în RSSM. Colectivizarea forțată, foamea și deportările</p> <p>– Politică „Centrului” în RSSM: economie, societate și mod de viață</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Compararea dinamicii teritoriale a unor state raportate la diferite evenimente/procese istorice din Epoca Contemporană; • Realizarea unor texte despre schimbările survenite în spațiu și timp, subliniind asemănările și deosebirile. 	<ul style="list-style-type: none"> • Exerciții de analiză a textelor științifice și a memoriilor martorilor; • Identificarea rolului unor personalități istorice, analizând surse diferite; • Alcătuirea unor liste cu site-uri de pe Internet pentru temele istorice studiate; • Alcătuirea unor postere/afișe cu informații selectate din surse Internet; • Rezolvarea unor sarcini de lucru, utilizând prezentări multimedia; • Rezolvarea în echipă a unor situații-problemă în baza surselor prezentate; • Realizarea unui discurs la un subiect istoric controversat din Epoca Contemporană în baza informațiilor oferite de surse; • Dezbaterea unor cazuri reale, care implică judecăți și stereotipii față de acțiunile oamenilor din epoca studiată; • Elaborarea unor proiecte transdisciplinare cu referire la un eveniment/proces/personaj istoric, folosind informații diverse.
---	--	---	--

<p>4.1. Evidențierea relațiilor de cauzalitate din informațiile oferite de sursele investigate.</p> <p>4.2. Expunerea argumentată a opiniei privind cauzele și consecințele falsificării adevărului istoric în diverse surse.</p> <p>4.3. Transferarea abilităților de operare cu relațiile de cauză-efect în perceperea adecvată a situațiilor din viața reală.</p>	<p>– Politica conducerii sovietice din RSSM în domeniul culturii și științei</p> <p>– Instaurarea regimului comunist în Țările Europei Centrale și de Est*</p> <p>– Formarea Lumii bipolare. Războiul Rece</p> <p>– Organizații internaționale și rolul lor în lume*</p> <p>– Integrarea economică europeană. Crearea și evoluția Uniunii Europene*</p> <p>– Focare de război în a doua jumătate a secolului XX-începutul secolului XXI*</p> <p>MIȘCĂRI DE EMANCIPARE SOCIAL-POLITICĂ ÎN SECOLUL XX</p> <p>– Mișcări anticomuniste în Europa postbelică*</p> <p>– Rezistența anticomunistă în RSSM*</p> <p>– Acțiuni de emancipare în Asia și Africa. Problemele țărilor decolonizate *</p> <p>– Căderea regimurilor comuniste în Europa*</p> <p>– Proclamarea suveranității și independenței Republicii Moldova. Simbolurile de stat</p> <p>REPUBLICA MOLDOVA LA ETAPA ACTUALĂ</p> <p>– Democratizarea vieții politice.* Constituția Republicii Moldova*</p> <p>– Viața social-economică în Republica Moldova*</p> <p>– Războiul de pe Nistru</p> <p>– Minoritățile etnice din Republica Moldova*</p> <p>– Unitatea teritorială autonomă cu statut special Găgăuzia (Gagauz-Yeri)*</p> <p>– Politica externă a Republicii Moldova. Perspectivele integrării europene a Republicii Moldova*</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Exerciții de identificare a relațiilor de cauzalitate în evoluția evenimentelor/proceselor istorice; • Studiu de caz despre consecințele pozitive/negative ale acțiunilor oamenilor/guvernelor pentru evoluția unei comunități; • Elaborarea de afișe tematice: democrație, toleranță, cooperare, Holocaust, Gulag etc.; • Elaborarea de comunicări care să valorifice informații oferite de surse diverse; • Exerciții de exprimare argumentată a unor opinii, puncte de vedere, convingeri referitoare la un fapt/proces/personaj istoric; • Exerciții de utilizare a tehnologiilor de informare și comunicare pentru obținerea surselor necesare rezolvării unei situații-problemă; • Realizarea de prezentări, grafice, tabele, pentru sistematizarea cunoștințelor învățate, folosind resurse multimedia; • Realizarea de prezentări care să valorifice experiențele istorice oferite de acțiunea personalităților/grupurilor în contexte variate.
<p>5.1. Identificarea consecințelor interacțiunii culturale, politice, economice și sociale asupra evoluției comunității umane.</p> <p>5.2. Aprecierea impactului regimurilor politice din istoria contemporană asupra mentalităților colective.</p>		<ul style="list-style-type: none"> • Simularea unor situații în care apar bariere în comunicare dintre diferite persoane/poaze și propunerea unor strategii de depășire a acestora; • Exerciții de dezvoltare a responsabilității sociale prin îngrijirea unor monumente istorice; • Exerciții de implicare a elevilor în activități de voluntariat la nivelul comunității;

<p>5.3. Promovarea ideilor despre unitate prin diversitate în cadrul comunității.</p>	<p>CULTURĂ ȘI CIVILIZAȚIE ÎN SECOLUL XX-ÎNC. SEC. XXI</p> <ul style="list-style-type: none"> – Realizările tehnice și științifice din Epoca Contemporană – Contribuția poporului român la dezvoltarea patrimoniului universal* – Cultura și știința în Republica Moldova – Impactul tehnologiilor asupra vieții cotidiene și asupra mediului <p>PROBLEME GLOBALE ALE SEC. XX-ÎNC. SEC. XXI</p> <ul style="list-style-type: none"> – Problemele globale: pericole pentru omenire* – Consecințele problemelor globale și modalități de supraviețuire a omenirii – Migrații în lumea actuală* – Virtuți și valori contemporane. Sisteme educaționale eficiente* <p>Extensie curriculară:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Personalități notorii ale mișcării de renaștere în Basarabia – destin uman, destin politic** – Diplomația românească . Take Ionescu și Alexandru Vaida-Voievod** – Revoluția din februarie 1917. Lovitura de stat bolșevică. Teoria și practica bolșevismului ** – Experimentele bolșevice în economia RASSM** – Controversele lumii în perioada interbelică** – Războaiele și declinul civilizațiilor** – Noile politici economice la sf. sec. XX-înc. sec. XXI** – Politici sociale și consumul de masă. Ocupații și statute profesionale în sec. XX-XXI** – Ocupații și statut profesional în Republica Moldova** – Modele de sisteme economice contemporane** – Represiuni politice în regimurile dictatoriale** – Civilizația contemporană: unitate, diversitate, integrare** 	<ul style="list-style-type: none"> • Realizarea unor activități tip proiect în care elevii propun soluții pentru probleme concrete din viața școlii/comunității; • Alcătuirea unor proiecte pentru protejarea valorilor culturale din comunitate; • Promovarea interculturalității din perspectiva sărbătorilor, tradițiilor, obiceiurilor diferitor popoare.
---	--	--

	<p>– Presa Republicii Moldova după anul 1991– reflecții despre Renașterea națională**</p> <p>– Nume de străzi, prenume, patronimic – dovezi ale schimbărilor politice**</p> <p>– Monumente din localitate – mesaj istoric și memorie colectivă**</p> <p>– Vizita la muzeu – oportunitate de cercetare și afirmare**</p> <p>– Eroi necunoscuți din localitatea mea**</p> <p>– Istoria localității – locuri, oameni, evenimente**</p> <p>– Problemele globale: Securitatea alimentară. Separatismul. Inteligența artificială**</p>	
	<p>ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE ÎN BAZĂ DE PROIECT (la alegere):</p> <p>– Participanți din comunitatea mea la mișcarea democratică și națională;</p> <p>– „A fost război. Ecoul lui și-acum mai este viu...” Gr. Vieru;</p> <p>– Rolul femeii în istorie;</p> <p>– Mărturiile participanților la războiul pentru integritatea statului din localitatea mea;</p> <p>– Diaspora și rolul ei;</p> <p>– Pelerinajul – formă de cunoaștere a patrimoniului cultural;</p> <p>– „Ghid pentru o zi” – excursii/vizite la muzeu în care elevii își vor însuși rolul de ghid, prezentând un monument istoric, expozate de muzeu etc.</p>	<p>PRODUSE RECOMANDATE:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Portretul personalității istorice; • Scenariu/Dramatizare; • Interviu alcătuit și realizat; • Proiect/miniproiect (eventual, implementat); • Proces judiciar simulat.
<p>Noțiuni: bolșevism, colhoz, cortina de fier, culac, cultul personalității, decolonizare, destindere, depresiune economică, deportare, drept la autodeterminare, emancipare, foamete, izolaționism, genocid, GULAG, Holocaust, miracol economic, noua mentalitate, ONU, pluralism politic, probleme globale, represie, revizionism, revoluție culturală, rezistență, război rece, vot universal.</p>		
<p>Personalități: Emil Loteanu, Ion Inculțeț, Ferdinand I, Nicolae Titulescu, Carol II, Nicolae Ceaușescu, Maria Cebotari, Constantin Brâncuși, Grigore Vieru, Eugen Doga, Maria Bieșu, Mihai I, Woodrow Wilson, Iosif Visarionovici Stalin, F.D. Roosevelt, Charles de Gaulle, M.S. Gorbaciov, Winston Churchill, Margaret Thatcher.</p>		

La sfârșitul clasei a XII-a, elevul poate:

- aplica vocabularul istoric în construirea discursurilor argumentate, demonstrând pertinență în exprimarea scrisă și orală;
- amplasa în timp și spațiu evenimentele, procesele și fenomenele istorice, pentru a prezenta continuitatea și schimbarea;
- analiza critic informația din diferite surse istorice, manifestând responsabilitate în descrierea fenomenelor/proceselor/evenimentelor istorice;
- explica interdependența dintre fenomenele istorice desfășurate în timp și spațiu, generând judecăți de valoare în comunicări sau cercetări scrise;
- demonstra abilități și atitudini pentru valorificarea patrimoniului universal, promovând proiecte comunitare.

Notă: Cu asterisc (*) sunt indicate conținuturile curriculare ce nu vor fi evaluate la examenele de absolvire a ciclului liceal, dar sunt obligatorii pentru studiere.

Cu asterisc (**) sunt indicate sugestii de conținuturi pentru extensie curriculară.

CLASA A XII-A, PROFIL REAL EPOCA CONTEMPORANĂ

Unități de competență	Unități de conținut	Activități și produse de învățare recomandate
<p>1.1. Explicarea termenilor istorici, specifici Epocii Contemporane.</p> <p>1.2. Încadrarea termenilor specifici Istoriei Contemporane în contexte care implică explicații, interpretări și atitudini.</p> <p>1.3. Aprecierea impactului utilizării corecte a limbajului istoric în comunicare și relaționare eficientă.</p>	<p>LUMEA LA ÎNCEPUTUL SECOLULUI XX</p> <ul style="list-style-type: none"> – Lumea la începutul Epocii Contemporane* – Rivalitatea marilor puteri și amenințarea păcii* – Primul război mondial – conflict pentru reîmpărțirea lumii* – România în Primul Război Mondial – Consecințele primului război mondial – Basarabia în anii 1917-1918 – Marea Unire din 1918 <p>DIPLOMATIE ȘI CONFLICT ÎN PERIOADA INTERBELICĂ</p> <ul style="list-style-type: none"> – Sistemul Versailles-Washington și Noua Ordine Internațională – Liga Națiunilor – între intenție și realitate* – România și sistemul de la Versailles* – Sistemul de tratate în perioada interbelică. *Politica conciliatoristă a marilor puteri* – Politică externă a României în perioada interbelică – Nicolae Titulescu – diplomat al păcii – Relațiile româno-sovietice în perioada interbelică – Pactul Ribbentrop-Molotov și impactul lui asupra destinului popoarelor din Europa <p>POLITICĂ, ECONOMIE ȘI SOCIETATE ÎN PERIOADA INTERBELICĂ</p> <ul style="list-style-type: none"> – Caracteristici generale și specifice ale regimurilor politice din perioada interbelică* – România de la democrație la autoritarism* – Constituirea RASSM: politici și impact – Particularități și similitudini ale evoluției economice a statelor lumii între 1918-1939* „Marea Depresiune” – New Deal – model pentru depășirea crizei economice – Politici de consolidare a statului național român. Noul cadru de dezvoltare economică a României interbelice* – Basarabia în componența României Mari* 	<ul style="list-style-type: none"> • Exerciții de lectură a surselor istorice pentru a identifica și a explica termenii istorici; • Activități de relaționare corectă a temei/problemei elucdate cu conținutul sursei istorice, folosind corect vocabularul istoric; • Exerciții de aplicare a termenilor istorici în situații noi de comunicare; • Relatarea vizitei la un muzeu, bibliotecă, expoziție pornind de la un algoritm propus; • Elaborarea eseului istoric după algoritm (introducere/dezvoltare/concluzie), utilizând termenii istorici adecvați; • Realizarea în grup a unui mesaj colectiv pentru manifestarea atitudinii într-o problemă istorică; • Activități de grup în care vor fi analizate diverse situații de comunicare și cooperare; <ul style="list-style-type: none"> • Exerciții de lectură a hărților istorice; • Plasarea pe hartă a unor evenimente și procese istorice; • Alcătuirea unor frize cronologice pe diverse domenii (social, cultural, economic, politic etc.); • Exerciții de analiză comparativă a faptelor istorice din perspectivă temporală și spațială în contexte diferite de comunicare; • Compararea dinamicii teritoriale a unor state raportate la diferite evenimente/procese istorice din Epoca Contemporană; • Realizarea unor texte despre schimbările survenite în spațiu și timp, subliniind asemănările și deosebirile;
<p>2.1. Determinarea schimbărilor teritoriale în baza a două sau mai multe hărți.</p> <p>2.2. Analiza schimbărilor survenite în spațiu și timp.</p> <p>2.3 Realizarea proiectelor de cercetare a schimbărilor intervenite în timp și spațiu prin utilizarea TIC.</p>		

<p>3.1. Stabilirea tipului de informație subiectivă/obiectivă oferită de sursa de documentare.</p> <p>3.2. Compararea argumentelor din diferite surse pentru formularea unor judecăți proprii, privind evoluția societății contemporane.</p> <p>3.3. Cercetarea informației din diferite surse în vederea stabilirii credibilității și a validității opiniilor.</p>	<p>AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL – IMPACT ASUPRA CONTEMPORANIEȚII</p> <ul style="list-style-type: none"> – Al Doilea Război Mondial. Strategii și acțiuni militare în război (1939-1945)* – Anul 1940 în Istoria românilor. Formarea RSSM și instaurarea regimului comunist – Participarea României în cel de-al Doilea Război Mondial: cauze, evenimente și consecințe* – Diplomație și coaliții în perioada celui de-al Doilea Război Mondial* – Crime împotriva umanității. GULAG. Holocaust. Katyn – Consecințele celui de Al Doilea Război Mondial <p>POLITICĂ, ECONOMIE ȘI SOCIETATE ÎN PERIOADA POSTBELICĂ</p> <ul style="list-style-type: none"> – State democratice în perioada postbelică* – Fenomenul Miracolului economic: Germania și Japonia* – Regimuri totalitare și autoritare în perioada postbelică* – URSS în perioada postbelică – Reinstaurarea regimului comunist în RSSM. Colectivizarea forțată, foametea și deportările – Politică „Centrului” în RSSM: economie, societate și mod de viață* – Politică conducerii sovietice din RSSM în domeniul culturii și științei* – Instaurarea regimului comunist în Țările Europei Centrale și de Est* – Formarea Lumii bipolare. Războiul Rece – Organizații internaționale și rolul lor în lume* – Integrarea economică europeană.* Crearea și evoluția Uniunii Europene* – Focare de război în a doua jumătate a secolului XX-începutul secolului XXI* 	<ul style="list-style-type: none"> • Exerciții de analiză a textelor științifice și a memoriilor martorilor; • Identificarea rolului unor personalități istorice, analizând surse diferite; • Alcătuirea unor liste cu site-uri de Internet pentru teme istorice studiate; • Alcătuirea unor postere/afișe cu informații selectate din surse Internet; • Rezolvarea unor sarcini de lucru, utilizând prezentări multimedia; • Rezolvarea în echipă a unor situații-problemă în baza surselor prezentate; • Realizarea unui discurs la un subiect istoric controversat din Epoca Contemporană în baza informațiilor oferite de surse; • Dezbaterea unor cazuri reale care implică prejudecăți și stereotipii față de acțiunile oamenilor din epoca studiată; • Elaborarea unor proiecte transdisciplinare, cu privire la un eveniment/proces/personaj istoric, folosind informații diverse; 	<ul style="list-style-type: none"> • Exerciții de identificare a relațiilor de cauzalitate în evoluția evenimentelor/proceselor istorice; • Studii de caz despre consecințele pozitive/negative ale acțiunilor oamenilor/guvernelor pentru evoluția unei comunități; • Elaborarea de afișe tematice: democrație, toleranță, cooperare, Holocaust, Gulag etc.; • Elaborarea de comunicări care să valorifice informații oferite de surse diverse;
<p>4.1. Evidențierea relațiilor de cauzalitate din informațiile oferite de sursele investigate.</p> <p>4.2. Expunerea argumentată a opiniei privind cauzele și consecințele falsificării adevărului istoric, în diverse surse.</p>			

<p>4.3. Transferarea abilităților de operare cu relațiile de cauză-efect în perceperea adecvată a situațiilor din viața reală.</p>	<p>MIȘCĂRI DE EMANCIPARE SOCIAL-POLITICĂ ÎN SECOLUL XX</p> <ul style="list-style-type: none"> – Mișcări anticomuniste în Europa postbelică* – Rezistența anticomunistă în RSSM* – Acțiuni de emancipare în Asia și Africa. * Problemele țărilor decolonizate* – Căderea regimurilor comuniste în Europa* – Proclamarea suveranității și independenței Republicii Moldova. Simbolurile de stat <p>REPUBLICA MOLDOVA LA ETAPA ACTUALĂ</p> <ul style="list-style-type: none"> – Democratizarea vieții politice.* Constituția Republicii Moldova* – Viața social-economică în Republica Moldova* – Războiul de pe Nistru – Minoritățile etnice din Republica Moldova* – Unitatea teritorială autonomă cu statut special Găgăuzia (Gagauz-Yeri)* – Politică externă a Republicii Moldova.* Perspectivele integrării europene a Republicii Moldova* <p>CULTURĂ ȘI CIVILIZAȚIE ÎN SECOLUL XX-ÎNC. SEC. XXI</p> <ul style="list-style-type: none"> – Realizările tehnice și științifice din Epoca Contemporană* – Contribuția poporului român la dezvoltarea patrimoniului universal* – Cultura și știința în Republica Moldova – Impactul tehnologiilor asupra vieții cotidiene și asupra mediului <p>PROBLEMELE GLOBALE ALE SEC. XX-ÎNC. SEC. XXI</p> <ul style="list-style-type: none"> – Problemele globale: pericole pentru omenire* – Consecințele problemelor globale și modalități de supravețuire a omenirii – Migrații în lumea actuală* – Virtuți și valori contemporane.* Sisteme educaționale eficiente* 	<ul style="list-style-type: none"> • Exerciții de exprimare argumentată a unor opinii, puncte de vedere, convingeri referitoare la un fapt/proces/personaj istoric; • Exerciții de utilizare a tehnologiilor de informare și comunicare pentru obținerea surselor necesare rezolvării unei situații-problemă; • Realizarea de prezentări, grafice, tabele, pentru sistematizarea cunoștințelor învățate, folosind resurse multimedia; • Realizarea de prezentări, care să valorifice experiențele istorice, oferite de acțiunea personalităților/grupurilor în contexte variate;
<p>5.1. Identificarea consecințelor interacțiunii culturale, politice, economice și sociale asupra evoluției comunității umane.</p> <p>5.2. Aprecierea impactului regimurilor politice din Istoria Contemporană asupra mentalităților colective.</p> <p>5.3. Promovarea ideilor despre unitate prin diversitate în cadrul comunității.</p>		<ul style="list-style-type: none"> • Simularea unor situații în care apar bariere de comunicare dintre diferite persoane/poapă și propunerea unor strategii de depășire a acestora; • Exerciții de dezvoltare a responsabilității sociale, prin îngrijirea unor monumente istorice; • Exerciții de implicare a elevilor în activități de voluntariat la nivelul comunității; • Realizarea unor activități tip proiect, în care elevii propun soluții pentru probleme concrete din viața școlii/comunității; • Alcătuirea unor proiecte pentru protejarea valorilor culturale din comunitate; • Promovarea interculturalității din perspectivă sărbătorilor, tradițiilor, obiceiurilor diferitor popoare.

	<p>ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE ÎN BAZĂ DE PROIECT (la alegere):</p> <ul style="list-style-type: none"> – Participanți din comunitatea mea la mișcarea democratică și națională; – „A fost război. Ecoul lui și-acum mai este viu...” Gr. Vieru; – Rolul femeii în Istorie; – Mărturiile participanților la războiul pentru integritatea statului din localitatea mea; – Diaspora și rolul ei; – Pelerinajul – formă de cunoaștere a patrimoniului cultural. 	<p>PRODUSE RECOMANDATE:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Portretul personalității istorice; • Scenariu/Dramatizare; • Interviu alcătuit și realizat; • Proiect/mini-proiect (eventual, implementat); • Proces judiciar simulat.
<p>Noțiuni: colhoz, cortina de fier, culac, cultul personalității, depresiune economică, deportare, drept la autodeterminare, GULAG, Holocaust, miracol economic, noua mentalitate, ONU, pluralism politic, probleme globale, revizionism, revoluție culturală, rezistență, război rece, vot universal.</p>		
<p>Personalități: Emil Loteanu, Ion Incuțel, Ferdinand I, Nicolae Titulecu, Carol II, Maria Cebotari, Constantin Brâncuși, Grigore Vieru, Eugen Doga, Maria Bieșu, I. V. Stalin, F. D. Roosevelt, M. S. Gorbaciov, Winston Churchill, Margaret Thatcher.</p>		
<p style="text-align: center;">La sfârșitul clasei a XII-a, elevul poate:</p> <ul style="list-style-type: none"> • aplica vocabularul istoric în construirea discursurilor argumentate, demonstrând pertinență în exprimarea scrisă și orală; • amplasa în timp și spațiu evenimentele, procesele și fenomenele istorice, pentru a prezenta continuitatea și schimbarea; • analiza critic informația din diferite surse istorice, manifestând responsabilitate în descrierea fenomenelor/proceselor/evenimentelor istorice, • explica interdependența dintre fenomenele istorice desfășurate în timp și spațiu, generând judecăți de valoare în comunicări sau cercetări scrise; • demonstra abilități și atitudini pentru valorificarea patrimoniului universal, promovând proiecte comunitare. 		

Notă: Cu asterisc (*) sunt indicate conținuturile curriculare ce nu vor fi evaluate la examenele de absolvire a ciclului liceal, dar sunt obligatorii pentru studiere.

V. Repere metodologice de predare – învățare – evaluare

Curriculum la Istoria românilor și universală ediția 2019 corespunde exigențelor actuale de formare/dezvoltare a competențelor specifice la disciplină, racordate la profilul absolventului. Competențele, care reprezintă un ansamblu structurat de cunoștințe, abilități și atitudini, se referă la delimitarea operațiilor intelectuale: a detecta, a selecta, a analiza și a sintetiza date, informații sau relații. Capacitatea de a învăța, acționa și judeca constituie temelia competențelor specifice, elaborate pentru disciplina școlară *Istoria românilor și universală*.

Competențele specifice conțin un șir de cuvinte/sintagme-cheie care trebuie să se regăsească în cadrul demersului didactic la disciplină: spațiu, timp, limbaj de specialitate, gândire critică și reflexivă, relații de cauzalitate, comportament civic raportat la valori general umane, diversitate socioculturală, responsabilitate – „instrumente intelectuale” necesare elevului. Cadrul didactic va elabora proiectarea de lungă durată, în care va racorda activitățile de învățare la unitățile de competență pentru a forma competențele specifice disciplinei. Unitățile de conținut sunt mijloace de formare a unităților de competență și a competențelor specifice. În funcție de aceste repere vor fi selectate strategii didactice, ținând cont de particularitățile de vârstă ale elevilor, de interesele, de specificul grupului de elevi etc.:

- *strategii euristice* (bazate pe jocul de rol, simularea, studiul de caz, analiza diverselor surse, învățarea bazată pe sarcini, învățarea problematizată, schimbul de opinii, competiții, dezbateri, discuții dirijate, conversație euristică, mozaic, turul galeriei, ghidul de învățare, interviul, sondajul, chestionarul etc.);
- *strategii algoritmice* (bazate pe exerciții de identificare, redactare individuală sau pe echipe a unor cronici, documente, discursuri orale etc.);
- *strategii mixte*, inductiv-deductive și deductiv-inductive (realizate prin elaborarea unui mic dicționar de termeni, alcătuirea unor portofolii, fișe de personaj etc.);
- *strategii algoritmice combinate cu strategii euristice* (realizate prin inițierea și derularea unor proiecte, implicarea elevilor în activități de voluntariat, de valorificare a monumentelor istorice la nivel național, regional sau local etc.).

În practica educațională, tot mai mult sunt utilizate noile tehnologii ale informației și comunicării (TIC), fiind un imperativ al succesului în zilele noastre. Astfel, vor fi dezvoltate elevilor competențe digitale, precum: colectarea de informații, culegerea și procesarea datelor, utilizarea adecvată a resurselor Internet (site-uri informaționale de specialitate și de cultură generală, biblioteci electronice, oferte de e-learning), înregistrări audio și video etc.

Selectarea corectă a strategiilor didactice și integrarea noilor tehnologii informaționale (inclusiv Internetul) în procesul de predare – învățare a Istoriei va favoriza procesul

educațional. Profesorul și elevul sunt parteneri în acest proces, în care profesorul facilitează învățarea, încurajează elevul pentru a formula puncte de vedere proprii, colaborează cu elevul în realizarea demersului didactic: învățarea prin cooperare, învățarea în contexte formale și nonformale, transferul învățării etc.

Actuala ediție a *Curriculumului la Istoria românilor și universală* oferă creativitate și libertate mai mare cadrului didactic, care are posibilități să introducă activități de sinteză, studii de caz, noi unități de conținut, cele fixate în *Curriculum* rămân obligatorii. Activitățile de învățare recomandate pot fi adaptate nivelului clasei pentru eficientizarea demersului didactic și implicării active a elevilor în învățare pentru a stimula formarea/dezvoltarea de competențe.

În cadrul demersului didactic, unitățile de conținut din *Curriculumul la disciplina Istoria românilor și universală* sunt mijloace de formare/dezvoltare a unităților de competență/competențelor specifice, pot fi **dezvoltate și oferă:**

- abordare transdisciplinară;
- structurare conform domeniilor de studiere a Istoriei (economie, societate, politică, cultură);
- posibilitatea proiectării în funcție de particularitățile grupului de elevi;
- flexibilitate în: repartizarea numărului de ore în funcție de gradul de formare a unităților de competență; organizarea unităților de învățare;
- libertatea de a alege cele mai potrivite strategii de formare a unităților de competență;
- posibilitatea de a alege activitățile de învățare bazate pe proiect în procesul studierii Istoriei locale (la alegere din cele propuse în *Curriculum* sau la decizia profesorului în colaborare cu elevul);

Dimensiunea cantitativă a conținuturilor rezidă în numărul de ore rezervat disciplinei *Istoria românilor și universală* pentru fiecare clasă în planul-cadru, dar și abordat prin optica Istoriei locale regionale/naționale spre Istoria universală.

O componentă importantă a organizării și desfășurării procesului de învățare, axat pe formarea/dezvoltarea de competențe este abordarea **transdisciplinară**, care presupune interconexiunea dintre: Istorie și Limba și literatura română, Limba străină, Literatura universală, Geografie, Educație pentru societate/Educație Civică, Dezvoltare personală etc., dezvoltând competențe necesare în viața reală. Cadrele didactice definesc produse/activități comune, care presupun caracter integrator și utilitar, și le realizează în baza subiectelor interdisciplinare comune. Drept exemple de activități comune pot fi: *festivalul popoarelor/etniilor, excursii cognitive, flashmoburi, simularea unei vizite și primirea delegațiilor, simularea unei conferințe de presă, conferința elevilor, filmulețe realizate de elevi, expoziții de elemente vestimentare sau bucate tradiționale, expoziții de lucrări în comunitatea școlară și în afara ei etc.*

Prezentul *Curriculum* promovează demersuri transdisciplinare: aproximativ câte 2-3 ore la fiecare clasă, unde fiecare instituție de învățământ își poate alege succesiunea zilelor cu activități transdisciplinare. La nivelul treptei liceale se va aproba planul de desfășurare a acestor activități, în funcție de potențialul/disponibilitatea colectivului profesoral și managementul timpului.

Evaluarea constituie parte componentă a procesului educațional la disciplină și, respectiv, a *Curriculumului la Istoria românilor și universală*. *Curriculumul* bazat pe competențe determină construcția unui model integrator al evaluării ce valorifică și corelează cunoștințele, deprinderile, capacitățile de aplicare a cunoștințelor, valorile și atitudinile elevilor. Evaluarea bazată pe competențe implică evaluarea formativă a cunoștințelor, abilităților și atitudinilor pe care elevul le transferă în rezolvarea problemelor concrete cu care se confruntă în diferite situații.

Procesul educațional bazat pe competențe prefigurează **competențele** ca **finalități** ale procesului educațional și ca **obiect** al evaluării. Competențele școlare dobândite de către elevi devin observabile și măsurabile. Astfel, evaluarea la disciplină este o activitate de **măsurare** și **apreciere** a competențelor. Măsurarea constituie operația prin care se asigură baza obiectivă a aprecierii, fiind considerată parte a demersului/procesului didactic. Aprecierea corespunde emiterii unei judecăți în baza informațiilor culese prin măsurare, observare, analiză, stabilind, astfel, valoarea rezultatelor școlare, precum și a procesului de învățare.

Evaluarea centrată pe competențe include:

- Evaluarea competențelor – cheie;
- Evaluarea competențelor specifice la disciplină;
- Evaluarea unităților de competență la disciplină.

Evaluarea competențelor-cheie se raportează la modul de formare a competenței în timp și reprezintă rezultatele unui traseu de instruire (educațional), pus în evidență prin sistem de teste și instrumente succesive, a căror analiză sugerează modul în care a fost formată acea competență-cheie în timp. Pentru evaluarea competențelor-cheie este necesară asigurarea caracterului transdisciplinar sau axat pe elemente reprezentative ale domeniilor de competențe-cheie.

Evaluarea competențelor specifice la disciplină se poate realiza pe parcursul secvențelor pentru care competențele specifice sunt asumate ca finalități. Instrumentele de evaluare aplicate sunt, de regulă aceleași, utilizate și în cadrul evaluării unităților de competență și au un raport de interdependență cu conținuturile curriculare stabilite de *Curriculum* ca niște **Conținuturi de evaluat**. Evaluarea competențelor specifice la disciplină se realizează, de regulă, la finele ciclului de școlaritate în cadrul examenelor de certificare. Conținuturile curriculare marcate cu semnul (*) și (**) în cadrul Com-

partimentului **V. Unități de învățare** nu vor fi incluse în *Programa pentru examenul de bacalaureat la disciplina Istoria românilor și universală, profil umanist și real*.

Evaluarea unităților de competență la disciplină reprezintă domeniul de interes principal al evaluării la disciplină și poate fi realizat, la decizia profesorului, la nivelul unor unități de timp sau unități de învățare.

Fiecare unitate de competență/competență specifică din *Curriculum* poate fi evaluată prin diferite tipuri de itemi (itemi obiectivi, itemi cu alegere duală, itemi cu alegere multiplă, itemi de tip perechi, itemi semiobiectivi, itemi de completare, întrebări de structurare, rezolvare de problemă, eseu) și instrumente de evaluare, descrise în *Ghidul de implementare a curriculumului*.

Strategiile de evaluare a competențelor presupun determinarea unui demers de concepere a evaluării realizate la clasa de elevi care implică o succesiune de componente: proiectarea, aplicarea/implementarea, verificarea rezultatelor (la nivel de proces și produs), emiterea judecăților/recomandărilor. Instrumentele evaluării competențelor la Istorie includ:

- Instrumente tradiționale: *proba scrisă, orală, practică prin test, chestionar, standardul și baremul*;
- Instrumente complementare: *fișe de observare, investigația, interviul*;
- Instrumente active: *lucrare practică, proiect, portofoliu, studiu de caz, jurnal reflexiv, hartă conceptuală*.

Obiectul evaluării îl constituie rezultatele școlare individuale ale copilului și se va compara cu propriile implicații, nivelul și interesele acestuia. În testele de evaluare a nivelului de formare a competențelor, cadrul didactic va include itemi/sarcini cu grad diferit de complexitate, luând în considerație nivelul diferit de pregătire al elevilor.

Principiile evaluării nivelului de formare și dezvoltare a competențelor specifice la *Istoria românilor și universală* sunt:

- stimulează învățarea, formarea și dezvoltarea competențelor;
- se fundamentează pe obiective/finalități orientate spre formarea competențelor (ce va ști, ce va ști să facă, cum va fi elevul) la finele procesului educațional;
- implică utilizarea varietății de forme, metode și procedee în aprecierea rezultatelor elevilor;
- reprezintă un proces reglator, care determină calitatea activităților educaționale;
- ghidează elevii spre autoevaluare corectă și spre o îmbunătățire continuă a performanțelor obținute.

Tipurile și formele de evaluare sunt selectate și clasate în perechi distinctive:

- evaluarea rezultatelor – evaluarea bazată pe competențe;
- evaluarea unei norme minimale de competență – evaluarea competenței în curs de achiziție;
- evaluarea formativă – evaluarea sumativă;

- evaluarea directă – evaluarea indirectă;
- evaluarea performanței – evaluarea cunoștințelor;
- evaluarea bazată pe sarcini de învățare – evaluarea bazată pe proiecte;
- evaluarea reciprocă – autoevaluarea.

Într-un parcurs de învățare, în funcție de momentul unui act evaluativ, vor fi utilizate următoarele 3 tipuri de evaluare: inițială (predictivă); formativă (continuă); sumativă (la sfârșitul fiecărei unități de învățare). Evaluarea inițială se realizează la începutul ciclului de învățământ/anului școlar și vizează identificarea condițiilor în care elevii pot să se integreze optimal în activitatea de învățare. Evaluarea formativă se realizează pe întregul parcurs didactic și conține toate strategiile practicate de cadrul didactic la clasă. Evaluarea formativă va fi raportată la o unitate de competență sau câteva unități de competență, care trebuie să asigure pregătirea elevilor pentru evaluarea sumativă la finele parcursului de învățare respectiv. Evaluarea sumativă se realizează la finele unității de învățare, având funcția de constatare a nivelului de formare a unităților de competență și competențelor specifice. Detalieri ce vizează proiectarea numărului de evaluări sumative la disciplină, în funcție de clasă și profil se stabilesc prin *Reperete metodologice de organizare a procesului educațional la Istoria românilor și universală, aprobate de Ministerul Educației, Culturii și Cercetării*.

Cadrul didactic va selecta formele și strategiile de evaluare în funcție de particularitățile de vârstă și psiho-pedagogice ale elevilor, precum și condițiile în care se desfășoară procesul de învățare.

Evaluarea **Produsului școlar** vizează atât calitatea produsului, cât și calitatea activității elevului în procesul de elaborare a acestuia. Criteriile de evaluare a produselor vor fi prezentate elevilor în formă de realizări de succes, formulate în limbaj accesibil. Criteriile de succes pot fi formulate cu focalizare pe dimensiunea operațională și/sau pe cea atitudinală. Prezentul *Curriculum* promovează orientarea demersului evaluativ către stimularea autorefecției, autocontrolului și autoreglării.

Temele pentru acasă la *Istoria Românilor și universală* vor respecta **Instrucțiunea metodică privind Managementul temelor pentru acasă** și se vor organiza sub forma:

- orală (lectură, redare argumentată) – sistematic;
- scrisă (exerciții de cunoaștere, aplicare, sinteză) – sistematic. Temele pentru acasă scrise vor fi alternate cu cele orale, inclusiv se recomandă vizionarea, la domiciliu, a emisiunilor cognitive, filmelor artistice și documentare. Cadrul didactic va monitoriza elementul de acces la aceste surse și durata produsului media, în așa măsură ca vizionarea acestuia să nu solicite un volum exagerat de timp prin indicarea concretă a timpului în minute.
- de investigare (excursii, vizite de studiu în muzee/arhive/instituții de stat, interviuri, proiecte, inclusiv digitale etc.) – la necesitate.

**GHID
DE IMPLEMENTARE
A CURRICULUMULUI
DISCIPLINAR**

Introducere

Preadolescenții și adolescenții, astăzi, sunt direcționați spre un anumit sistem de valori necesar integrării în societate. Prin urmare, se simte nevoia acută de studiere a modelelor culturale și istorice, care vor contribui la formarea calităților cetățeanului activ și responsabil, manifestate față de sine, familie și comunitate/societate. Disciplina școlară *Istoria românilor și universală* își aduce aportul esențial la dezvoltarea personalității critice și constructive, cu spirit de inițiativă, capabilă de autorealizare, care posedă un sistem de cunoștințe și competențe, necesare pentru angajarea pe piața muncii, responsabilă pentru exprimarea opiniei și propriilor acțiuni, deschisă pentru dialog intercultural în contextul valorilor naționale și universale, stabilite și în *Codul Educației (2014)*.

Rolul profesorului de istorie și măiestria acestuia sunt primordiale în realizarea obiectivelor educației istorice. Este important de a pune în aplicare creativ, noile strategii educaționale în parteneriat cu elevii, părinții, societatea pentru a realiza prevederile curriculare. Noua abordare a predării Istoriei presupune: motivarea elevilor pentru învățare și integrare, mai puțin prezentarea în ordine cronologică a evenimentelor/faptelor și/sau memorarea acestora, interpretarea spațiului istoric abordat, pornind de la Istoria locală, extinzându-se spre spațiul național, regional, universal.

Ghidul de implementare a curriculumului la Istoria românilor și universală, ediția 2019, implică o abordare a studierii Istoriei din perspectiva multiplă, inter- și transdisciplinară, stimulează interesul pentru Istorie, dezvoltă creativitatea elevilor, asigură condiții pentru continuarea învățării pe tot parcursul vieții pentru a utiliza în viața cotidiană, abilitățile formate și competențele dezvoltate în cadrul lecțiilor de Istorie.

În contextul noului *Curriculum*, conceptul central al proiectării didactice este demersul didactic personalizat, iar instrumentul acestuia este unitatea de învățare. Demersul didactic personalizat permite cadrului didactic de a lua decizii asupra modalităților pe care le consideră optime în creșterea calității procesului educațional. Scopul principal este de a asigura elevilor un parcurs școlar individualizat, în funcție de anumite condiții și cerințe concrete. Aceste deziderate ale *Curriculumului școlar la Istoria românilor și universală, ediția 2019*, impun necesitatea contextualizării informației și trecerea de la orientarea academică la aplicarea cunoștințelor în situații cât mai variate de viață.

I. Referințe conceptuale/teoretice ale Curriculumului la disciplina Istoria românilor și universală

1.1. CONCEPTUL DE CURRICULUM LA DISCIPLINA ISTORIA ROMÂNILOR ȘI UNIVERSALĂ

Curriculumul la disciplina *Istoria românilor și universală* este parte componentă a *Curriculumului Național* și reprezintă un document reglator prevăzut pentru a fi implementat în clasele liceale. *Curriculumul* include ansamblul elementelor esențiale, relevante ale realității educaționale din școală, atât la nivel de reprezentare teoretică, cât și la nivelul activității practice desfășurate, imprimând o continuă reconsiderare și reconcepere contextuală a acestora. *Curriculumul* poate fi definit prin componentele sale: nivel, profil, disciplină, condiții de realizare. În sens restrâns, se referă la conținuturile învățământului: programe, manuale, alte instrumente de învățare.

Documentul actual implică o nouă paradigmă educațională: de la cunoștințe și gândire critică la dezvoltarea de abilități și formarea de atitudini și valori – elemente indispensabile cetățeniei participative.

STRUCTURA: *Curriculumul* la disciplina *Istoria românilor și universală* cuprinde următoarele componente structurale: *Preliminarii, Cadrul conceptual al Curriculumului, Administrarea disciplinei, Competențe specifice disciplinei, Unități de competență, Unități de conținuturi, Activități și produse de învățare, Repere metodologice de predare – învățare – evaluare, Bibliografie.* (*Curriculumul* la disciplină include și *finalitățile*, prezentate după fiecare clasă, corelate cu unitățile de competență, competențele specifice disciplinei, manifestate gradual la etapa dată de învățare, și au funcția de stabilire a obiectivelor de evaluare finală).

CONCEPT TEORETIC: Etimologia conceptului *curriculum* (la plural *curricula*) se regăsește în limba latină, în care termenul „*curriculum*” are semnificații multiple: „parcurgere”, „drum de viață” sau „carieră”. Toate aceste semnificații sugerează un demers complet, comprehensiv, cuprinzător, însă sintetic și dinamic, demers întreprins în realizarea unei acțiuni, în abordarea unui domeniu etc. Un *Curriculum* în educație trebuie să fie în primul rând relevant prin el însuși, adică să conțină și să promoveze ceea ce este esențial, util, oportun, benefic și fezabil.

Din punct de vedere structural și funcțional, *Curriculumul* oferă răspunsuri la următoarele întrebări:

- **Cui?** i se adresează sau **Cine?** sunt educații/subiecții instruirii, ce particularități de vârstă și individuale au, care sunt nevoile lor educaționale, interesele lor, aspirațiile lor, opiniile lor etc.
- **De ce?** sau **Pentru ce?** este nevoie de realizat acest parcurs, întrebări la care răspund finalitățile educaționale.
- **Ce?** anume trebuie predat/învățat sau ce anume urmează să se perfecționeze, întrebări care se referă la conținuturile de învățat, la selecția și ierarhizarea lor după o logică științifică și didactică.
- **Cum?** anume se vor realiza predarea – învățarea – evaluarea; în ce tipuri de activități vor fi implicați subiecții sunt întrebări care se corelează cu deciziile strategice ale instruirii, respectiv cu ansamblul articulat de metode, mijloace și forme de organizare a activității, combinate optim în contextele situaționale date.
- **În ce condiții?** spațio-temporale și materiale urmează să se deruleze o activitate cu eficiență maximă.
- **Cum se evaluează?** eficiența: activităților de predare și învățare; strategiilor didactice adoptate; metodelor și tehnicilor de evaluare; corelării activităților de învățare cu unitățile de competență și conținuturi; rezultatele și progresele școlare obținute.

1.2. DEMERSURI INOVATIVE ALE CURRICULUMULUI LA DISCIPLINA ISTORIA ROMÂNILOR ȘI UNIVERSALĂ

Curriculumul dezvoltat la Istoria românilor și universală își propune o funcționalitate mai mare a demersurilor de învățare realizate de către cadrul didactic în colaborare cu elevii, dar și cu implicarea membrilor comunității educaționale, având menirea să valorifice bunele practici cu referire la formarea/dezvoltarea de competențe de integrare. În învățarea *Istoriei* este necesar de a crea condiții optime pentru ca elevii să se implice direct și să participe mai activ în organizarea lecțiilor, dar și a activităților extracurriculare.

Demersuri inovative

conceptuale:

- a) transpunerea abordării sistemice a *Curriculumului* ca un concept în *Curriculumul* la disciplină;
- b) reliefarea cadrului valoric transdisciplinar, în baza profilului absolventului ciclului liceal, din perspectiva unității abordării psiho- și sociocentriste;
- c) conexitatea abordărilor intra- și interdisciplinare la nivelul competențelor și a conținuturilor cu alte discipline: *Limba și literatura română, Limbi străine,*

Educație pentru societate, Geografie, Dezvoltare personală, TIC (în contextul implementării Strategiei *Moldova Digitală 2020* etc.);

- d) îmbinarea principiului predării – învățării *Istoriei* pe domenii (economic, social, cultural și politic) în clasele a X-XII-a cu cel cronologic;
- e) elaborarea finalităților conform nivelului taxonomic pentru fiecare clasă.

sistemul de competențe:

- a) revizuirea competențelor specifice disciplinei;
- b) raportarea competențelor specifice și a unităților de competență ce urmează a fi formate elevilor la schimbările produse în societate: globalizare, internaționalizare, europeanizare, tehnologizare etc.;
- c) precizarea nivelului taxonomic al competențelor specifice;
- d) elaborarea unităților de competență conform nivelului taxonomic;
- e) racordarea activităților de învățare recomandate la unitățile de competență.

sistemul de conținuturi:

- a) reducerea numărului unităților de conținut;
- b) elaborarea unităților de învățare cu detalieri de conținut;
- c) includerea *Conținuturilor curriculare ce nu vor fi evaluate la examenele de absolvire a ciclului liceal*.

sistemul de activități de învățare și evaluare:

- a) introducerea activităților de învățare în bază de *proiect* pentru studierea *Istoriei locale*, elaborate individual sau în grupuri, cu acțiuni practice, realizate în clasă, școală, comunitate (subiectele învățării bazate pe proiect sunt la decizia cadrului didactic);
- b) evaluarea gradului de formare a competențelor la nivel de proces și de produs;
- c) selectarea noțiunilor și personalităților istorice (pentru fiecare an de studiu);
- d) activitățile de sinteză, studiile de caz, incluse în rubrica *Activități de învățare* (la decizia cadrului didactic);
- e) includerea listei de produse recomandate pentru fiecare clasă.

În comparație cu documentele curriculare precedente, *Curriculumul la Istoria românilor și universală* implică și alte **elemente de noutate**:

- formarea/dezvoltarea la elevi a unui ansamblu structurat de competențe de tip funcțional cu caracter de integrare socială, prin actualizarea cadrului atitudinal și valoric;
- reflectă deplasarea accentului de pe procesul de predare pe cel de *învățare*, astfel reiterează importanța învățământului formativ în fața celui informativ-reproductiv;

- sugerează valorificarea posibilităților învățării active/interactive, a educației centrate pe elev, integrarea experienței anterioare a elevilor, dezvoltării gândirii critice și reflexive;
- redefinește subcompetența în *unitatea de competență* și pune accentul pe crearea de *produse* sau pe achiziții finale, realizate în contexte autentice de învățare din perspectiva acțiunii și manifestării practice;
- *Curriculumul* a fost adaptat necesităților educaționale, având la bază multiplele inteligențe ale elevilor, interesele și aspirațiile acestora, motivația pentru propria învățare ș.a.;
- are deschidere spre explorarea la un nivel calitativ mai înalt a principiului individualizării, diferențierii și personalizării procesului educațional;
- au fost reduse unitățile de conținuturi, devenind mai funcționale, astfel sunt deschise oportunități pentru promovarea autonomiei mai mari a cadrului didactic, creativității, ingeniozității și intereselor elevilor;
- accentul se pune pe obținerea de către elevi a cunoștințelor, formarea de abilități, manifestarea atitudinii și valorilor care conturează sistemul de competențe specifice disciplinei și reprezintă finalitatea studiului *Istoriei*;
- activitățile de învățare și produsele constituie o listă deschisă de contexte, fiind modalități pentru realizarea unităților de competență proiectate;
- cadrul didactic are posibilitatea nu doar să valorifice produsele la nivelul proiectării calendaristice de lungă și de scurtă durată, dar și în organizarea și desfășurarea activităților, luând în considerație specificul clasei, interesele elevilor și resursele disponibile din școală și din comunitate etc.;
- utilizarea unei metodologii de învățare prin elaborarea și implementarea unor *proiecte educaționale* (învățarea bazată pe proiecte) – un instrument de lucru necesar și prioritar în învățarea și aplicarea abilităților, manifestarea atitudinilor și a valorilor;
- cadrele didactice vor organiza elevii în elaborarea proiectelor educaționale cu deschidere interdisciplinară și transdisciplinară, în cadrul ariei socioumanistice, dar și în colaborare și cu alte discipline școlare conexe;
- în planificarea activităților *interdisciplinare și transdisciplinare* activitatea cadrului didactic se va axa pe abordări flexibile, care încurajează interacțiunea pozitivă între subiecți, motivarea și implicarea elevilor în procesul propriei formări, elemente de învățare în afara clasei în diverse contexte: *învățarea prin sarcini; învățare aventură/de tip expediționar, învățare prin descoperire, învățare prin cercetare, învățare bazată pe proiect* etc.

1.3. COMPETENȚELE SPECIFICE DISCIPLINEI ISTORIA ROMÂNILOR ȘI UNIVERSALĂ

Competența este un sistem integrat de cunoștințe, abilități, atitudini și valori, dobândite, formate și dezvoltate prin învățare, a căror mobilizare permite identificarea și rezolvarea diferitor probleme, în diverse contexte și situații. Competența reprezintă ca finalitate un rezultat măsurabil obținut în cadrul procesului educațional, adică ceea ce cadrul didactic și elevii intenționează să realizeze în procesul de predare-învățare.

Noua paradigmă a învățării *Istoriei*, bazată pe formarea/dezvoltarea de competențe, include:

1. **VALORI** în integritatea lor: *general-umane și naționale* (adevărul, binele, dreptatea, frumosul etc.), *democratice* (libertatea, drepturile omului, solidaritatea, toleranța, respectarea diversității, supremația legii etc.), *morale, civice, politice, juridice, istorice, estetice, religioase, educaționale* (tradiții, obiceiuri, cultură, demnitate etc.);
2. **ATITUDINI** față de sine însuși, față de ceilalți și față de societate, manifestate prin deschidere pentru diferențele culturale și pentru alte convingeri, respect reciproc, conștiință civică, responsabilitate, autoeficacitate, toleranță etc.;
3. **ABILITĂȚI generale**, menite să contribuie la soluționarea problemelor, organizarea muncii în echipe, comunicare (atât orală, cât și în scris), cooperarea constructivă, soluționarea conflictelor și negocierea, creativitatea și *specifice*: operații de identificare, descriere, aplicare, generalizare, abstractizare, caracterizare, disimulare, sistematizare, analiză, sinteză, comparare, valorizare etc. Abilitățile pot fi formate prin diverse metode: lectură, luarea notițelor, analiza surselor, discuții dirijate, comentarea imaginilor, elaborarea hărților, axelor cronologice, exerciții de modelare, elaborarea diagramei, realizarea figurilor, tabelelor, rezumatelor etc.;
4. **CUNOȘTINȚE** (noțiuni, ipoteze, concepte, date, evenimente, personalități, relații, fapte, fenomene, procese, contexte de cauză-efect, schimbări în spațiu și timp, realizări culturale, media, economie, durabilitate etc.).

Disciplina școlară *Istoria românilor și universală* dispune de valențe proprii în formarea competențelor specifice. Ele contribuie la dezvoltarea competențelor-cheie, prin interacțiuni inter- și transdisciplinare, fiind achiziții de care au nevoie elevii pentru dezvoltarea personală, ocuparea unui loc de muncă, incluziune socială pentru o viață de succes în cadrul unor societăți democratice și pașnice. Acestea sunt dezvoltate în perspectiva învățării pe tot parcursul vieții, prin intermediul învățării formale, nonformale și informale, în toate contextele, inclusiv familie, școală, locul de muncă, vecinătate și alte comunități.

Odată formate, competențele pot fi aplicate în diferite contexte ale vieții. Ele se suprapun și se întrepătrund: aspectele esențiale dintr-un domeniu facilitează formarea competențelor dintr-un alt domeniu. În *Curriculumul la Istoria românilor și universală*, în funcție de finalitate/rezultat, *competența* se prezintă ca proces prin realizarea unor activități, dar și produs al actului de învățare (proiecte, modele, scheme, machete etc.). Din punct de vedere psihologic, competența reprezintă și o achiziție comportamentală complexă, dar importantă din perspectiva afirmării personalității umane.

Competențele specifice disciplinei *Istoria românilor și universală*:

1. Utilizarea limbajului istoric în diverse situații de învățare și de viață, respectând cultura comunicării.
2. Amplasarea în timp și spațiu a evenimentelor, proceselor, fenomenelor, demonstrând înțelegerea continuității și schimbării în Istorie.
3. Analiza critică a informației din diferite surse, pornind de la cultura istorică, manifestând poziția cetățeanului activ și responsabil.
4. Determinarea relației de cauzalitate în Istorie, dând dovadă de gândire logică și spirit critic.
5. Valorificarea trecutului istoric și a patrimoniul cultural, manifestând respect față de țară și de neam.

Unitățile de competență pe trepte și clase sunt prezentate în forme de acțiuni, structurate taxonomic după nivelul de realizare:

- a) *cunoaștere și înțelegere* (identificarea de noțiuni, fenomene, procese, relații etc., definirea unor noțiuni, observarea unor fenomene, enumerarea unor fapte, fenomene, procese etc., reproducerea unor texte etc., selectarea de date, informații etc.);
- b) *aplicare-operare* (compararea și disimilarea, stabilirea unor relații, clasificarea, investigarea, explorarea, construirea schemelor, modelelor, aplicarea schemelor, modelelor algoritmilor; rezolvarea de probleme; anticiparea unor rezultate, reprezentarea datelor, descrierea argumentată a unor procese, concluzionarea, evaluarea rezultatelor etc.);
- c) *integrare și transfer* (optimizarea, transpunerea, adaptarea și adecvarea la contexte elaborarea și implementarea proiectelor, gestionarea resurselor, cercetarea individuală și în grup, rezolvarea studiilor de caz, a situațiilor-problemă, luarea de decizii, comunicarea eficientă, proiectarea autoformării, manifestarea voinței, curajului și demnității umane etc.).

Unitățile de competență sunt indicatori generali despre nivelul de realizare a acțiunii sau a produsului într-un anumit context de învățare.

1.4. ROLUL DISCIPLINEI ISTORIA ROMÂNILOR ȘI UNIVERSALĂ ÎN FORMAREA/DEZVOLTAREA COMPETENȚELOR

Disciplina *Istoria românilor și universală* are o pondere importantă în *Curriculumul Național*, contribuie la dezvoltarea personalității, la cunoașterea trecutului istoric, dar și la formarea culturii generale, necesare în societatea contemporană. Formarea/dezvoltarea competențelor specifice disciplinei *Istoria românilor și universală*, corespunde și derivă din condițiile actuale ale cadrului cultural, social și științific al societății. La rândul său, acest accent pe formarea/dezvoltarea de competențe este condiționat din punct de vedere istoric, menit să consolideze identitatea națională, conștiința de neam, educație patriotică, cultura democratică, cultura socială etc.

Constituirea actualei societăți cu cerințe noi ale individului în calitatea lui de cetățean îl determină pe profesorul de istorie să valorifice calitativ potențialul elevilor și să-l motiveze în studierea *Istoriei*, dezvăluind avantajele promovării liberei inițiative și a competențelor pentru lumea de azi și de mâine.

Predarea *Istoriei* are drept scop formarea culturii general-umane și științifice a elevilor, modelarea personalității acestora și înțelegerea societății contemporane, dobândirea instrumentelor de muncă intelectuală specifice studierii *Istoriei*. Cunoașterea *Istoriei* reprezintă pentru elev un dublu avantaj: asimilarea valorilor de bază promovate de societate și formarea competențelor de integrare socială. În scopul formării gândirii critice și opiniei proprii a elevului, profesorul trebuie să prezinte elevilor evenimentele/procese/fenomenele fără a le interpreta, pentru a da posibilitate subiecților să descopere adevărul istoric și să-și formeze o gândire critică și constructivă.

În procesul de predare – învățare – evaluare cadrul didactic va trebui să proiecteze și să realizeze obiectivele în scopul formării unităților de competență/competențelor specifice disciplinei, fără de care acest proces nu-și atinge scopul. Procesul didactic la disciplina *Istoria românilor și universală* presupune atingerea următoarelor obiective: însușirea unor cunoștințe și concepte istorice; formularea și consolidarea competențelor și deprinderilor de comunicare; formarea atitudinilor, sentimentelor, convingerilor; preocupări pentru conservarea monumentelor istorice și izvoarelor istorice; capacitatea de a utiliza adecvat cunoștințele istorice în diverse contexte de viață.

Obiectivele vor fi realizate în 3 domenii de încadrare: *cognitiv, afectiv, psihomotor*. În domeniul cognitiv esența cunoașterii *Istoriei* este de a ști, de a răspunde, de a forma deprinderi și abilități mentale și de a realiza transferul învățării. Percepțiile, senzații-

le și imaginația sunt procese prin intermediul cărora se asimilează, se prelucrează, se stochează informațiile, realizându-se componenta intelectuală a personalității elevului.

Elevul va trebui să cunoască datele istorice esențiale, să dobândească gândirea istorică și capacitatea intelectuală necesare înțelegerii și explicării științifice a fenomenelor și proceselor istorice, să opereze cu noțiunile și conceptele fundamentale, pentru a elabora raționamente și judecăți istorice; să fie în măsură de a folosi deprinderile de muncă independentă pentru a selecta din diverse surse informații, date, fapte, evenimente referitoare la *Istoria românilor și istoria universală*.

Paradigma diversității și constructivismului reflectă astăzi spiritul unei idei de stat, bazate pe libertate și pluralism, precum și ideea diversității culturale. Astfel, predarea Istoriei orientată spre formarea/dezvoltarea de competențe nu este doar un răspuns la solicitările educaționale ale societății, ci este și o abordare pe care școala o utilizează pentru a spori potențialul de cunoștințe la această disciplină, dar și pentru o orientare mai bună în viață prin achizițiile practice dobândite la ore și în activitățile extracurriculare.

1.5. MANUALELE ȘCOLARE – INSTRUMENTE DE ORGANIZARE ALE DEMERSULUI EDUCAȚIONAL ȘI DE EFICIENTIZARE A ACTIVITĂȚII ELEVULUI

Prin intermediul manualelor școlare de istorie – instrumente de lucru ale elevului la clasă sau individual, sunt realizate cerințele *Curriculumului Național*. Ele trebuie să includă noțiuni și texte succinte, imagini, hărți, axe cronologice, documente, studii de caz, exerciții practice, repere de studiu și utilizare a manualului, planșe, scheme, recapitulare și sinteze, evaluare etc.

Manualul școlar presupune conținuturi și sarcini didactice, care permit realizarea activităților atât în sala de clasă, cât și în școală/comunitate: bibliotecă, muzeu, în parc sau în excursii. Astfel, un manual de calitate ar trebui să ofere un cadru propice formării și dezvoltării competențelor prestabilite, să ghideze efortul copilului în acest scop. De aceea manualele trebuie să includă conținuturi clare, captivante, conectate la viața și trăirile copilului, să susțină o învățare centrată pe elev, care să contribuie la formarea competențelor, să răspundă nevoilor de dezvoltare personală și să asigure accesul tuturor copiilor la educație.

În acest sens, manualul școlar la disciplina *Istoria românilor și universală* trebuie să fie elaborat, ținând cont de următoarele criterii și caracteristici:

Nr.	Criterii	Caracteristici
1.	<i>conformitatea cu Curriculumul la disciplină</i>	<ul style="list-style-type: none"> – să permită construirea situațiilor de învățare, care să conducă la formarea/dezvoltarea competențelor generale și specifice disciplinei de studiu, precum și unităților de competență; – să respecte conținuturile învățării; – să aibă marcaje distincte în cazul existenței unor conținuturi care aprofundează/extind programa școlară; – să promoveze valorile general-umane.
2.	<i>caracter nondiscriminator</i>	<ul style="list-style-type: none"> – să respecte principiile care nu fac nici o deosebire, indiferent de rasă, naționalitate, etnie, limbă, religie, categorie socială, convingeri, gen etc.; – să omită orice elemente rasiste, xenofobe de promovare a ideologiei naționalist-extremiste etc.
3.	<i>corectitudinea conținutului științific</i>	<ul style="list-style-type: none"> – să prezinte informație relevantă, actualizată, oferită explicit prin texte/suporturi vizuale/audio/resurse multimedia; – să fie prezentată corectitudinea itemilor de evaluare/auto-evaluare.
4.	<i>abordarea didactică a conținutului științific</i>	<ul style="list-style-type: none"> – să existe o coerență logică a prezentării conținutului disciplinei/modulului de pregătire, adecvarea activităților practice și a exemplelor la formarea/dezvoltarea competențelor generale și transversale din programa curriculară/la situații din viața cotidiană; – să corespundă conținuturile nivelului de vârstă/de dezvoltare a elevilor și să fie racordate la specificul disciplinei etc.
5.	<i>contribuția la optimizarea procesului de învățare</i>	<ul style="list-style-type: none"> – să existe o pondere a calității subiectelor recapitulative/de sinteză, echilibrarea conținutului disciplinei/modulului de pregătire cu itemii/testele de evaluare și asigurarea caracterului aplicativ al metodelor complementare de evaluare, gradul de utilizare a achizițiilor anterioare și noi, în diferite contexte etc.
6.	<i>organizarea conținutului în vederea formării/dezvoltării de competențe</i>	<ul style="list-style-type: none"> – să fie sistematizate conținuturile pentru eficientizarea învățării, dezvoltarea și valorificarea competențelor generale, transversale și specifice disciplinei; – să fie utilizate strategiile preponderent cu caracter interactiv și participativ etc.
7.	<i>calitatea și accesibilitatea limbajului</i>	<ul style="list-style-type: none"> – să demonstreze corectitudinea și coerența lingvistică, respectarea normelor de exprimare academică/de referință în vederea formării competențelor de comunicare, de dezvoltare a limbajului de specialitate în contexte noi; – utilizarea adecvată a informației, termenilor, conceptelor în conținuturi; – să fie relevante titlurile și subtitlurile etc.

	<i>calitatea tehnoredactării</i>	<ul style="list-style-type: none"> – să fie respectate calitățile tehnice, despre machetare și lizibilitate; – să aibă un aspect atractiv și adecvat nivelului de vârstă/de dezvoltare a elevilor și specificului disciplinei etc.
	<i>stilul, unitatea proiectului de manual școlar și calitatea activităților multimedia de învățare interactivă</i>	<ul style="list-style-type: none"> – să promoveze valorile și atitudinile din programa curriculară; – să fie menționate competențele și finalitățile practice grupate pe seturi de capitole/teme, detalierea cuprinsului și precizarea referințelor bibliografice etc.

Conținutul manualelor ar trebui prezentate astfel încât să dezvolte subiectele tematice și să stimuleze elevii să găsească răspunsul la întrebările-cheie propuse sau formule de ei. Sursele trebuie selectate astfel încât să permită elevilor la sfârșitul activității să formuleze răspunsuri clare la întrebările care îi frământă.

Materialele din capitole ar trebui grupate în unități tematice, care să conțină blocuri de întrebări și sarcini pentru facilitarea analizei surselor și înțelegerii conținuturilor propuse. Întrebările și sarcinile trebuie să fie variate: de selectare și comparare a informației din diferite surse, de descoperire a unui sens ascuns, de formulare a propriei înțelegeri a informației etc.

În manualele de *Istorie* trebuie să persiste informații atractive pentru elevi, accentul ar trebui pus pe dezvoltarea gândirii critice și utilizarea ei în viața reală. O condiție importantă pentru ca manualele școlare să fie utile și atractive pentru elevi este caracterul interactiv, abordarea transdisciplinară, ce oferă elevului posibilitatea să transpună mai ușor în viață competențele formate. Drept elemente inter- și transdisciplinare abordate în manuale pot fi: *Istoria și Limba și literatura română și universală, Istoria și Cinematografia, Istoria și Cultura, Istoria și Artele, Istoria și Geografia, Istoria și Educația pentru societate/Educația civică, Istoria și Dezvoltarea personală*. Materialele incluse în manuale trebuie să stimuleze curiozitatea pentru studiul *Istoriei*.

Este necesară inserția în manuale a informațiilor despre cultura memoriei și conștiința națională. Este foarte utilă prezența algoritmului de studiere a unui monument istoric și de artă, a rolului personalității în Istorie, de analiză a surselor istorice etc. De asemenea este necesar să fie fixate ideile-cheie la începutul modulului și elevii să răspundă la ele la finalul lecției.

Cadrul didactic va aborda conținuturile manualului într-o manieră creativă și personalizată, iar în funcție de capacitățile contingentului de elevi le poate completa, ajusta sau substitui părți din acestea. În cadrul activităților se va pune accentul pe motivația intrinsecă a elevilor, pe formarea unor atitudini și valori: interesul pentru studierea trecutului, pentru cunoașterea realizărilor culturii, științei, dar și declanșarea curiozității, a dorinței de a cunoaște, a acționa în condiții de schimbare. Principalele valori și atitudini

formate elevilor sunt coerența și rigoarea în gândire și acțiune, gândire critică și flexibilă, relaționare pozitivă cu ceilalți, respectarea drepturilor fundamentale ale omului, dezvoltarea atitudinilor proactive în viața personală, antrenarea gândirii prospective prin înțelegerea rolului *Istoriei* în viața prezentă și ca factor de predicție a schimbărilor, rezolvarea pe cale nonviolentă a conflictelor, asumarea diversității etnice, sociale, religioase și culturale, precum și altele.

La fiecare modul/unitate de învățare se recomandă să se facă o retrospectivă a subiectelor precedente prin următoarele aspecte: hartă, axa cronologică și un algoritm de discuție. Ar fi binevenite fișierele scurte biografice despre autorii surselor/documentelor, condițiile și timpul în care au fost scrise.

Pot fi actuale și relevante secțiunile unor manuale, de exemplu: *Fereastră spre lume, Vocile istoriei, Să nu uităm, Istoria și noi, La intersecția culturilor, Cercetare și reflecție personală, Dialog cu istoria, Destin uman, Destin politic, Oprește-te și reflectează, Pentru a ține minte, Un popor în căutarea păcii* etc.

În manuale trebuie să fie abordate și subiecte generale, precum globalizarea, cetățenia activă, digitalizarea, spiritul de inițiativă, acțiuni antreprenoriale etc. Totodată sunt puțin elucidate în manualele precedente subiecte sensibile. De asemenea, este necesară o deschidere mai mare spre subiectele referitoare la cultură și civilizație, viața cotidiană, descrierea monumentelor, tradițiilor etc. Astfel, manualul – parte componentă a *Curriculumului*, va corespunde cerințelor, așteptărilor profesorilor și elevilor, fiind totodată adaptat la standardele europene.

Autorii de manuale vor aborda conținuturile educaționale din *Curriculum* într-o manieră originală și creativă, unde vor include texte de bază și auxiliare, surse istorice corespunzătoare, sarcini de învățare, subiecte de discuții, sugestii pentru proiecte, alte materiale necesare pentru formarea/dezvoltarea competențelor la *Istoria românilor și universală* (imagini, hărți, tabele, diagrame etc.).

1.6 ELEMENTE DE INTER- ȘI TRANSDISCIPLINARITATE ÎN CURRICULUMUL LA DISCIPLINĂ

Formarea capacității de a reflecta asupra lumii, de a formula și de a rezolva probleme în baza relaționării cunoștințelor din diferite domenii reprezintă prima finalitate pe care și-o propune școala. Abordarea inter- și transdisciplinară a conținuturilor științifice oferă elevilor o imagine integră a aceluiași conținut, fenomen, situație etc., privit din perspectiva diferitor discipline și relaționărilor acestora; solicită crearea de conexiuni în cadrul diferitor discipline între competențele-cheie și cele specifice disciplinei/unități de competență dobândite separat. O asemenea abordare nu se mai centrează pe discipline aparte, ci le transcende, subordonându-le necesităților elevului – subiectului formării.

Elevul, prin dezvoltarea competențelor: comunicare, gândire critică, analiza complexă a informației, luarea deciziilor la diferite discipline, nu va mai percepe fenomenul studiat izolat, ci în complexitate, abordând subiectul multidisciplinar.

Activitățile cu caracter inter- și transdisciplinar presupun abordarea integrată a *Curriculumului* prin centrarea pe problemele lumii reale în diverse contexte cotidiene, urmărind formarea/dezvoltarea competențelor elevului necesare pentru viață. Toate competențele specifice disciplinei *Istoria românilor și universală*, precum și unitățile de competență pe clase, au deschidere spre a organiza activitățile cu elemente inter- și transdisciplinare.

Variante posibile de administrare a activităților cu caracter inter- și transdisciplinar pot fi: a) o activitate proiectată în 1-2 luni; b) o zi în semestru; c) decadele disciplinelor organizate în context curricular și care prevăd activități inter- și transdisciplinare.

Demersuri transdisciplinare promovate de *Curriculumul la Istoria românilor și universală*, ediția 2019, precum și la majoritatea disciplinelor școlare:

- organizarea unor activități comune în clasă, școală sau comunitate, cu implicarea a 2-5 profesori care predau discipline diferite;
- includerea în proiectarea calendaristică de lungă durată și proiectarea pe unități de învățare a unor subiecte/activități cu caracter inter- și transdisciplinar și rezervarea a 3-7 ore anual pentru fiecare disciplină, în special cele ce țin de învățarea în bază de proiect;
- fiecare instituție de învățământ își poate proiecta succesiunea zilelor cu activități transdisciplinare: pe parcursul anului sau la finele semestrelor, în funcție de potențialul/disponibilitatea colectivului profesoral, interesele elevilor și managementul timpului;
- cadrele didactice realizează activități de tip inter- și transdisciplinar (cooperare între discipline înrudite).
- activitățile inter- și transdisciplinare se pot realiza în cadrul aceluiași lecții cu profesorii care se succed în abordarea sarcinilor specifice disciplinei;
- subiectele inter- și transdisciplinare se pot realiza la fiecare lecție separat, la disciplina sa.

Exemple de subiecte tematice ce pot fi abordate interdisciplinar:

Discipline integrate	Subiecte interdisciplinare
Istoria românilor și universală și Limba și literatura română	<ul style="list-style-type: none"> – Formarea poporului și a limbii române; – Identitatea lingvistică și culturală; – Tradițiile popoarelor/neamului; – Istoria literaturii etc.
Istoria românilor și universală și Literatura universală	<ul style="list-style-type: none"> – Opere literare ale scriitorilor din diferite țări; – Război și pace; – Provocările lumii noi; – Mituri, legende și cronici, creații lirice, epice și dramatice; – Familia de limbi romanice etc.
Istoria românilor și universală și Limbi Străine	<ul style="list-style-type: none"> – Cultură și civilizație; – Dialoguri culturale; – Mediul social și informațional; – Călătorii imaginare prin diferite țări etc.
Istoria românilor și universală și Educație pentru societate	<ul style="list-style-type: none"> – Guvernarea democratică; – Roluri sociale, a fi lider; – Drepturi, libertăți și responsabilități; – Împreună în diversitate; – Proiecte: Politici publice, Dezbateri academice etc.;
Istoria românilor și universală și Dezvoltare personală	<ul style="list-style-type: none"> – Calitatea vieții; – Lumea în viziunea mea și a altora; – Reguli de comportament; – Identitatea personală și relaționarea armonioasă etc.;
Istoria românilor și universală și Geografie	<ul style="list-style-type: none"> – Călători și călătorii; – Evoluții în spațiu și timp; – Economia mondială și națională; – Harta politică, caracteristica statelor; – Problemele globale ale omenirii: ecologică, alimentară, sărăcia etc.; – Monumente și locuri remarcabile; – Minoritățile etnice în Republica Moldova; – Monumente și locuri remarcabile;
Istoria românilor și universală și Educație economică și antreprenorială	<ul style="list-style-type: none"> – Evoluția economică a statelor; – Elaborarea unui plan de afaceri; – Piața internațională; – Noi și Europa; – Evoluția economică și socială a localității natale;
Istoria românilor și universală și Educație muzicală/ artele	<ul style="list-style-type: none"> – Curente și stiluri de artă; – În lumea artelor etc.; – Portrete ale voievozilor; – Oglindirea revoluției în artele plastice; – Istoria muzicii; – Exprimarea atitudinii eroice; – Glorificarea trecutului în opere muzicale.

Istoria românilor și universală și Educația tehnologică/ Tehnologii informaționale	<ul style="list-style-type: none"> – Lumea digitală; – Meșteșuguri populare și moderne; – Domenii profesionale și servicii sociale etc.
Istoria românilor și universală și Științe	<ul style="list-style-type: none"> – Originea omului; – Mediul înconjurător și protecția naturii; – Relații în natură și în societate; – Legi, procese, fenomene; – Utilizarea algoritmilor și conceptelor matematice pentru caracterizarea unei situații concrete din diferite perioade istorice; – Prelucrarea datelor de tip cantitativ și calitativ.

Exemple de activități/produse cu caracter transdisciplinar (cadrele didactice definesc produsele/activitățile comune, care presupun un caracter integrator):

- Elaborarea și implementarea proiectelor în clasă, școală sau comunitate;
- Festivalul popoarelor/etniilor;
- Excursii cognitive;
- Ghid pentru o zi;
- Dezbateri academice;
- Conferința științifică-practică a elevilor;
- Prezentarea unor creații realizate de elevi: portofolii, desene, video, pliante etc.;
- Prezentarea revistei școlare;
- Conferință de presă;
- Biblioteca vie;
- Cafeneaua de discuții;
- Întâlniri cu personalități, persoane-resursă;
- Expoziții de bucate preparate în diferite țări cu prezentarea lor și cu elemente istorice;
- Simularea unei vizite/primirea delegațiilor;
- Valorile familiei și ale comunității;
- Patrimoniu cultural local, național și universal;
- Sărbători tematice și elemente de cultură locală;
- Vizitarea unor spectacole tematice, filme, expoziții;
- Expediții turistice;

1.7. MEMORIA COLECTIVĂ ȘI IDENTITATEA – SURSE IMPORTANTE DE ÎNVĂȚARE AUTENTICĂ A ISTORIEI

Identitatea unei persoane și a unui neam este construită în baza unor memorii/ amintiri marcante pentru momentele importante ale vieții noastre. Memoria este un efort al gândirii sociale, este capacitatea unui organism de a păstra și de a acumula informații, de a recunoaște și a reproduce experiența din trecut. Fiecare persoană deține anumite sentimente, gânduri și trăiri. Tânăra generație are posibilitatea de a învăța din aceste amintiri care vor asigura continuitatea identității personale, precum și a celei colective. Un rol important în eficiența și utilizarea memoriei colective îl au procesele afective pozitive prin care trece subiectul învățării: emoțiile și sentimentele intelectuale: bucuria explorării, plăcerea descoperirii noutăților, „pofta” de a învăța.

Memoria și identitatea se construiesc și se modelează prin intermediul unui proces de învățare, care se realizează în cadrul unui grup consolidat prin comunicare și interacționare constructivă. Memoria individuală și cea colectivă se sprijină reciproc, se completează și se realizează una prin intermediul celeilalte.

Alături de multitudinea de surse disponibile pentru învățarea *Istoriei* în contexte formale (manuale, documente, lucrări științifice, filme, muzee etc.) *memoria colectivă* este un izvor inestimabil pentru a afla prin metode nonformale despre trecut de la persoane reale. Cadrele didactice vor utiliza această sursă pentru a eficientiza procesul de învățare a *Istoriei*. Ei vor explica elevilor că evoluția unei ființe umane se află într-o permanentă relaționare cu ceilalți, împărtășind cu aceștia o identitate comună, care se bazează pe o memorie colectivă.

Memoria colectivă sau socială este definită ca fiind o componentă a memoriei episodice, care depozitează informații referitoare la momentele, faptele și personajele semnificative ale vieții sociale ale unui anumit grup sau ale unei colectivități. Memoria colectivă este un proces social continuu de prelucrare, stocare și reactualizare a informațiilor considerate a avea aceeași semnificație pentru o colectivitate umană (grup, comunitate, popor).

Receptarea trecutului este determinată de prezent, de cerințele acestuia, dar și de informațiile și amintirile care s-au adunat pe parcurs și care transformă trecutul într-o manieră proprie. Memoria depinde de persoanele care conviețuiesc alături de noi, deoarece cele mai multe amintiri revin în mintea noastră pentru că cei din jur, familia, prietenii le reamintesc. Cadrele didactice vor stimula elevii să discute cu persoanele din mediul în care trăiesc, aflând astfel multe lucruri interesante, deseori controversate, dar autentice despre trecutul nostru comun. Aceasta stimulează amintirile oamenilor, în special a celor care au experiență de viață mai mare. Pe memoria colectivă se sprijină crearea legăturii sociale și a comunităților.

Cadrele didactice vor lua în considerație că memoria colectivă implică diferite referințe identitare: familia, religia, etnia, limba precum și multe alte lucruri la care individul se raportează. Comunitatea religioasă, de asemenea, asigură formarea memoriei colective, determinând un cadru general al credinței, care stă la baza amintirilor comune. Acestea asigură materialul necesar formării memoriei colective.

Familia reprezintă nu doar o sursă explicită a amintirilor colective, dar și un element esențial al identității. Amintirile colective reprezintă mediul în care identitatea se afirmă. Amintirile împărtășite cu membrii familiei asigură baza identitară. Aceasta este o comunitate în care se desfășoară o parte a vieții personale și care deține un sistem de norme morale, etice, specifice, exemple practice de urmat, determinând așteptările viitoare ale membrilor săi, educând și oferind sprijin identitar.

De regulă, în cadrul familiei este distinsă și memoria rituală, formată dintr-un set de reguli specifice, care sunt împărtășite de toți sau de majoritatea membrilor familiei (de exemplu ritualul sărbătorilor, tradiții, obiceiuri, cântece, feluri de mâncare etc.). Importantă este și dorința de a aduce în prezent și amintirile din copilărie, viața familiei prin intermediul experiențelor trecute, care reînsuflețesc prezentul. Această funcție implică amintirea și rețineră trecutului, în baza unei memorii afective, a sentimentelor și a relațiilor din trecut, care continuă să însuflețească prezentul.

Astfel familia este cea care păstrează și apără identitatea colectivă și a cea individuală prin respectul pe care îl oferă trecutului identitar, prin menținerea vie a memoriei trecutului. Se realizează situarea individului într-un context istoric și familial, oferindu-se un posibil răspuns la întrebarea despre propria identitate (Cine sunt eu?) prin propunerea unor cadre identitare, dar și identității colective (Cine suntem noi?).

Elvii vor colecta materiale necesare, utilizând diverse strategii (interviul individual și de grup, chestionarul, discuții libere, jurnalul reflexiv etc.) de la persoanele din comunitate cu experiență pentru a afla mai multe informații despre diverse subiecte din istoria locală sau națională:

- aspecte ale modului de viață din diferite perioade istorice, în special din cea contemporană interbelică și postbelică;
- atitudini față de război și pace, amintiri despre camarazii de arme, modalități de comemorare a persoanelor care au luptat cu voință sau fără pe diverse fronturi;
- reflecții despre aspecte specifice ale societății, cum ar fi cele din economie, politică, relații sociale, realizări culturale etc.;
- mărturii din istoria neamului și a familiilor;
- condițiile și tradițiile de întemeiere a familiilor;
- politica față de proprietate în diverse timpuri, față de legi și coduri morale;

- mărturii despre modalitățile de activitate a mass-media timpului, tematica filmelor și a spectacolelor, conținutul cântecelor și a operelor literare etc.;
- amintiri din copilărie și despre evenimentele recente, care s-au întâmplat în localitate/regiune/țară.

Datele și informațiile vor fi colectate și analizate minuțios pentru ca elevii să-și formeze o impresie generală despre cum au decurs evenimentele, nu doar din manuale și documente oficiale, dar și din relatările martorilor oculari. Aceste materiale pot fi utilizate pentru a organiza conferințe tematice, întâlniri cu persoane resurse, elaborarea de reviste și pliante tematice, emisiuni televizate, expoziții și alte evenimente.

Cercetând și analizând critic și constructiv memoria colectivă și amintirile oamenilor se pot determina și alte aspecte, uneori contradictorii, despre prejudecățile și tipurile oamenilor referitor la trecutul lor, cum pot fi utilizate amintirile cu scop de manipulare, ideologizare etc. Pentru formarea unei opinii echilibrate este important de a selecta și a analiza mai multe opinii despre unul și același eveniment, pentru a nu permite crearea unor atitudini părtinitoare.

Memoria colectivă este proprie oricărei societăți, manifestându-se prin acumularea, păstrarea și transmiterea valorilor intelectuale și spirituale generațiilor viitoare. Mărturiile oamenilor de rând, astfel devin important izvor de cunoaștere a Istoriei, oferind o altă perspectivă asupra trecutului.

II. Referințe proiective ale Curriculumului la disciplina Istoria românilor și universală

2.1. CURRICULUM LA DISCIPLINA ISTORIA ROMÂNILOR ȘI UNIVERSALĂ CA SURSĂ DE PROIECTARE DIDACTICĂ

La baza proiectării didactice stau produsele curriculare principale și auxiliare, care constituie resurse ce structurează conținuturile curriculare și care oferă suport în procesul de învățământ în calitate de instrumente de proiectare și organizare a procesului educațional.

Produsele curriculare specifice activității de proiectare didactică la nivel microeducațional (activitate realizată de către cadrul didactic) sunt:

- *Proiectarea didactică de lungă durată/macro proiectarea;*
- *Proiectarea didactică a unității de învățare;*
- *Proiectarea lecției (activitate didactică).*

Proiectarea, organizarea, pregătirea, desfășurarea, monitorizarea și evaluarea eficientă a procesului didactic centrat pe elev și orientat spre formarea competențelor, în efortul actual de modernizare și optimizare, asigură creșterea calitativă a activității didactice.

Proiectarea este acțiunea de anticipare și pregătire a activităților didactice și educative în baza unui sistem de operații, concretizat în programe de instruire diferențiate prin creșterea performanțelor. Proiectarea activității didactice – „ansamblul de procese și operații deliberative de anticipare a acesteia, de fixare mentală a pașilor ce vor fi parcurși în realizarea instrucției și educației și a relațiilor dintre aceștia, la nivel macro (respectiv la nivelul general al procesului de învățământ) și micro (la nivelul specific/intermediar al unităților de învățare/capitolelor/temelor și operațional al activităților didactice concrete)”.

La **nivel macro**, *proiectarea pedagogică* a procesului de învățământ reprezintă un demers de anticipare a acțiunilor specifice, realizate în cadrul activităților instructiv-educative, pentru realizarea funcționalității procesului, la nivel strategic și managerial.

La **nivel micro**, vorbim de *proiectarea didactică*, care presupune interrelaționarea dintre elementele structurale fundamentale (finalități, strategii de (auto)instruire, strategii de (auto)evaluare), precum și întocmirea unor documente sau instrumente de lucru utile deopotrivă cadrului didactic și elevului în desfășurarea activității instructiv-educative.

Nivelurile proiectării:

A. PROGNOZA

Caracteristici: este un instrument de strategie educațională, de orientare generală; asigură conceperea strategiei generale de realizare a finalităților educaționale ale unei perioade de timp mai mare (1-2 ani, un ciclu școlar); permite realizarea unor diagnoze și anticiparea unor direcții de acțiune viitoare; anticipă schimbări în evoluția personalității elevilor.

Acțiuni implicate: precizarea obiectivelor pentru etapa care urmează; diagnoza situației inițiale, indicarea „punctelor tari” și a „punctelor slabe”, a aspectelor critice sau care urmează a fi dezvoltate; stabilirea unor direcții de acțiune pentru 2-3 ani, a unor expectanțe, prin raportare la obiectivele și la dimensiunile personalității.

B. PROIECTAREA/PLANIFICAREA

Caracteristici: este o parte componentă a prognozei; se referă la perioade medii de timp (un an, un semestru, un capitol); se raportează la obiectivele stabilite; este un instrument flexibil, operațional; permite manifestarea creativității cadrului didactic; necesită prevederea unor alternative metodologice.

Etape: 1. stabilirea obiectivelor; 2. evaluarea stării inițiale, prin raportare la obiective; 3. elaborarea planului de acțiune (a instrumentului: planificare anuală, semestrială); 4. aplicarea și optimizarea acestuia; 5. evaluarea finală.

C. PROGRAMAREA

Caracteristici: vizează perioade scurte de timp; programul reprezintă un plan operațional, realizabil pe etape scurte; permite realizarea unor detalieri metodologice.

Acțiuni. Programul reprezintă o anexă a proiectului prin intermediul căruia:

- se realizează detaliierile necesare;
- sunt ilustrate sarcinile de lucru și ordinea lor logică;
- sunt precizate acțiunile agenților implicați;
- sunt indicate metodele, mijloacele, instrumentele utilizate;
- este precizat modul de gestionare a timpului etc.

2.2. PROIECTAREA DIDACTICĂ DE LUNGĂ DURATĂ

Proiectarea didactică de lungă durată presupune realizarea unei legături strânse dintre competențele specifice, unități de competență, activitățile de învățare și conținuturile selectate; repartizarea conținuturilor pe unități de învățare; stabilirea succesiunii de parcurgere a unităților de învățare și detalierea conținuturilor tematice ale fiecărei unități de învățare incluse în *Curriculumul* la disciplina școlară *Istoria românilor și universală*; verificarea concordanței dintre traseul educațional propus de cadrul didactic și oferta de resurse educaționale, materiale de care poate dispune (manuale,

ghiduri etc.); alocarea resurselor de timp considerate necesare pentru fiecare unitate de învățare, în concordanță cu cerințele administrării disciplinei.

Proiectul didactic de lungă durată (PDLĐ) este un document administrativ, care se întocmește la începutul anului școlar de către cadrul didactic. PDLĐ constituie un instrument funcțional, care are menirea să asigure un parcurs ritmic al procesului de învățare și al organizării activităților de evaluare, orientat spre realizarea finalităților curriculare de către elevi. Pe parcursul anului se admit unele ajustări în funcție de condițiile în care se desfășoară procesul de învățare, de resursele avute la dispoziție și de interesele elevilor.

Astfel, cadrul didactic va distribui resursele de învățare, identificând pentru clasa respectivă un număr de unități rezonabil, respectând administrarea disciplinei, propusă în documentul curricular și în planul-cadru, elaborat de MECC. De asemenea, cadrul didactic va asocia unitățile de competență cu unitățile de conținut, cu activitățile de învățare și produsele recomandate. **Primordiale sunt unitățile de competență și competențele specifice disciplinei, care sunt obligatoriu de atins.**

Distribuirea orelor, preconizate de *Curriculum*, este orientativă. Cadrul didactic repartizează orele în funcție de mai mulți factori (specificul clasei de elevi, resursele disponibile, necesitățile elevilor etc.). De asemenea, condițiile și contextul în care se realizează învățarea, spațiul fizic, managementul clasei și altele vor determina selectarea activităților și produselor de evaluare.

PDLĐ conține *competențele specifice disciplinei și unitățile de competență* (se transcriu din programa curriculară) și *detalii de conținut* – se eșalonează subiectele tematice pe unități de învățare. La finele fiecărei unități de învățare vor fi planificate activități de sinteză, de evaluare/autoevaluare. Se vor indica lecțiile în cadrul cărora se proiectează: *evaluarea inițială* (EI); *evaluarea formativă* (EF); *evaluarea sumativă* (ES). Resursele ce indică produse curriculare de bază (*curriculumul* disciplinar, manualul școlar aprobat de MECC etc.) și produse curriculare auxiliare (ghidul de implementare a *curriculumului* pentru învățământul gimnazial, ghiduri metodice pentru cadrele didactice, instrucțiuni metodologice, caiete de activitate independentă pentru elevi, culegeri de teste, softuri educaționale etc.) utilizate pentru învățare.

Cadrul didactic are libertatea de a utiliza activitățile de învățare din programa curriculară sau pot fi folosite și altele, în funcție de pregătirea sa, interesele elevilor și condițiile în care se desfășoară procesul educațional. PDLĐ are valoare orientativă, dar acoperă integral cerințele programului curricular.

În continuare se propune un model de proiectare didactică de lungă durată:

MODEL PROIECTARE DE LUNGĂ DURATĂ CLASA A X-A/PROFIL UMANIST

COMPETENȚE SPECIFICE	UNITĂȚI DE COMPETENȚĂ	UNITATEA DE ÎNVĂȚARE	UNITĂȚI DE CONȚINUT	nr. de ore	DATA	NOTE
<p>1. Utilizarea limbajului istoric în diverse situații de învățare și de viață.</p> <p>2. Amplasarea în timp și spațiu a evenimentelor, proceselor, fenomenelor, în scopul înțelegerii continuității și schimbării în <i>Istorie</i>.</p> <p>3. Analiza critică a informației din diferite surse pentru formarea cetățeanului activ și responsabil.</p>	<p>1.1. Selectarea terminologiei istorice specifice Antichității și Evului Mediu pentru a descrie aspectele evoluției social-economice, politice și culturale.</p> <p>2.1. Descrierea schimbărilor ce au avut loc în spațiul istoric studiat.</p> <p>3.1. Stabilirea tipului sursei în baza criteriilor prestabilite.</p>	<p>CIVILIZAȚIILE ANTICHITĂȚII (9 ore)</p>	<p>Introducere în studiul <i>Istoriei Românilor și Universală</i></p> <p>Evaluare inițială</p>	1		
<p>1. Utilizarea limbajului istoric în diverse situații de învățare și de viață.</p> <p>2. Amplasarea în timp și spațiu a evenimentelor, proceselor, fenomenelor, în scopul înțelegerii continuității și schimbării în <i>Istorie</i>.</p> <p>3. Analiza critică a informației din diferite surse pentru formarea cetățeanului activ și responsabil.</p> <p>4. Determinarea relației de cauzalitate în <i>Istorie</i> pentru formarea unei gândiri logice și a spiritului critic.</p>	<p>1.1. Selectarea terminologiei istorice specifice Antichității și Evului Mediu pentru a descrie aspectele evoluției social-economice, politice și culturale.</p> <p>1.2. Formularea enunțurilor cu caracter istoric, utilizând noțiunile specifice perioadelor Antică și Medievală.</p> <p>2.1. Descrierea schimbărilor ce au avut loc în spațiul istoric studiat.</p> <p>2.2. Analiza schimbărilor teritoriale care s-au produs în perioada studiată.</p>		<p>Indo-europenizarea. Popoare și limbi indo-europene</p>	1		

	<p>4.1. Identificarea evenimentelor/ proceselor istorice aflate în relație de cauzalitate.</p> <p>4.2. Argumentarea relațiilor de cauzalitate/interdependentă/cauză-efect stabilite între evenimente/procese istorice din Epoca Antică și Medievală.</p> <p>3.2. Sistematizarea informațiilor din diferite tipuri de surse pe domenii (economic, social, politic, cultural).</p> <p>3.3. Formularea opiniilor proprii referitoare la fapte/evenimente/procese/fenomene din <i>Istorie</i> în baza surselor istorice.</p>		<p>Formarea popoarelor antice în Asia și Europa*</p> <p>Civilizațiile Orientului Antic*</p> <p>Civilizația Elenă*</p> <p>Colonizarea greacă</p> <p>Civilizația Romană</p> <p>Civilizațiile străvechi în spațiul românesc și formarea traco-geto-dacilor*</p> <p>Geto-dacii și lumea greacă</p> <p>Sinteză și evaluare</p>	<p>1</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>1</p>	
--	--	--	---	---	--

<p>1. Utilizarea limbajului istoric în diverse situații de învățare și de viață.</p> <p>2. Amplasarea în timp și spațiu a evenimentelor, proceselor, fenomenelor, în scopul înțelegerii continuității și schimbării în <i>Istorie</i>.</p> <p>3. Analiza critică a informației din diferite surse pentru formarea cetățeanului activ și responsabil.</p> <p>4. Determinarea relației de cauzalitate în <i>Istorie</i> pentru formarea unei gândiri logice și a spiritului critic.</p> <p>5. Manifestarea respectului față de țară și de neam prin valorificarea trecutului istoric și a patrimoniului cultural.</p>	<p>1.2. Formularea enunțurilor cu caracter istoric, utilizând noțiunile specifice perioadelor Antică și Medievală.</p> <p>2.2. Analiza schimbărilor teritoriale, care s-au produs în perioada studiată.</p> <p>3.1. Stabilirea tipului sursei în baza criteriilor prestabilite.</p> <p>4.2. Argumentarea relațiilor de cauzalitate/interdependență/cauză-efect stabilite între evenimentele/procese istorice din Epoca Antică și Medievală.</p> <p>5.3. Precizarea rolului istoric al marilor personalități ale neamului în edificarea valorilor naționale.</p>	<p>FORME DE ORGANIZARE POLITICO-STATALĂ ÎN ANTICHITATE (14 ore)</p>	<p>Modele de organizare politică în lumea anti-că: de la orașe-state la imperii*</p> <p>Modele de organizare politică în Grecia antică</p> <p>Imperiul lui Alexandru Macedon. Elenismul</p> <p>Forme de organizare politico-statală în Roma antică</p> <p>Marile imperii și impactul lor asupra civilizației antice*</p> <p>Apariția statului la geto-daci *</p> <p>Dacia pe timpul lui Burebista</p> <p>Fărămițarea statului dac și refacerea unității lui pe timpul lui Decebal</p> <p>Dacia și Imperiul Roman: războaiele dacoromane; romanizarea geto-dacilor</p> <p>Evaluare sumativă</p>	<p>1</p> <p>2</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>2</p> <p>1</p> <p>3</p> <p>1</p>	
---	--	---	--	---	--

<p>1. Utilizarea limbajului istoric în diverse situații de învățare și de viață.</p> <p>3. Analiza critică a informației din diferite surse pentru formarea cetățeanului activ și responsabil.</p> <p>5. Manifestarea respectului față de țară și de neam prin valorificarea trecutului istoric și a patrimoniului cultural.</p>	<p>1.3. Prezentarea comunicărilor orale și scrise, utilizând termeni și concepte istorice specifice perioadei studiate.</p> <p>3.2. Sistematizarea informațiilor din diferite tipuri de surse pe domenii (economic, social, politic, cultural).</p> <p>5.2. Explorarea oportunităților sociale și economice în activitățile de valorificare a trecutului istoric și a patrimoniului cultural.</p>	<p>ECONOMIE ȘI SOCIETATE ÎN LUMEA ANTICĂ (9 ore)</p>	<p>Viata economică în lumea antică. Forme de proprietate. Economia geto-dacilor*</p>	2	
<p>1. Utilizarea limbajului istoric în diverse situații de învățare și de viață.</p> <p>3. Analiza critică a informației din diferite surse pentru formarea cetățeanului activ și responsabil.</p> <p>4. Determinarea relației de cauzalitate în <i>istorie</i> pentru formarea unei gândiri logice și a spiritului critic.</p> <p>5. Manifestarea respectului față de țară și de neam prin valorificarea trecutului istoric și a patrimoniului cultural.</p>	<p>3.3. Formularea opiniilor proprii referitoare la fapte/eventimente/procese/fenomene din <i>istorie</i> în baza surselor istorice.</p> <p>4.3. Demonstrarea relației cauză-efect din perspectiva cauzelor imediate/îndepărtate – efectelor imediate/îndepărtate.</p> <p>5.1. Descrierea obiectivelor turistice ce formează patrimoniul național.</p> <p>5.2. Explorarea oportunităților sociale și economice în activitățile de valorificare a trecutului istoric și a patrimoniului cultural.</p>		<p>CULTURA POPOARELOR ANTICE (6 ore)</p>	<p>Structuri sociale în statele lumii antice. Organizarea socială la geto-daci</p> <p>Modul de viață în societatea antică orientală, greacă și romană*</p> <p>Modul de viață la geto-daci</p> <p>Traco-geto-dacii în viziunea autorilor antici</p> <p>Evaluare sumativă</p> <p>Cultura antică – scrisul, literatura, filosofia, știința*</p> <p>Cultura antică – arta, religia, mitologia*</p> <p>Cultura și religia geto-dacilor Activitate de învățare bazată pe proiect: Monumente de arhitectură antică și medievală din localitate/raion/regiune. (ex: Cetatea geto-dacică Butuceni, Orhei)</p>	1

<p>2. Amplasarea în timp și spațiu a evenimentelor, proceselor, fenomenelor, în scopul înțelgerii continuității și schimbării în <i>Istorie</i>.</p> <p>3. Analiza critică a informației din diferite surse pentru formarea cetățeanului activ și responsabil.</p> <p>5. Manifestarea respectului față de țară și de neam prin valorificarea trecutului istoric și a patrimoniului cultural.</p>			<p>Apariția și răspândirea creștinismului.* Creștinismul daco-romanilor*</p> <p>Evaluare formativă continuă, verificări sistematice, care însoțesc parcursul didactic</p>	1	
<p>2.2. Analiza schimbărilor teritoriale care s-au produs în perioada studiată.</p> <p>2.3. Conceptualizarea continuității proceselor care au avut loc în Epoca Antică și Medievală, utilizând sursele cartografice și cronologice.</p> <p>3.3. Formularea opiniilor proprii referitoare la fapte/eventimente/procese/fenomene din <i>Istorie</i> în baza surselor istorice.</p> <p>5.1. Descrierea obiectivelor turistice ce formează patrimoniul național.</p>	<p>MAREA MIGRAȚIE A POPOARELOR ȘI DECLINUL LUMII ANTICE (5 ore)</p>		<p>Criza societății antice și formele ei de manifestare</p> <p>Marile migrațiuni ale popoarelor și declinul lumii antice</p> <p>Căderea Imperiului Roman de Apus</p> <p>Contribuția civilizației antice la formarea tezaurului civilizației universale.</p> <p>Activitate de învățare bazată pe proiect: Proiect de salvagardare a patrimoniului cultural</p>	1	
			<p>Evaluare sumativă</p>	1	

<p>1. Utilizarea limbajului istoric în diverse situații de învățare și de viață.</p> <p>2. Amplasarea în timp și spațiu a evenimentelor, proceselor, fenomenelor, în scopul înțelegerii continuității și schimbării în <i>Istorie</i>.</p> <p>3. Analiza critică a informației din diferite surse pentru formarea cetățeanului activ și responsabil.</p> <p>4. Determinarea relației de cauzalitate în <i>Istorie</i> pentru formarea unei gândiri logice și a spiritului critic.</p>	<p>1.2. Formularea enunțurilor cu caracter istoric, utilizând noțiunile specifice perioadelor Antică și Medievală.</p> <p>2.2. Analiza schimbărilor teritoriale care s-au produs în perioada studiată.</p> <p>3.3. Formularea opiniilor proprii referitoare la fapte/evenimente/procese/fenomene din istorie în baza surselor istorice.</p> <p>4.1. Identificarea evenimentelor/proceselor istorice aflate în relație de cauzalitate.</p> <p>4.2. Argumentarea relațiilor de cauzalitate/interdependență/cauză-efect stabilite între evenimentele/procese istorice din Epoca Antică și Medievală.</p>	<p>FORMAREA POPOARELOR ȘI STATELOR MEDIEVALE (16 ore)</p>	<p>Geneza societății medievale. Constituirea noilor popoare în Europa*</p> <p>Etnogeneza românească</p> <p>Migratorii din Epoca Medievală timpurie și impactul lor asupra românilor</p> <p>Formarea și particularitățile statelor medievale în Europa (sec. V-XI)*</p> <p>Fărămițarea feudală. Centralizarea statelor în Europa</p> <p>Imperiul Roman de Răsărit (sec. IV-VII). Imperiul Bizantin în secolele VII-XV*</p> <p>Monarhiile absolutiste și caracteristicile lor</p> <p>Obștea sătească la români – factor de continuitate și unitate românească. Formațiuni prestatate românești în Transilvania, la Sud și Est de Carpați*</p>	<p>2</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>2</p> <p>2</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>1</p>	
---	--	---	---	---	--

<p>1. Utilizarea limbajului istoric în diverse situații de învățare și de viață.</p> <p>2. Amplasarea în timp și spațiu a evenimentelor, proceselor, fenomenelor, în scopul înțelegerii continuității și schimbării în <i>istorie</i>.</p> <p>3. Analiza critică a informației din diferite surse pentru formarea cetățeanului activ și responsabil.</p> <p>4. Determinarea relației de cauzalitate în <i>istorie</i> pentru formarea unei gândiri logice și a spiritului critic.</p>	<p>Selectarea terminologiei istorice specifice Antichității și Evului Mediu pentru a descrie aspectele evoluției social-economice, politice și culturale.</p> <p>2.1. Descrierea schimbărilor ce au avut loc în spațiul istoric studiat.</p> <p>3.2. Sistematizarea informațiilor din diferite tipuri de surse pe domenii (economic, social, politic, cultural).</p> <p>4.3. Demonstrarea relației cauză-efect din perspectiva cauzelor imediate/îndepărtate – efectelor imediate/îndepărtate.</p>	<p>ECONOMIE, SOCIETATE ȘI ORGANIZARE (9 ore)</p>	<p>Premisele constituirii statelor medievale. Formarea statului în Transilvania</p> <p>Constituirea Țării Românești</p> <p>Constituirea Țării Moldovei</p> <p>Similitudini și sincronisme în procesul de formare a statelor medievale românești</p> <p>Evaluare sumativă</p> <p>Viața economică în societatea medievală. Apariția și dezvoltarea orașelor medievale</p> <p>Economia Țărilor Române (sfârșitul sec. XIV - mijlocul sec. XVII)*</p> <p>Viața socială în Epoca Medievală. Ierarhia feudală</p> <p>Structuri și relații sociale în Țările Române (sfârșitul sec. XIV - mijlocul sec. XVII)*</p>	<p>1</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>1</p>	

<p>1. Utilizarea limbajului istoric în diverse situații de învățare și de viață.</p> <p>3. Analiza critică a informației din diferite surse pentru formarea cetățeanului activ și responsabil.</p> <p>4. Determinarea relației de cauzalitate în <i>Istorie</i> pentru formarea unei gândiri logice și a spiritului critic.</p> <p>5. Manifestarea respectului față de țară și de neam prin valorificarea trecutului istoric și a patrimoniului cultural.</p>			<p>Regimul de suzeranitate otomană și formele lui de manifestare</p> <p>2</p>	
<p>1.3. Prezentarea comunicărilor orale și scrise, utilizând termeni și concepte istorice specifice perioadei studiate.</p> <p>3.1. Stabilirea tipului sursei în baza criteriilor prestabilite.</p> <p>4.1. Identificarea evenimentelor/proceselor istorice aflate în relație de cauzalitate.</p> <p>5.1. Descrierea obiectivelor turistice ce formează patrimoniul național.</p> <p>5.3. Aprecierea rolului istoric al marilor personalități ale neamului în edificarea valorilor naționale.</p>	<p>CULTURA ȘI RELIGIA ÎN EVUL MEDIU (6 ore)</p>	<p>Războiul antiotoman de sub conducerea lui Mihai Viteazul</p> <p>1</p> <p>Unirea politică a Țărilor Române</p> <p>1</p> <p>Situația politică a Țărilor Române în primele decenii ale secolului al XVII-lea</p> <p>1</p> <p>Evaluare sumativă</p> <p>1</p> <p>Cultura și religia în Evul Mediu: literatura, artele, învățământul, știința, filozofia*</p> <p>2</p> <p>Cultura și spiritualitatea românească în Evul Mediu*</p> <p>2</p> <p>Monumente de arhitectură laică și ecleziastică Medievală românească*</p> <p>1</p>	<p>1</p> <p>2</p> <p>2</p> <p>1</p>	

<p>1. Utilizarea limbajului istoric în diverse situații de învățare și de viață.</p> <p>2. Amplasarea în timp și spațiu a evenimentelor, proceselor, fenomenelor, în scopul înțelegerii continuității și schimbării în <i>Istorie</i>.</p> <p>3. Analiza critică a informației din diferite surse pentru formarea cetățeanului activ și responsabil.</p> <p>4. Determinarea relației de cauzalitate în <i>Istorie</i> pentru formarea unei gândiri logice și a spiritului critic.</p> <p>5. Manifestarea respectului față de țară și de neam prin valorificarea trecutului istoric și a patrimoniului cultural.</p>		<p style="text-align: center;">CIVILIZAȚIA EUROPEI ÎN PERIOADA TRECCRII DE LA MEDIEVAL LA MODERN (14 ore)</p>	<p>Unitatea culturală a românilor în contextul civilizației occidentale și orientale*</p>	<p style="text-align: center;">1</p>		
<p>1.3. Prezentarea comunicărilor orale și scrise, utilizând termeni și concepte istorice specifice perioadei studiate.</p> <p>2.3. Conceptualizarea conținutului proceselor care au avut loc în Epoca Antică și Medievală, utilizând sursele cartografice și cronologice.</p> <p>3.3. Formularea opiniilor proprii referitoare la fapte/evenimente/procese/fenomene din <i>Istorie</i> în baza surselor istorice.</p> <p>4.3. Demonstrarea relației cauză-efect din perspectiva cauzelor imediate/îndepartate – efectelor imediate/îndepartate.</p> <p>5.3. Precizarea rolului istoric al marilor personalități ale neamului în edificarea valorilor naționale.</p>				<p>Evaluare formativă continuă, verificări sistematice care însoțesc parcursul didactic</p>	<p style="text-align: center;">1</p>	
			<p>Apariția spiritului și elementului modern în Europa occidentală</p>	<p style="text-align: center;">1</p>		
			<p>Marile descoperiri geografice</p>	<p style="text-align: center;">1</p>		
			<p>Renașterea și Umanismul</p>	<p style="text-align: center;">2</p>		
			<p>Manifestări ale Umanismului în spațiul românesc</p>	<p style="text-align: center;">1</p>		
			<p>Cărturarii moldoveni – călăuze spirituale ale neamului românesc (G. Ureche, M. Costin, I. Neculce, C. Milescu-Spătaru, D. Cantemir)</p>	<p style="text-align: center;">2</p>		

1.2. PROIECTAREA DIDACTICĂ PE UNITĂȚI DE ÎNVĂȚARE

Proiectarea didactică pe unități de învățare presupune detalierea planificării didactice de lungă durată, pe elementele componente ale acesteia. Proiectul didactic al unității de învățare oferă o perspectivă mai generală asupra modalităților (strategiilor și componentelor acestora), asupra ritmului parcurgerii temelor/conținuturilor respective, în vederea atingerii obiectivelor și formării competențelor.

Proiectarea didactică pe unități de învățare este un instrument pragmatic și reflectă sintetic elementele cheie ale demersului didactic realizat de profesor. În funcție de experiența fiecărui cadru didactic, anumite elemente din proiect pot fi detaliate sau pot fi cuprinse într-o rubrică specială.

Proiectarea pe unități de învățare are mai multe avantaje: creează un mediu de învățare coerent, în care așteptările elevilor devin clare pe termen mediu și lung, oferă deschideri pentru implicarea elevilor în demersul educațional.

Proiectarea pe unități de învățare este orientată spre formarea la elevi a unui comportament specific, generat prin integrarea unor competențe specifice și unități de competență, se desfășoară continuu pe o perioadă de timp și se finalizează prin evaluare. Astfel, disciplina *Istoria românilor și universală* oferă un grad sporit de flexibilitate formelor de organizare a procesului didactic și conexiunilor transdisciplinare. În acest sens este încurajat parteneriatul educațional între cadrele didactice de la diferite discipline școlare pentru realizarea produselor planificate.

Oferta curriculară este vastă din perspectiva textelor și a documentelor propuse pentru învățarea *Istoriei*, fapt ce permite fiecărui cadru didactic să selecteze texte și documente integral sau anumite fragmente/secvențe. Din experiența de care dispune, fiecare cadru didactic va selecta strategiile, adecvate unităților de învățare, în corespundere cu nevoile de formare ale elevilor și a resurselor disponibile.

Proiectarea pe unități de învățare este gândită ca o parte componentă a organizării procesului educațional pe o anumită perioadă. Cadrele didactice vor realiza la începutul anului de studii proiectarea primei unități de învățare (orientativ pentru 6-12 lecții), iar celelalte proiecte pe unități de învățare vor fi elaborate pe parcursul anului, pe măsura finalizării implementării proiectelor pe unități de învățare anterioare. Proiectarea pe unități de învățare poate fi realizată în mai multe modalități, în special în baza fazelor lecției cadru *Evocare – Realizarea sensului – Reflecție – Extindere* (ERRE).

Evocarea este secvența de debut a activității, care are menirea să trezească emoții și dorința de a se implica în activitate, să coreleze cunoștințele și abilitățile anterioare ale elevilor cu ceea ce urmează să fie dezvoltate. În cadrul evocării deseori se apelează la experiența elevilor, sistemul lor de valori, cunoștințele de care dispun. Timpul rezervat etapei de evocare este de 5-10 minute.

Realizarea sensului este etapa de bază a lecției, la care elevii asimilează noi informații și dobândesc noi deprinderi: studiază documente/texte, analizează prezentări, ascultă prelegeri, experimentează, elaborează monitorizat un produs etc. Elevul trebuie să se implice activ în demersul de învățare. Timpul rezervat etapei de realizare a sensului este de 20-30 minute.

Reflecția este o etapă importantă la finele lecției, unde se analizează nivelul de realizare a obiectivelor operaționale proiectate, unde sunt valorificate anumite deprinderi, de a evalua importanța subiectului nou pentru sistemul de competențe dezvoltat. Timpul rezervat etapei de reflecție este de 5-7 minute.

La etapa de *Extindere* se propun sarcini de scurtă și de lungă durată și se analizează modalitatea de realizare. Sarcinile de extindere nu trebuie să fie obligatorii, ci cu titlul de opțiune pentru dezvoltarea competențelor elevilor în contexte noi.

O etapă importantă a activității este și cea de *analiză (debrifare)* a organizării lecției, din perspectiva metodică și starea afectivă. La finalul fiecărei activități, cadrul didactic va rezerva timp și pentru analiza activității, încurajând elevii să-și autoevalueze nivelul său de implicare, dar și demonstrând interes pentru evaluarea reciprocă a implicațiilor colegilor. Vor fi analizate competențele dezvoltate, însușirea de valori, formarea de atitudini și abilități, precum și cunoștințele asimilate și anumite operații de gândire critică.

Evaluarea și autoevaluarea, de la sfârșitul unității de învățare, reprezintă elemente de legătură cu alte unități de învățare, precum și cu alte discipline de studiu din aria curriculară socioumanistică și deschiderea spre alte arii curriculare. Produsele de evaluare le determină fiecare cadru didactic realizând evaluări sumative. Fiecare probă de evaluare sumativă, de realizare și prezentare a produselor este recomandabil de a fi urmată de o oră de analiză a evaluării.

Înainte de studierea subiectelor din proiectul curricular, se propune organizarea unei activități separate la începutul lunii septembrie, în care elevii vor analiza prevederile și cerințele documentelor de bază: *Curriculumul la disciplină și planificarea didactică de lungă durată* (aprobată la nivel de instituție), elaborată de către cadrul didactic. Astfel, elevii vor înțelege mai bine care sunt așteptările de la ei și vor propune modalități concrete de implicare (în mod individual sau în grup) în realizarea obiectivelor preconizate. Totodată, elevii vor deveni parteneri activi ai cadrului didactic, iar acesta de la urmă, va fi un ghid și îndrumător eficient al subiecților în procesul de dezvoltare a competențelor cu caracter de integrare.

Note: La etapa de proiectare și în primele 2-3 activități realizate cu elevii, rolul cadrului didactic este mai mare. El implică elevii în analiza conceptelor-cheie din cadrul *Unității de învățare* planificate. Treptat, rolul cadrului didactic în cadrul activității va fi mai redus, în schimb va crește nivelul de implicare al elevilor, care vor lucra în mod indi-

vidual, în perechi sau în grupuri mici (4-6 persoane), realizând obiectivele proiectate. Se va atrage atenție asupra organizării procesului de luare a deciziilor și implicarea responsabilă a subiecților învățării. Cadrul didactic are rolul de îndrumător, ghid și moderator, implicându-se cu sugestii constructive și corectări la anumite momente mai dificile sau de corecție/redactare. Atât elevii, cât și cadrul didactic vor ține cont de managementul timpului și al resurselor, în care fiecare va avea un anumit rol și își va asuma o anumită responsabilitate.

În continuare este prezentat un model de proiect didactic al unității de învățare:

PROIECTAREA UNITĂȚILOR DE ÎNVĂȚARE/MODEL ISTORIA ROMÂNILOR ȘI UNIVERSALĂ

CLASA A X-a, profil umanist

COMPETENȚE SPECIFICE DISCIPLINEI ISTORIA ROMÂNILOR ȘI UNIVERSALĂ/unități de competență

- 1. *Utilizarea limbajului istoric în diverse situații de învățare și de viață, exprimând o cultură a comunicării.***
 - 1.1. Selectarea terminologiei istorice specifice Antichității și Evului Mediu pentru a descrie aspectele evoluției social-economice, politice și culturale.*
 - 1.2. Formularea enunțurilor cu caracter istoric, utilizând noțiunile specifice perioadelor Antică și Medievală.*
 - 1.3. Prezentarea comunicărilor orale și scrise, utilizând termeni și concepte istorice specifice perioadei studiate.*

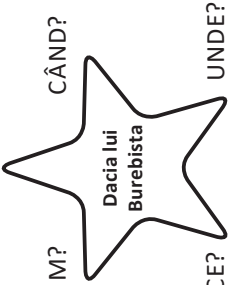
- 2. *Amplasarea în timp și spațiu a evenimentelor, proceselor, fenomenelor, demonstrând înțelegerea continuității și schimbării în Istorie.***
 - 2.1. Descrierea schimbărilor ce au avut loc în spațiul istoric studiat.*
 - 2.2. Analiza schimbărilor teritoriale care s-au produs în perioada studiată.*
 - 2.3. Conceptualizarea continuității proceselor care au avut loc în Epoca Antică și Medievală, utilizând sursele cartografice și cronologice.*

- 3. *Analiza critică a informației din diferite surse, manifestând cultură istorică și poziția cetățeanului activ și responsabil.***
 - 3.1. Stabilirea tipului sursei în baza criteriilor prestabilite.*

- 3.2. *Sistematizarea* informațiilor din diferite tipuri de surse pe domenii (economic, social, politic, cultural).
 - 3.3. *Formularea* opiniilor proprii referitoare la fapte/evenimente/procese/fenomene din *Istorie* în baza surselor istorice.
4. ***Determinarea relației de cauzalitate în Istorie, dând dovadă de gândire logică și spirit critic.***
 - 4.1. *Identificarea* evenimentelor/proceselor istorice aflate în relație de cauzalitate.
 - 4.2. *Argumentarea* relațiilor de cauzalitate/interdependență/cauză-efect stabilite între evenimentele/procesele istorice din Epoca Antică și Medievală.
 - 4.3. *Demonstrarea* relației cauză-efect din perspectiva cauzelor imediate/îndepărtate – efectelor imediate/îndepărtate.
 5. ***Manifestarea respectului față de țară și de neam, valorificând trecutul istoric și patrimoniul cultural.***
 - 1.1. *Descrierea* obiectivelor turistice ce formează patrimoniul național.
 - 1.2. *Explorarea* oportunităților sociale și economice în activitățile de valorificare a trecutului istoric și a patrimoniului cultural.
 - 1.3. *Aprecierea* rolului istoric al marilor personalități ale neamului în edificarea valorilor naționale.

Competențe specifice	Unități de competență	Tipul lecției	Obiective	Detalii de conținut	Etapela leciei/ Activități de învățare	Metode și procedee	Timp/min	Resurse	Evaluare	nr. ore	Data	Note
C.1. C.2. C.3.	1.1. 2.1. 3.1.		O.1. să explice termenii: <i>arheologie</i> , <i>numismatică</i> , <i>paleografie</i> , <i>etnografie</i> ; O.2. să analizeze tipurile de izvoare istorice; O.3. să identifice epocile istorice; O.4. să localizeze cele mai vechi așezări umane;	Introducere în studiul <i>Istoriei Românilor și universității</i>	Evocare Exprimă-ți opinia: „Învățământul <i>Istoriei</i> este îmbogățirea cunoștințelor despre umanitate și despre sine însuși în umanitate, prin cunoașterea tuturor lucrurilor pe care le-au făcut oamenii totdeauna. Este o îmbogățire, o întregire și o înălțare a vieții fiecăruia”. Nicolae Iorga Realizarea sensului Analiza tipurilor de izvoare istorice, periodizarea <i>Istoriei</i> , plasarea pe axa cronologică epocile istorice. Stabilirea importanței cronologiei în studierea <i>Istoriei</i> . Să determine ce studiază arheologia, epigrafia, numismatica, paleografia, paleoantropologia, etnografia. Compararea hărților antice cu cele actuale.	Comentarea	7 20 12 6	Manual de istorie a românilor și universității Epocile Antică și Medievală Harta Fișe de lucru Planșe Documente	Observarea Autoevaluarea Aprecieri verbale sau calificative	1		
		Lecție de asimilare a cunoștințelor				Analiza						

C.1. C.2. C.4.	1.1. 2.1. 4.2.	Lecție de asimilare a cunoștințelor	O.1. să descrie condițiile în care au avut loc formarea popoarelor antice; O.2. să analizeze cauzele migrațiilor și consecințele acestora pe termen lung; O.3. să identifice procesul de etnogenează a popoarelor antice;	Formarea popoarelor antice în Asia și Europa	Evocare Comentarea citatului: „Arta su-praviețuirii s-a dovedit capabilă de elaborări și acumulări extraordinare și, de-a lungul timpului, l-a ajutat pe om să domine nu numai resursele animale, ci și cele vegetale și minerale ale pământului, supunându-le tot mai mult scopurilor sale” W. H. McNeill	Cercetarea Analiza	5 25	Manual de Istorie a românilor și univers-sală Epoci-le Antică și Medievală, Documente Imagini Fișe de lucru Harta	Observarea	1	
			Realizarea sensului Analiza condițiilor în care a avut loc formarea popoarelor antice, cercetând documentele propuse. Determinarea cauzelor și consecințelor migrațiilor, completând diagrama. Explicarea schimbărilor survenite în răspândirea și constituirea popoarelor antice. Trasarea pe harta de contur a arealului de trai ale popoarelor antice (cretanii, egiptenii, sumerienii, semiții etc.). Caracterizarea procesului de formare a popoarelor antice. Analizând imaginile, documentele propuse, să argumenteze evoluția popoarelor antice.			Graficul T Explicația Comple-tarea hăr-ților Discuția	5 10		Evaluarea competen-țelor de lucru cu harta, cu documen-tele		

		<p>O.4. să analizeze urmările mării colonizări grecești;</p> <p>O.5. să aprecieze impactul colonizării grecești asupra altor civilizații.</p>	<p>Grupa II – să stabilească etapele unei expediții de colonizare și principalele direcții ale acesteia. Grupa III – să identifice și să localizeze coloniile grecești din bazinul Mării Mediterane. Grupa IV – să identifice și să localizeze coloniile grecești de pe țărmul Mării Negre, precum și metropolele care au întemeiat aceste colonii. Determinarea elementelor comune care uneau metropola de coloniile sale, precum și produsele supuse schimbului dintre greci și indigeni. Identificarea urmărilor mării colonizări grecești.</p> <p>Reflecție Se realizează printr-o fișă de lucru finală prin care elevii sunt rugați să noteze cauzele, direcțiile, urmările mării colonizări grecești (explozia stelară).</p> <p>CE? CUM? CÂND? UNDE? DE CE?</p>	<p>Manual de Istorie a românilor și universității Epoci-le Antică și Medievală, documente/texte istorice, harta</p>	<p>8</p>			
--	--	---	--	---	----------	--	--	--

		<p>O.3. să descrie civilizația romană în baza algoritmului proprius (spațiu, timp, condiții geografice, realizări economice);</p> <p>O.4. să explice cum s-a format poporul roman;</p> <p>O.5. să aplice legătura dintre situația fizico-geografică și principalele activități economice;</p>	<p>Realizarea sensului</p> <p>Se va atrage atenția la hartă, propunând elevilor să caracterizeze peninsula Italică din punct de vedere geografic. Va fi localizată pe hartă Roma caracterizându-i zona central-occidentală corespunzătoare cu Etruria, Latium și Campania care au constituit leagănul statului și civilizației romane. Se va propune un document istoric cu referire la originile poporului roman elevii, identificând triburile principale care au stat la baza formării poporului roman, localizând aceste triburi pe hartă. Elevii vor lucra cu harta de contur unde vor indica triburile ce au stat la baza formării civilizației romane. Se va propune o altă sursă istorică cu referire la ocupațiile populațiilor din peninsula, analiza căreia, dar și harta, vor permite elevilor să coreleze activitățile economice cu așezarea geografică. Se propune elevilor completarea unui tabel în care să indice legătura dintre domeniul economic și poziția geografică:</p>			<p>Autoevaluarea Manual de istorie</p> <p>Atlase istorice</p> <p>Documente</p> <p>Hărți</p> <p>Tabele</p> <p>Fișe de lucru</p>		
--	--	---	--	--	--	--	--	--

		<p>O.6. să identifice asemănările și deosebirile dintre Grecia antică și Roma antică</p>	<p>Domeniul Locul (geografic) Caracteristici Agricultură Meșteșugurile Comerțul</p> <p>Analizând harta și imaginile din manual, folosind textul temei propuse și documentele studiate, elevii vor completa diagrama, evidențiind asemănările și deosebirile dintre civilizațiile antice: greacă și romană.</p> <p>Civilizația Romană Civilizația Greacă Deosebiri Asemănări</p> <p>Reflecție: se va propune studierea legendei despre întemeierea orașului Roma.</p> <p>Se va compara informația prezentată de legendă și cea aflată din conținutul temei.</p> <p>Extindere: să descrie într-o comunicare istorică, care poate să fie prezentată și în formă grafică, civilizația Romei Antice conform algoritmului: spațiu istoric, limite cronologice, condiții geografice, realizări economice, realizări culturale, impact asupra perspectivei evoluției istorice.</p>					
--	--	--	---	--	--	--	--	--

		<p>O.5. să analizeze rolul pe care l-au avut coloniile Histria, Tomis și Callatis din Dobrogea în răspândirea civilizației grecești în această regiune.</p>		<p>Elevii descoperă care au fost relațiile dintre greci și geto-daci, natura lor. Completează tabelul:</p> <p>Economice Politice Culturale</p> <p>Lucrul cu documentul istoric. Autor: Irina Manea, <i>Historia</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Prin ce mijloace a luat Burebista în stăpânire cetățile grecești? 2. Care au fost cetățile cucerite prin forța armelor? 3. Care sunt popoarele cucerite în vest de către Burebista? <p>Reflecție Elevii vor fi rugați să spună dacă și-au schimbat opțiunea față de tipul de relații dintre geto-daci și greci. Vor analiza după 3 DE CE? Vor determina consecințele relațiilor geto-dacilor cu lumea greacă.</p> <p>Extindere Să analizeze rolul pe care l-au avut coloniile Histria, Tomis și Callatis din Dobrogea în răspândirea civilizației grecești în această regiune, elaborând un eseu încadrat în 10-15 propoziții.</p>	<p>Adoptă o poziție, argumentarea, punerea, explicația, Eseul</p>				
--	--	---	--	---	---	--	--	--	--

1.	1.1.	O.1. să explice termenii <i>oraș-stat, regat, imperiu, dinastie, regim oligarhic, tiranie, democrație</i> .	Modele de organizare politică în lumea antică: de la orașe-state la imperii.	Evocare – joc didactic *descoperim*. Realizarea sensului Elaborarea unui minidicționar de terminologie istorică, relevant pentru prezentarea evoluției statului antic. Pornind de la explicarea termenului de stat se vor identifica condițiile apariției statului antic. Se vor menționa diferite forme de stat, plasate în spațiul geografic și cronologic.	Joc didactic Discuția dirijată Graficul T Clustering	5 25 10	Crestomația documentelor antice; Manual; Atlas istoric; Portrete istorice; Fișe de lucru; Albume; Cărți din biblioteca școlii/ personală. Imagini tematice; Fișe de lucru; Lucru în grup, în baza fișelor de lucru; Lucru în perechi; Lectură recomandată: H. Daicoviciu „Daci”	1	Evaluare Individuală Evaluare Frontală Evaluare Grup Autoevaluare
2.	1.2. 2.1. 2.3.	O.2. să identifice premisele apariției orașelor-state, regatelor, imperiilor; O.3. să descrie specificul statului antic, implicit orașe-state, regate și imperii; O.4. să determine căile constituirii imperiilor;		Reflecție Galeria personalităților care au acționat pentru a reforma statul. Extindere Eseu: „Democrația antică – temelia democrației contemporane”.	Galeria Eseu structurat	10 10			
3.	3.3.	Lecție mixtă							

		<p>O.2. să caracterizeze evoluția de la regimul politic aristocratic al Atenei, la cel democratic prin intermediul reformelor înfăptuite de către Solon, Clistene, Pericle etc.;</p> <p>O.3. să analizeze prin descoperire caracterul limitat al democrației ateniene;</p> <p>O.4. să distingă specificul evoluției formelor de organizare politică elenă, care au suferit modificări în sistemul roman;</p>	<p>Reflecție Elementele de guvernare utilizate de eleni vor fi moștenite de alte civilizații antice.</p> <p>Extindere Se propune jocul de rol pentru a înțelege implicarea cetățenilor nativi în dezvoltarea statului.</p>	<p>Jocul de rol Revizuirea circulară</p>	<p>Adelina Piatkowski, <i>O istorie a Greciei antice</i>, București 1988.</p>			
--	--	--	--	--	---	--	--	--

2.	2.3.	O.4. să constate esența elenismului și specificul culturii în urma simbiozei a două lumi diferite;			Reflecție Relația de interdependență dintre cuceririle lui Macedon și geneza elenismului. Extindere Aprecierea rolului politicilor promovate de Alexandru Macedon pentru Istoria universală într-un desen.	Panel Agenda cu notițe paralele Creativitatea			François Chamoux <i>Civilizația elenistică</i> , București 1985. Adelina Piatkowski <i>Istoria epocii elenistice</i> , București 1996.			
3.	3.1.	O.1. să identifice condițiile istorice ale organizării politice la Roma;	Forme de organizare politico-statală în Roma antică.		Evocare: Se propune o fișă cu mai multe noțiuni specifice organizării politice a Romei și se utilizează metoda pentru a o completa cu colegii. Realizarea sensului: Copilor li se propune axa cronologică a evoluției politice a civilizației romane: Regat, Republică, Imperiu. Prin corelarea noțiunilor se va face transferul cunoștințelor anterior acumulate despre organizarea politică la Roma folosind scrierea liberă.	Caut pe cineva care...	8		Eugen Cizek <i>Men-talități și instituții politice romane</i> , București 1998. D. Fustel de Coulanges <i>Cetatea antică</i> , București 1984. Andreea Giar-dina <i>Omul roman</i> ,	1		
4.	3.2.	O.2. să caracterizeze evoluția statului roman în timpul regali-tății;				Argumente migratoare	20			Evaluare individuală Evaluare frontală		
	4.1.						7					Autoevaluare
	4.2.											

		<p>O.3. să descrie politicile romane în perioada republicii;</p> <p>O.4. să determine relația de cauzalitate între criza republicii și instaurarea dominantului lui Octavian;</p> <p>O.5. să analizeze impactul politicilor de asimilare promovate de statul roman în perioada imperiului asupra civilizațiilor europene.</p> <p>O.6. să aprecieze politica Antoniiilor în afirmarea Imperiului Roman.</p>	<p>În baza fișei și a documentului istoric se va caracteriza sistemul regalității. Documentul istoric cu referință la cei 7 regi îl va ajuta pe elev să completeze o asociogramă. Copiii vor deduce cauzele instituirii Republicii.</p> <p>Reflectie:</p> <p>Utilizând vocabularul istoric adecvat, elevii vor construi enunțuri cu utilizarea termenilor <i>patricieni, plebei, XII Table, reformele fraților Grachi, politica externă de extindere, triumvirat</i> pentru a determina criza Republicii.</p> <p>Documentul istoric va fi utilizat pentru a stabili rolul lui Octavian în trecerea la o nouă formă politică de guvernare.</p> <p>Cu ajutorul hărții se vor identifica granițele Imperiului Roman și se vor deduce concluzii despre politicile de asimilare și efectele lor.</p> <p>Dicționarul biografic le va fi util elevilor să cunoască personalitatea lui Traian. Se vor face tangențele Istoriei universale cu cea a românilor.</p> <p>Extindere:</p> <p>Se propune expunerea scrisă asupra aspectelor pozitive și negative ale politicilor imperiale.</p>	<p>Pixuri în pahar</p> <p>Asociații forțate</p> <p>Clustering</p> <p>Conversația</p> <p>Explicația</p> <p>Expunerea</p>	<p>5</p>	<p>București</p> <p>2001. Marcel Bordenet <i>Istoria Romei antice</i>, București.</p> <p>Brian Ward-Perkins, <i>Căderea Romei și sfârșitul civilizației</i>, București 2008.</p>		
--	--	--	--	---	----------	--	--	--

2.	2.1.	O.1. să descrie imperiile antice care s-au impus prin politici de asimilare.	Marile imperii și imperiul pactul lor asupra civilizației antice.	Evocare Se propun imagini cu harta imperiilor antice, cu armate și arme utilizate pentru extinderea teritorială. Copiii urmează să le studieze și să-și construiască o percepere despre termenul de imperiu pe care îl va prezenta timp de 1 min. în rol. Profesorul va apela la cunoștințele acumulate anterior pentru a identifica cel puțin 4 imperii antice.	Cercetarea hărții Joc de rol Analiza Sinteza	7	Harta Manualul Laptop Prezentări <i>Istoria antică</i> , Zoe Petre. Jane Bin-gham <i>Enciclopedia lumii antice</i> , Oradea 2006. Guy Rachet <i>Dicționar de civilizație greacă</i> (Larousse), București 1998. Horia C. Matei <i>Enciclopedia antichității</i> , București 1995. Georges Posener <i>Enciclopedia civilizației romane</i> , București 1982.	Evaluare frontală Evaluare în grup Rezolvarea fișei Autoevaluare	1	
3.	3.2.	O.2. să identifice cu ajutorul hărții spațiile de formare ale imperiilor în Epoca Antică			Problematizarea	23				
4.	4.2.	O.3. să caracterizeze evoluția unui imperiu la alegere în baza unui algoritm elaborat.		Realizarea sensului Fișa elaborată de profesor și documentul istoric va permite elevului să determine relațiile de interdependență necesare înțelegerii fenomenelor istorice. Elevii vor deduce împreună cu profesorii prin sursa istorică specificul imperiului egiptean, persan, a celor macedonean și roman. Similitudinea este politica de cucerire pe care elevul trebuie să o perceapă ca fiind negativă.	Trieria asertiuni- lor Studiul de caz Conversa- ția euris- tică	10				
	4.3.	O.4. să determine interdependența dintre politicile de asimilare și evoluția social economică a comunităților istorice.			Demon- strația Problema- tizarea	5		Creativitate pentru film		
Lecție cu elemente practice										

		<p>O.5. să analizeze impactul politicii imperiului roman în destinul popoarelor europene.</p> <p>O.6. să-și expună părerea despre politicile imperiale în <i>Istorie</i>.</p>	<p>Reflecție Profesorul va pune la dispoziția elevului informații suplimentare din literatura recomandată care îl va ajuta să analizeze politicile de asimilare a comunităților locale cu studiu de caz la romanizare. Se vor prezenta imagini cu sistemele de apeduct, terme, pavaj, băi publice, dar și aspecte de politici sociale. De asemenea se va menționa politica de lichidare a specificului local al comunității traco-geto-dacice.</p> <p>Extindere Folosind cunoștințele acumulate anterior, dar și sursele suplimentare, copiii vor analiza politicile imperiului macedonean și nașterea civilizației elenistice. Se va insista de asemenea pe aspectele: <i>progres și limite</i> în politicile imperiale. Copiii li se propune să realizeze un mesaj video, distribuit despre conținutul și impactul politicilor imperiale.</p>		<p>Jean-Claude Fredouille <i>Dicționar de civilizație romană</i> (Larousse), București 2000.</p>		
--	--	---	---	--	---	--	--

4.	2.3.	O.2. să determine premisele economice, politice, sociale, militare și ideologice ale unificării geto-dacilor într-un singur stat;	Cine a fost Burebista? (Power Point) Acum urmează să determinăm care au fost premisele unificării geto-dacilor sub conducerea lui Burebista. Schema (Power Point). Elevii, aranjați în grupuri, completează tabelul (<i>Mâina oarbă</i> , 1:2-4), utilizând diverse surse: Manualul, scrierile autorilor antici. Cum credeți, care au fost căile unificării?(Joc de rol)	Asocieri libere	10	Vasile Părvan, Dacia. <i>Civilizațiile antice din țările carpațo-danubiene</i> Ed. Științifică, 1972 Andrei Bodor, <i>Contribuții la problema agriculturii în Dacia înainte de cucerirea romană. Problema obștilor la daci</i>	Autoevaluare Evaluare reciprocă	
5.	4.2.	O.3. să indice pe hartă hotarele regatului lui Burebista;	Reflecție Care a fost baza socială a procesului de unificare? Cum funcționa și cum era organizat statul lui Burebista? (Power Point) Pentru a-și întări puterea proprie și a statului său Burebista a înfăptuit reforme.	Mâina oarbă	5			
	5.3.	O.4. să explice relația de cauzalitate între reformele lui Burebista și caracterul activ al politicii externe a Statului Dac;	Extindere Unificarea Daciei crea un context nou în Europa centrală și de sud est, care tulbura inevitabil interesele unor vecini, inclusiv a romanilor.	Prezentarea grafică				
				Turul Galeriei				

2.	2.3.	O.2. să descrie politicile urmașilor lui Burebista în raport cu expansiunea imperiului roman.	Comosicus – rege, mare poet și judecător suprem; Corilos (Scorilo) – domnește 40 de ani fără a se lupta cu romanii; Duras – conduce o expediție la sud de Dunăre.	Controver- sa academi- că	25	Hadrian Daicovicu, <i>Studii dacice</i> , Ed. Dacia, Cluj, 1981.	Investigația	
3.	3.1.		Realizarea sensului Profesorul împarte fișe de lucru care conțin știri despre situația Daciei, după domnia lui Duras, când urmează domnia lui Decebal despre care istoricul roman, Dio Cassius spunea: „Duras, care avea domnia mai înainte, o oferi de bună voie lui Decebal, regele dacilor, pentru că era priceput în ale războiului și iscusit la fapte; știind când să năvălească și când să se retragă...” Din acest citat se pot desprinde câteva însușiri ale marelui conducător dac.					
	4.2.	O.3. să caracterizeze conținutul textului istoric începutului guvernării regelui Decebal la Sarmisegetusa.		De ce?	10	Rodica Tanțău, <i>Meșteșugurile la geto-daci</i> , Ed. Meridiane București, 1972.	Completa- rea fișei Autoevaluare	
5.	5.2.	O.4. să analizeze politica lui Decebal pentru consolidarea statului dac și reunificarea geto-dacilor.		Rezumate în perechi Graffiti Diagrama cauzelor și efectelor	5			

2.	2.2.	O.3. să caracterizeze războiul din anul 87-89 dintre Decebal și Domițian.	Realizarea sensului: voi citi următorul citat din Dumitru Almaș „Eroi au fost, eroi sunt încă...”: „...Decebal l-a silit pe Domițian să piardă pacea după ce câștigase războiul. A transformat înfrângerea de la Tapae într-o necontestată biruință. Pentru a feși din această criză și a preîntâmpina primejdia pe care o reprezenta statul dac întărit de Decebal, împăratul Traian a hotărât cucerirea Daciei. În anul 101, armatele romane, conduse de însuși Traian, au trecut Dunărea înaintând prin Banat spre Sarmizegetusa.” (Voi arăta la harta istorică traseul trupelor romane).	Clustering Comentariul algoritmizat	10	M. Bărbulescu, „Istoria României”, E.D.P. București, 1988 M. Codoreanu, V. Nedel „100 de monumente istorice ale patriei”, Ed. Ion Creangă, București, 1988. H. Daicoviciu, P. Teodor, I. Câmpean „Istoria românilor din cele mai vechi timpuri până la revoluția din 1821”, manual școlar, E.D.P. București, 1996;	Evaluare frontală
4.	4.3.	O.4. să evidențieze motivele pentru care Traian a hotărât să cucerească Dacia.		Discuția Panel	5		Completarea fișei
5.	5.3.	O.5. să prezinte condițiile păcii dintre Decebal și romani. O.6. să descrie al doilea război dacic și urmările acestuia. O.7. să formuleze aprecieri asupra consecințelor cuceririi Daciei.	Reflectie: Despre bătălia dată tot la Tapae istoricul roman Dio Cassius scria: „...și fiindcă nu mai aveau ce lega rânile, se zice că Traian nu cruță nici chiar veșmântul său și-l tăie ca să facă din el feși, iar soldaților morți în luptă porunci să li se ridice altar și să li se facă în fiecare an sacrificii funerare”.	Eseul istoric			Evaluare reciprocă

MODELE CONSTRUCTIVISTE DE PROIECTARE

Modelul ETER (*Experience, Theory, Experimentation, Reflection*)

Etape:

1. Efectuarea de experiențe concrete, aplicarea conceptelor anterioare în anumite contexte, formularea de interpretări proprii, aplicații practice, simulări;
2. Abordarea teoretică, prin lectură sau transmitere, cu interpretarea datelor, situațiilor concrete, a relațiilor, formularea de deducții, implicații, idei derivate pentru proiecte, rezolvare;
3. Efectuarea de experimente, verificarea ipotezelor formulate anterior, generalizarea, colaborarea în grup, realizarea de reprezentări abstracte, noi generalizări;
4. Reflecția asupra realizării obiectivelor, sarcinilor, a contextului și a procedurilor, individual și în grup, în mod critic, formularea de noi idei ce vizează experiența de construcție, oportunitățile, metodele, instrumentele, metacogniția.

Modelul celor 5 E

Etape:

1. Angajarea (**Engage**) în prezentarea, identificarea sarcinii date, în stabilirea relației cu experiența anterioară, organizarea materialelor, anticiparea planului de rezolvare, formularea de întrebări, efectuarea de analogii cu rezolvări similare, precizarea unor dificultăți și așteptări;
2. Explorarea (**Explore**), găsirea independentă a folosirii oportune a materialelor, recunoașterea și analiza elementelor problemei, formularea de întrebări, de orientare, de ipoteze, de ordonare a acțiunilor și ideilor;
3. Explicarea (**Explain**), argumentarea pentru înțelegere, compararea rezultatelor, confruntarea în grup, comunicarea interpretărilor date, articularea ipotezelor, efectuarea generalizărilor, corectarea erorilor, confruntarea cu alte argumente din noi explorări;
4. Elaborarea (**Elaborate**) și prezentarea rezultatelor, ideilor, cunoștințelor învățate, extinderea câmpului de înțelegere, aplicarea în situații reale, aplicarea altei abordări;
5. Evaluarea (**Evaluate**) criterială a progresului, a înțelegerii, a modului de operare, a produselor realizate (liste de cuvinte-cheie sau atribute, scheme, întrebări, ipoteze, proiecte, hărți cognitive, portofolii, lucrări scrise redactate), a nivelului metacogniției, a corectării greșelilor.

Modelul OLE (Open Learning Environments)

Elevii analizează problemele intenționat rău-definite și rău-structurate și construiesc multiple perspective de rezolvare.

Etape:

1. Prezentarea, analiza complexă a problemelor astfel prezentate ca sarcini, identificarea elementelor-cheie, a relațiilor dintre ele, a contextului care le-a generat, a complexității, a resurselor, individual;

2. Procesarea mentală, alcătuirea hărții cognitive pentru evidențierea locului fiecărui element și a relațiilor lor;

3. Construirea variantelor de rezolvare, formularea de ipoteze, căutarea de combinații a relațiilor în mod independent;

4. Colaborarea în grup, pentru confruntarea soluțiilor, verificarea, definitivarea, rezolvarea problemelor;

5. Sinteza profesorului, după ce anterior a îndrumat explorarea independentă, a facilitat construcția pașilor, a stimulat formularea de întrebări, ipoteze, soluții.

Modelul CETP/SIS

Etape:

1. Reactualizarea, evaluarea cunoștințelor anterioare în temă: cuvinte-cheie, idei de bază, relații, întrebări, aspecte noi de rezolvare;

2. Analiza erorilor, formularea de probleme, cazuri, ipoteze, noi interpretări, dezbatere de grup;

3. Introducerea noilor informații, rezolvarea de probleme, reprezentarea în scheme, grafice, cu noi exemple;

4. Efectuarea de corelații, consolidări, aplicații, întocmirea hărții conceptuale, completarea cu noi date, situații reale;

5. Reflecția personală asupra rezultatelor, proceselor, metodelor, pe criterii, în redactare variată;

6. Postevaluare, noi analize, reflecții, deschideri, completarea portofoliului propriu al temei.

Modelul ICON (Interpretation Construction)

Etape:

1. Observarea, analiza elementelor situației, a materialelor-suport;

2. Construirea interpretărilor proprii, a argumentelor, fără sprijin, cu formularea de întrebări;

3. Contextualizarea, extinderea documentației, corelării, completarea cu alte întrebări, interpretări;

4. Confruntarea interpretărilor și argumentelor proprii, cu ale profesorului, grupului;

5. Colaborarea cu ceilalți elevi, extinderea contextului;

6. Prezentarea rezultatelor, sinteza făcută de către profesor;

7. Aplicații în situații reale, cu noi interpretări.

Modelul CECERE

Etape:

1. Crearea **Contextului** adecvat: asigurarea resurselor informaționale, a materialelor-suport, a instrumentelor necesare construcției, precizarea obiectivelor și a sarcini-

lor, a organizării, a metodologiei, a modurilor de relaționare, a dificultăților și restricțiilor, a criteriilor și modurilor de evaluare, reactualizarea cunoștințelor anterioare;

2. Realizarea **Explorării** directe, a prelucrării primare a materialelor disponibile, în mod individual, în raport cu datele contextului precizat, după reactualizarea experienței procedurale anterioare și aplicarea metodelor de cunoaștere științifică, cu sprijin, cu conștientizarea restricțiilor și obstacolelor;

3. **Colaborarea** în perechi sau în grup mic și apoi la nivelul clasei, pentru analiza critică și comparativă a rezultatelor proprii, dezbateră, negocierea, stabilirea unor sensuri comune în temă, comunicarea rezultatelor generalizate, corectarea erorilor;

4. **Elaborarea** în sinteză, în mod propriu, a rezolvării sarcinii date, pentru evidențierea nivelului de înțelegere, a schelelor folosite în cunoaștere, a modului de structurare mentală, sub forma unor produse construct: schițe, desene, eseuri, rezolvări, programe, grafice, modele, compuneri, aparate, tabele etc.

5. Formularea de **Reflecții** personale, ca încheiere a construcției cunoașterii temei, cu raportarea la criteriile date a realizării obiectivelor cognitive și metodologice, teoretice și practice, cu evidențierea erorilor și propunerea de soluții de corectare, a valorii contextului și a climatului asigurat;

6. **Evaluarea** sumativă, echilibrată a nivelului cunoștințelor, capacităților, abilităților, competențelor, atitudinilor, cu valorificarea evaluărilor parțiale, cu precizarea deschiderilor de dezvoltare, cu aprecierea nivelului atins al metacogniției.

3. Referințe metodologice și procesuale ale Curriculumului la disciplina *Istoria românilor și universală*

3.1 ELABORAREA STRATEGIILOR DIDACTICE ÎN BAZA CURRICULUMULUI REACTUALIZAT

ÎNVĂȚAREA PRIN ACȚIUNE – IMPERATIV AL TIMPULUI

Activitatea umană se realizează întotdeauna prin acțiuni. Dezvoltarea personalității se realizează în și prin acțiuni. *Curriculumul* dezvoltat la *Istoria Românilor și Universală* plasează accentul nu atât pe dobândirea de cunoștințe și formarea de abilități, cât pe **acțiune** – o activitate conștientă, un comportament orientat spre atingerea unui scop.

Învățarea prin acțiune este o strategie complexă de predare – învățare, o situație de problemă preluată, de obicei, din activitatea practică. În prim plan se poziționează conceptul de soluționare a unei probleme.

Caracteristici:

- se organizează sub formă de lanț de producție în loc de ierarhie funcțională;
- are loc orientarea spre client în loc de orientare spre produs;
- se resimte o responsabilitate de proiect și buget în loc de managementul structurat ierarhic al sarcinilor;
- este organizat lucru în grup în loc de lucru individual;
- se organizează activități complete în loc de operațiuni;
- se urmărește o autogestionare în loc de indicații standardizate;
- are loc participarea în loc de supunere rațiunilor externe (heteronomie);
- se realizează îmbunătățire continuă în loc de speranță la inovații
- elevii de regulă analizează de sine stătător situația problemă și identifică soluția, lucrând în grup;
- soluțiile diverse depistate urmează a fi comparate critic.

Particularități:

- elevul acționează permanent și se află în centrul activității;
- reprezintă un mod de învățare independentă din partea elevului, profesorul având rolul de ghid al învățării;
- vizează dezvoltarea complexă a personalității (accent pe dezvoltarea competențelor cu caracter de integrare);
- vizează unitatea dintre procesele cognitive, emoționale și psihomotorii de învățare;

- proiectarea se orientează după modul de desfășurare a acțiunilor complete.

Fazele procesului de prelucrare a cazului de învățare prin acțiune:

- identificarea/recunoașterea problemei;
- colectarea și analiza informațiilor;
- soluționarea problemei;
- determinarea diferitor alternative de soluționare a problemei;
- luarea deciziei bine argumentate despre varianta de soluționare a problemei;
- privire critică asupra soluțiilor identificate;
- discutarea rezultatelor obținute în grup;
- compararea cu soluțiile reale ale problemei.

Etapele învățării prin acțiune:

- confruntarea ideilor;
- informarea participanților;
- explorarea resurselor;
- soluționarea problemelor;
- discuția dirijată/dezbaterea;
- compararea rezultatelor.

Desfășurarea jocului de rol – metodă de învățare prin acțiune:

- orientarea grupului (confruntarea cu problema);
- selectarea participanților la jocul de rol;
- întocmirea scenariului activității;
- atenționarea spectatorilor asupra rolului lor de observatori activi;
- desfășurarea jocului de rol propriu-zis;
- discuții și constatări;
- alte jocuri (schimbarea rolurilor, scene alternative);
- autoevaluare, evaluare reciprocă și evaluare;
- concluzii, generalizări, sugestii de îmbunătățire.

Specificul lucrului individual:

- soluționarea de sine stătătoare a sarcinilor fără schimbul de informații între elevi;
- ghidarea indirectă din partea profesorului în timpul lucrului asupra sarcinii;
- fiecare elev trebuie să rezolve sarcina propusă de profesor;
- forma respectivă de lucru poate fi aplicată la realizarea unui exercițiu sau la prelucrarea, extinderea și aprofundarea cunoștințelor;
- de la elev se cere independență, energie și perseverență, care contribuie la consolidarea încrederii în sine;
- poate fi mai bine evaluată performanța reală a elevului;
- oferă îndrumări permanente, ajutor și susținere din partea profesorului și a colegilor.

Specificul lucrului în grup:

- organizarea lucrului de sine stătător în grup;
- fazele de lucru sunt marcate prin interacțiunea dintre învățarea prin cooperare și cea individuală;
- între elevi are loc un schimb permanent de informații;
- participarea directă a profesorului trece pe plan secund îndată după explicarea sarcinii până la evaluarea rezultatelor;
- se antrenează abilitatea de interacțiune socială;
- poate fi evitată divizarea clasei în elevi activi și elevi pasivi;
- există diverse oportunități de lucru în grup.

Utilizarea mijloacelor media în cadrul învățării prin acțiune:

Mijloace de demonstrare:

- ilustrează procesele;
- în conținutul lecției se integrează, de exemplu, uneltele și obiectele de lucru din procesele cotidiene de activitate.

Mijloace de lucru:

- de exemplu: mijloacele printate la lecție, programele de studiu, caietele de sarcini, manualele, cărțile specializate și enciclopediile;
- aici se includ și dispozitivele de lucru, cum ar fi dispozitivul pentru efectuarea experimentelor la lecție;
- mijloace de lucru simple sunt: fișa de lucru și tabla.

Mijloace de motivare:

- interacționează profesorul și elevul, totul ce facilitează și susține comunicarea între ei reprezintă materiale didactice;
- limbajul, manualul, tabla, proiectorul, preparatele, creta, fișa de lucru, computerul, softul instalat, harta de perete, modelele;
- la proiectarea lecției se vor determina, în primul rând, obiectivele și conținuturile, după care se vor selecta mijloacele media potrivite.

MODELE DE STRATEGII DE ÎNVĂȚARE INTERACTIVĂ PRIN ACȚIUNE

1. *Învățarea bazată pe sarcini de lucru* presupune explorarea și inițierea unor acțiuni în situații specifice vieții reale, care devin contexte de învățare autentică. Acest tip de învățare îmbină elemente specifice, unde elevii:
 - se confruntă cu o sarcină care trebuie rezolvată (prezentată de profesor sau din manual);
 - își planifică acțiunile și pun în aplicare planul de acțiune;
 - reflectează asupra procesului lor de învățare și își prezintă rezultatele.

În cadrul învățării bazate pe sarcini de lucru, elevii sunt instruiți să construiască structuri cu semnificație, să dobândească abilități sau să dezvolte atitudini, prin:

- a) acțiune (fiind activ, producând sau creând ceva etc.);
- b) gândire (prin experimentare mentală, prin „crearea” de noi perspective);
- c) observație;
- d) exprimare verbală (prezentare, povestire etc.);
- e) asistență și cooperare;
- f) discuție și dezbateri;
- g) realizarea unui document scris (raport, jurnal de reflecții etc.);
- h) analiza unor evenimente specifice din viața reală și din experiență;
- i) prin experiment, încercare și eroare etc.

II. *Învățarea prin colaborare* este o formă a învățării interactive, în care elevii lucrează în grupuri pentru a atinge scopuri comune, fiecare dintre ei contribuind la aceasta în mod individual. Scopul învățării prin colaborare este organizarea procesului astfel încât elevii să învețe împreună, unii de la ceilalți și sprijinindu-se reciproc în învățare. Procesul va fi organizat în așa fel încât elevii să aibă nevoie unii de ceilalți pentru a îndeplini cu succes sarcina, succesul fiecăruia depinzând de succesul grupului, fiind astfel stimulată susținerea reciprocă, nu competiția.

Învățarea prin colaborare este o metodă didactică bazată pe organizarea, în funcție de obiectivele operaționale bine stabilite, a unei munci colective fondate pe complementaritate și convergență teleologică, orientată spre asigurarea aspectului social al învățării și care vizează dezvoltarea deprinderilor de comunicare interpersonală, a interacțiunilor, competențelor și comportamentelor sociale, de tip interacționist și comunicative ale elevilor.

Învățarea prin colaborare valorizează nevoia elevilor de a munci împreună ca o adevărată echipă, într-un climat colegial, de susținere, de a se corecta reciproc, de a-și activa, actualiza și revizui cunoștințele anterioare, de a-și exercita gândirea activă, logică, divergentă și creatoare.

III. *Învățarea constructivistă* presupune angajarea elevilor într-un proces ce include o varietate de interacțiuni și realizarea de activități practice ce generează produse educaționale specifice și care sunt urmate de reflecție în vederea conștientizării a ceea ce s-a învățat. Perspectiva constructivistă asupra procesului didactic are în centru ceea ce se întâmplă în mintea elevilor pe parcursul activităților de învățare.

Constructivismul concepe învățarea ca pe un proces individualizat:

a) elevii construiesc, reformează și creează structuri cu înțeles. Noile informații se fixează de ceea ce un elev deja cunoaște sau a înțeles. Astfel, elevii „construiesc” ceea ce au înțeles – descoperă și creează ceva nou.

b) elevii participă la procesul de învățare cu biografiile și experiențele lor individuale. Astfel, elevii „reconstruiesc” ceea ce au învățat – aplică și testează ceea ce au învățat;

c) genul, clasa, vârsta, etnia sau credința religioasă și alte aspecte ale identității pot influența perspectiva unui elev. Învățarea constructivistă implică diferite tipuri de procese mentale, iar cadrul didactic are un rol important în susținerea acestora.

IV. *Învățarea prin cercetare* implică participarea directă și activă a elevului împreună cu cadrul didactic la cercetarea științifică, la descoperirea adevărului istoric, la refacerea procesului științific de constituire a cunoștințelor. Autoritatea didactică este înlocuită prin cooperarea științifică pentru demonstrarea experimentală a adevărilor. Fiind o importantă sursă de motivație, aceasta ameliorează relația profesor-elev și dezvoltă capacitatea muncii independente, inventivitatea celui ce învață și cercetează pentru autorealizarea sa, pentru descoperirea și demonstrarea adevărilor științifice.

V. *Învățarea aventură/de tip expediționar* reprezintă acea modalitate de participare activă și interactivă a elevilor în procesul didactic, care presupune crearea de grupe (de preferință din medii socioculturale diferite) și imersarea acestora (pentru o anumită perioadă de timp) în zone cu potențial mare de explorare socială și culturală. Scopurile majore ale aplicării metodei sunt: explorarea mediului social, desfășurarea de investigații și microcercetări, realizarea de reflecții personale și colective referitoare la problemele comunității locale, naționale și globale, în vederea dezvoltării cognitive, sociale și culturale. Învățarea-aventură promovează colaborarea între elevi, abordarea integrată a dezvoltării individuale și a dezvoltării grupului. Metoda include elemente ale învățării bazate pe probleme și ale învățării bazate pe proiect, precum și elemente de cercetare-acțiune.

VI. *Învățare experiențială* este procesul prin care cunoașterea se creează din experiența directă, adică „a învăța din experiență”, este învățarea care are loc în rezultatul reflecției asupra a ceea ce se face, este înrudită cu educația experiențială, învățarea prin acțiune, prin aventură, prin liberul arbitru, prin cooperare și prin serviciu în folosul comunității. Accentul este pus pe procesul de învățare în mod individual și intervine atunci când o persoană se implică într-o activitate, revizuieste această activitate în mod

critic, formulează concluzii utile și aplică rezultatele într-o situație practică. Învățarea experiențială are 3 componente: *cunoștințe* – concepte, fapte, informație și experiența anterioară; *activități* – cunoștințe aplicate la evenimentele curente, în desfășurare; *reflecție* – gândire axată pe analiză și evaluarea propriilor activități și a contribuției la propria creștere personală.

VII. *Învățarea prin descoperire* reprezintă acea modalitate de participare activă și interactivă a elevilor în procesul didactic, care constă în efectuarea de activități de investigații proprii, independente (individuale sau colective), orientate în direcția cercetării, reconstrucției și redescoperirii adevărurilor științifice și a metodelor de elaborare a acestora. Un elev învață prin descoperire atunci când se află în fața unei probleme (pentru a cărei rezolvare nu cunoaște nici o metodă) percepute ca o structură, când o studiază profund, restructurându-i datele și analizând-i legăturile și constrângerile, când imaginează variante de rezolvare, când o identifică pe cea optimă, o aplică și găsește soluții (care reprezintă o nouă cunoștință, o corelație, o condiționare, o regulă, o legitate, o metodă de lucru, un procedeu, o tehnică etc.) prin actul de descoperire.

VIII. *Învățarea bazată pe soluționarea de probleme* reprezintă acea modalitate de participare activă și interactivă a elevilor în procesul didactic, care constă în plasarea acestora în situații de învățare, în care ei trebuie să rezolve o problemă contextualizată insuficient structurată, ce reflectă aspecte, decupaje din lumea reală, prin experiențe nemijlocite, realizate prin efort propriu. Ea dezvoltă simultan atât strategiile de rezolvare a problemelor, cât și bazele cunoașterii disciplinare, întrucât implică achiziții proprii diferitelor discipline de studiu. Învățarea bazată pe probleme aduce elevii în situația de a identifica o problemă, de a defini problema cu exactitate, de a identifica informațiile de care este nevoie pentru a înțelege problema și resursele de care este nevoie pentru a colecta informația necesară, de a genera posibile soluții la problemă, de a prezenta soluțiile.

IX. *Învățarea prin parteneriate* își propune identificarea și validarea unor strategii care să conducă la maximizarea virtuților formative ale spațiului comunitar, stimularea interacțiunii pe linie educațională dintre instituțiile din comunitate (bibliotecă, muzeu, primărie, întreprinderi, instituții culturale, ONG etc.) și școală. Obiectivele de învățare sunt corelative și nu identice în raport cu cele promovate de școală. Sunt centrate preponderent pe axa formativă, se focalizează pe formarea unor atitudini și conduite evaluative, pe competențe culturale și sociale mai largi, de semnificare sau integrare a noi valori sau experiențe de învățare. Activitățile de învățare, realizate în parteneriat cu instituțiile din comunitate, pot îmbrăca forme variate: vizite organizate, vizite tematice,

cercuri organizate de instituții, excursii, concursuri, simpozioane, mese rotunde, saloane științifice, serate muzicale, tabere de odihnă etc. Fixarea experiențelor acumulate în instituțiile din comunitate se va asigura prin alcătuirea unor portofolii, documentarea în vederea susținerii unor comunicări sau minidezbateri. Învățarea prin parteneriate este realizată individual sau în grupuri mici și se bazează, pe observație și cercetarea unui obiect/situații.

X. *Învățarea prin excursii* presupune organizarea activității în mijlocul naturii și al vieții sociale și confruntarea copiilor cu realitatea printr-o percepere activă, investigatoare, a unor zone geografice și locuri istorice, prin acțiuni directe asupra obiectelor, fenomenelor din mediul înconjurător. Copiii examinează cu atenție și curiozitate, răspund la solicitarea de a efectua analize și comparații pentru a determina caracteristicile esențiale ale lucrurilor cu care vin în contact, de a observa spontan unele fenomene ale naturii în mișcarea și dezvoltarea lor și sesizează unele cauze care le determină.

ÎNVĂȚAREA BAZATĂ PE PROIECTE: SUGESTII DE IMPLEMENTARE

Învățarea bazată pe proiect este o abordare pedagogică relevantă pentru dezvoltarea competențelor elevilor, așa cum contribuie simultan la achiziționarea atitudinilor, abilităților și cunoștințelor dobândite. De regulă, un proiect are ca rezultat unul sau mai multe produse create în colaborare cu profesorii de la câteva discipline școlare. De exemplu: proiectele elaborate la Istorie pot fi implementate în colaborare cu profesorii de la științele socioumanistice, dar și științele reale, dezvoltare personală, cele opționale și cele vocaționale.

Proiectul reprezintă o activitate de învățare și evaluare amplă, care de regulă începe în clasă, prin definirea și înțelegerea sarcinii de lucru, eventual prin începerea rezolvării acesteia și se continuă acasă, pe parcursul a câtorva săptămâni, timp în care elevul are permanente consultări cu profesorul. Proiectul se încheie tot în clasă, prin prezentarea în fața colegilor a unui raport asupra rezultatelor obținute și, dacă este cazul, a produsului realizat.

Fiind o strategie interactivă specifică educației, prin învățarea bazată pe proiect elevii sunt implicați în utilizarea practică a cunoștințelor și dezvoltarea abilităților formate/ dezvoltate la orele de curs de la mai multe discipline școlare, prin intermediul unui proces extins, structurat în jurul unor probleme autentice și complexe. Aceasta presupune colectarea unor informații, prelucrarea și sistematizarea unei baze de date, interpretarea și reflecția personală, cooperarea în realizarea sarcinilor propuse.

Pentru organizarea eficientă a învățării bazată pe proiect este necesar:

- analiza situației reale, astfel luându-se în considerație nevoile educaționale ale elevilor, școlii, comunității;
- decizia elevilor este importantă pentru activizarea potențialului lor creativ și promovarea inițiativelor, în identificarea soluțiilor sau a produsului realizat;
- activitățile bazate pe proiecte ar trebui să fie organizate în colaborare cu alți profesori la nivel inter- și transdisciplinar;
- procesul de învățare ar trebui să includă elemente de cercetare și documentare în vederea stabilirii soluțiilor sau a elaborării produsului;
- focalizarea ar trebui pusă pe dezvoltarea de competențe și nu pe acumularea de cunoștințe;
- activitatea de învățare bazată pe proiecte ar trebui evaluată prin prisma aportului la dezvoltarea competențelor și nu în legătură cu calitatea produsului sau durabilitatea schimbării generate;
- elemente suplimentare de învățare sunt generate de realizarea unei prezentări a produsului sau a activității practice, realizate în așa fel încât să se obțină reacții și sugestii pertinente, ce pot fi utilizate pentru revizuire și îmbunătățire;
- ciclul de învățare nu va fi complet dacă nu este încheiat printr-o activitate de reflectare asupra a ceea ce s-a realizat, a competențelor dobândite și a modului în care aceste competențe pot fi utilizate în viitor în alte situații sau contexte.

Pentru fiecare clasă cadrul didactic va determina împreună cu elevii subiectul proiectului, implicând la necesitate profesorii din școală, membrii familiei copilului și comunității. Programa curriculară la *Istorie* prevede recomandări pentru cadrele didactice cu referire la proiectele elaborate și implementate.

Notă: Nu există un număr fix de proiecte care poate fi realizat pe parcursul unui an de studii: poate fi unul sau mai multe. Decizia aparține cadrului didactic și elevilor, în funcție de nivelul de organizare, resursele disponibile, interesele elevilor, problemele clasei/școlii/comunității etc. De asemenea cadrul didactic determină perioada când organizează învățarea bazată pe proiecte, care trebuie specificată în proiectarea de lungă durată.

Abilități și competențe formate/dezvoltate în cadrul învățării bazate pe proiect.

- Dobândirea de cunoștințe și abilități cu privire la subiectul/problema identificată și soluționată;
- Abilități intelectuale și de gândire critică (legate de înțelegerea, procesarea și organizarea informațiilor cu referire la elaborarea și implementarea unui proiect);
- Abilități de cooperare și gestionare de conflicte;

- Abilități de comunicare (orală, scrisă, vorbitul în public etc.);
- Exprimare artistică, abilități de utilizare TIC și competență lingvistică;
- Contribuție la soluționarea unor probleme din Istoria locală;
- Implicarea factorilor de decizie, a membrilor comunității în soluționarea unor probleme comune prin intermediul proiectelor.

Etapele realizării unui proiect:

1. **Identificarea temei proiectului educațional** sau a unei întrebări deschise (nesoluționat sau soluționat parțial și necesită îmbunătățire) din Istoria locală.
2. **Planificarea activității:**
 - *stabilirea scopului și a obiectivelor proiectului;*
 - *alcătuirea grupelor de lucru;*
 - *îngustarea subiectului în cadrul temei proiectului de către fiecare elev/grup;*
 - *alegerea liderilor și distribuirea responsabilităților în cadrul grupului;*
 - *identificarea surselor de informare (manuale, proiecte mai vechi, cărți de specialitate, reviste de specialitate, persoane sau instituții specializate în domeniu).*
3. **Cercetarea/documentarea** – activitatea propriu-zisă și luarea deciziilor.
4. **Implementarea proiectului/planului de acțiune.** Realizarea materialelor/produșelor.
5. **Prezentarea** rezultatelor cercetării și/sau a materialelor create/a produselor.
6. **Evaluarea** – aprecieri și reflecții asupra experiențelor de învățare:
 - *cercetării de ansamblu;*
 - *modului de lucru;*
 - *produsului realizat;*
 - *îndeplinirii atribuțiilor/responsabilităților;*
 - *diseminarea bunelor practici.*

Structura unui proiect:

- I. **Pagina de titlu**, pe care, de obicei, se consemnează date sintetice de identificare: tema proiectului, numele autorului, perioada în care s-a elaborat proiectul.
- II. **Cuprinsul proiectului**, care prezintă titlul, capitolele, subcapitolele.
- III. **Introducerea**, prezentarea cadrului conceptual.
- IV. **Dezvoltarea elementelor de conținut.**
- V. **Concluziile** care sintetizează elementele de referință desprinse în rezultatul studiului temei respective, sugestii, propuneri.
- VI. **Bibliografia.**
- VII. **Anexe.**

Există câteva tipuri de activități de învățare bazate pe proiect. Printre cele mai răspândite sunt cele centrate pe gestionarea aspectelor la nivelul clasei sau școlii (în special la treapta gimnazială) și cele centrate pe elaborarea și implementarea de proiecte realizate în localitate/comunitate (prin diverse acțiuni de sensibilizare a membrilor comunității cu referire la starea monumentelor din localitate, renovarea/amenajarea unui muzeu, cercetarea aportului unei personalități care a lăsat o anumită urmă în dezvoltarea comunității, Istoria localității etc.).

Sugestii de acțiuni și subiecte de proiecte, care pot fi elaborate și implementate în clasă/școală sau comunitate:

CLASA	SUBIECTE RECOMANDATE
X	<ul style="list-style-type: none"> • Mărturii și documente despre Istoria satului/orașului; • Monumentele de arhitectură Antică și Medievală din localitate/raion/regiune/republică; • „Ghid pentru o zi” – excursii/vizite la muzeu în care elevii își vor însuși rolul de ghid, prezentând un monument istoric, exponate de muzeu etc.; • Personalități istorice în baza documentelor vremii. • Realizarea unei cercetări în baza temelor propuse de profesor. • Realizarea de investigații în rezultatul unor vizite tematice la diferite obiective de interes pentru înțelegerea diversității socioculturale la nivel local, regional, național (lăcașe de cult, muzee etc.); • Realizarea unor spectacole cu tematică istorică, etnografică etc.; • Elaborarea proiectelor de salvagardare a patrimoniului cultural.
XI	<ul style="list-style-type: none"> • Studiu: „Viața spirituală a poporului român și interacțiuni interculturale”; • Acțiune comunitară: „Monumentele naturale și istorice povestesc”; • Prezentare publică: „Opera preferată, invenția pe care doresc s-o dezvolt etc.”; • Revistă școlară: „Contribuția personalităților notorii la făurirea civilizației moderne”.
XII	<ul style="list-style-type: none"> • Cercetare: „Căutăm eroi în localitate la noi”; • Interviu cu martori oculari: „A fost război, ecoul lui și azi mai este viu”; • Studiu documentar: „Rolul femeii în Istorie”.

Criteriile de evaluare a învățării bazate pe proiecte sunt elaborate de către cadrele didactice implicate în astfel de activități, discutate cu elevii și prezentate acestora din timp. În situația când sunt implicați mai mulți profesori în elaborarea și implementarea unui proiect, criteriile generale vor fi unice, dar cele specifice vor fi elaborate de fiecare cadru didactic în funcție de anumite contexte concrete.

Exemple de **criterii de evaluare a proiectului** pot fi:

1. *Stabilirea scopului proiectului.*
2. *Claritatea obiectivelor, calitatea informației, argumentele, limbajul, elementele grafice (imagini, scheme, tabele), documentarea.*

3. *Activitatea individuală/în grupuri mici, realizată de către elev/elevi (investigație, experiment, chestionare).*
4. *Rezultate, observații, concluzii. Aprecierea proiectului în termeni de eficiență, validitate, aplicabilitate etc.*
5. *Prezentarea proiectului (calitatea comunicării, claritate, coerență, capacitate de sinteză etc.).*
6. *Relevanța proiectului (utilitate, conexiuni inter- și transdisciplinare).*
7. *Evaluare reciprocă.*
8. *Autoevaluare/autodezvoltare.*

Învățare bazată pe proiect: Fenomenul Renașterii naționale în presa din Republica Moldova (1991-2001)

Argument:

În societatea actuală, mass-media joacă un rol crucial în viața socială, devenind o putere crescândă și indispensabilă a comunității, cu o influență puternică asupra vieții social-politice. După 1989 evenimentele istorice pot fi studiate din perspective multiple și cu ajutorul presei. Apariția primului număr în grafia latină a ziarelor *Literatura și Arta*, *Țara*, *Glasul Națiunii*, dar și a revistelor *Patrimoniul*, *Cugetul*, *Destin românesc*, a constituit un moment important în mentalitatea băștinașilor. În același timp, interpretările altor mijloace media (de exemplu *Moldova suverană*, *Săptămâna* sau *Moldova socialistă*) ilustrau evenimentele diferit. Este important ca elevii să dezvolte gândirea critică și capacitatea de interpretare a surselor.

Grupul țintă: elevii din clasa/clasele a XII-a, părinți, elevi din alte clase, persoane-resursă din comunitate.

Scopul: Utilizarea presei naționale și locale în cercetarea istorică și reconstituirea evenimentelor.

Așteptări: Elevul va demonstra abilități de cercetare, dar și de comunicare cu diferite persoane, de analiză critică a unor cazuri reale care solicită exprimarea opiniilor personale.

Unități de competență:

4.3. Transferarea abilităților de operare cu relațiile de cauză-efect în perceperea adecvată a situațiilor din viața reală;

5.1. Identificarea consecințelor interacțiunii culturale, politice, economice și sociale asupra evoluției comunității umane;

5.2. Aprecierea impactului regimurilor politice din *Istoria* contemporană asupra mentalităților colective;

5.3. Promovarea ideilor despre unitate și diversitate în cadrul comunității.

Obiective:

- să descrie un eveniment la alegere produs în 1991 prezentat de ziarele aceluși timp;
- să identifice diferența prezentării/interpretării evenimentului istoric cu ajutorul diverselor surse;
- să elaboreze un produs în rezultatul cercetării materialelor din mass-media republicană/locală;
- să manifeste deschidere pentru cunoașterea și respectarea patrimoniului istoric și cultural al neamului/comunității.

Strategii de activitate: cercetarea, problematizarea, conversația, prezentarea, studiul individual, interviul, observarea, lucrul pe echipe, discuții dirijate, învățarea prin descoperire etc.

Perioada: februarie-martie.

Număr de ore: 4

Inter-transdisciplinaritate: limbă și comunicare, literatura universală, educație pentru societate, dezvoltare personală.

Activitatea nr. 1: Introducere în învățarea bazată pe proiect

- Noțiuni generale despre învățarea bazată pe proiect;
- Sinteză generală a unei cercetări în domeniul analizei produselor mediatice;
- Tipuri de ziare/reviste și semnificația lor;
- Condițiile de păstrare, protejare a produselor mediatice;
- Biblioteci locale/naționale;
- Atribuțiile bibliotecarului de serviciu;
- Valoarea presei;
- Determinarea produselor recomandate pentru realizare (la decizia elevilor: studiu individual, interviu, comunicare PPT, articol pentru ziar/site, buletin informațional, expoziție de materiale, poster, listă de întrebări etc.).

Activitatea nr. 2. Realizarea cercetării

- Cercetarea propriu-zisă în biblioteca locală/municipală sau biblioteca familiei;
- Completarea *Fișei de cercetare și analiză* a unui produs mediatice;
- Strategii de cercetare/analiză a mijloacelor media;
- Analiza informațiilor din perspectivă critică și nepărtinitoare.

Activitatea nr. 3. Prezentarea rezultatelor cercetării

- Discuții despre modalitățile de cercetare și strategiile utilizate;
- Prezentarea rezultatelor *Fișei de cercetare*;

- Realizarea/prezentarea produselor (individual/în grup);
- Valoarea dreptului la opinie și exprimare liberă într-o societate democratică;

Activitatea nr. 4. Valorificarea produselor și a învățării bazată pe proiect

- Feedback și reflecții despre experiența acumulată în analiza produselor media-tice;
- Cum ar trebui să fie prezentat un produs de presă.
- Autoevaluare/evaluare reciprocă/evaluare;
- Sarcini de extindere de scurtă și de lungă durată.

PRODUSE RECOMANDATE LA ORE ȘI ÎN CONTEXTE EXTRACURRICULARE

În evaluarea competențelor, au importanță rezultatele vizibile ale acestora, adică **produsele** realizate de elevi. Produsul școlar reprezintă un rezultat școlar proiectat pentru a fi realizat de către elev și măsurat, apreciat de către cadrul didactic, elevul însuși, colegii și, eventual, părinții sau membrii comunității educaționale.

O competență/unitate de competență poate fi evaluată prin mai multe produse. De asemenea, același produs poate permite evaluarea mai multor unități de competență. Este recomandabil de a identifica produsul adecvat, cerințelor curriculare, intereselor elevilor și posibilităților de realizare.

Lista produselor școlare care are un caracter deschis și poate fi completată continuu:

- Arborele genealogic al familiei
- Linia timpului
- Axă cronologică
- Harta cartierului/localității
- Harta de contur completă
- Portretul personalității istorice
- Machetă tematică
- Album cu imagini (poze, desene, aplica-ții, comentarii/reflecții etc.)
- Buletin informativ
- Carte confecționată
- Model de cod de legi
- Caz de dezbatere (afirmativ/negativ)
- Scenariu/Dramatizare a unui eveni-ment
- Rezultatele unui experiment
- Interviu alcătuit și realizat
- Maraton intelectual
- Mesaj colectiv adresat unei colectivită-ți sau autorități
- Model elaborat/reprodus
- Comunicare în diverse contexte coti-diene
- Poezie/creație colectivă alcătuită în comun
- Poster tematic
- Pliant pe un subiect de importanță majoră
- Prezentare orală/digitală
- Program de valorificare a timpului
- Proiect/miniproiect (eventual, imple-mentat)
- Scrisoare (recomandată, cu mesaj so-cial)

- Simulare: comportamente în diverse situații
- Situație-problemă rezolvată/experimentată
- Studiu de caz
- Tabel de sistematizare a datelor sau investigațiilor
- Vernisaj/expoziție de creații
- Afiș tematic
- Colaj pe diverse subiecte
- Carte de vizită a instituției/localității
- Adresare publică
- Petiție colectivă
- Chestionar
- Material foto/video
- Articol despre o activitate realizată
- Raport de monitorizare a unei acțiuni
- Website/blog
- Propunere de politici publice
- Spot publicitar
- Minieșeu tematic
- Emblemă/blazon al familiei/localității
- Agenda faptelor bune
- Raport de voluntariat
- Program de activitate
- Proces-verbal
- Proces judiciar simulat
- Tabel conceptual
- Fișă de observare
- Flash-mob
- Portofoliu tematic
- Jurnal de reflecții
- E-Portofoliu
- Prezentări orale cu suport multimedia
- Rezumatul reflexiv
- Harta conceptuală

3.4. STRATEGII DIDACTICE DE FORMARE A COMPETENȚELOR SPECIFICE DISCIPLINEI

Strategiile didactice sunt instrumente importante aflate la dispoziția cadrului didactic, de a căror cunoștințe și profesionalism depinde eficiența utilizării lor în procesul de predare – învățare a *Istoriei*. Cadrul didactic trebuie să acționeze conform condițiilor autentice pentru a eficientiza actul învățării, devenind el însuși un creator al strategiilor, implicând activ elevii în selectarea, organizarea și analiza eficienței lor. Cerința primordială este de a asigura o metodologie diversificată, bazată pe îmbinarea rațională a activităților de învățare și de muncă independentă, cu activitățile frontale, de cooperare și de învățare în grup.

Strategia didactică este:

- *un ansamblu de acțiuni și operații de predare – învățare în mod deliberat, structurate sau programate, orientate în direcția atingerii, în condiții de maximă eficacitate a obiectivelor prestabilite de către cadrul didactic;*
- *ansamblul mijloacelor puse în lucru pentru a atinge scopul preconizat, începând de la organizarea materială și alegerea suporturilor, până la determinarea sarcinii de învățare și a condițiilor de realizare;*
- *o acțiune decompozabilă într-o suită de decizii-operații, fiecare decizie asigurând trecerea la secvența următoare în baza valorificării informațiilor dobândite în etapa anterioară;*

- *un grup de două sau mai multe metode și procedee integrate într-o structură operațională, angajată la nivelul activității de predare – învățare – evaluare, pentru realizarea obiectivelor pedagogice generale, specifice și concrete ale acesteia, la parametri de calitate superioară.*

Cadrul didactic va clasifica strategiile didactice în funcție de diferite criterii:

- **după tipul de strategie** – *clasice* (expunerea, conversația, exercițiul etc.); *moderne* (studiul de caz, proiectul, simularea, modelarea etc.);
- **după funcția didactică prioritară pe care o îndeplinesc:** a) *de transmitere și dobândire a cunoștințelor* (expunerea, problematizarea, lectura etc.); b) *formarea priceperilor și deprinderilor* (exercițiul, lucrările practice etc.); c) *de evaluare* (proiectul, chestionarul, eseu, portofoliul etc.);
- **după modul de organizare a activității elevilor:** a) *frontale* (expunerea, demonstrația); b) *activitate individuală* (lectura, exercițiul etc.); c) *activitate în grup* (studiul de caz, jocul de rol etc.); d) *combinat* (experimentul, problematizarea etc.);
- **după sursa cunoașterii**, care poate fi experiența social-istorică a omenirii, explorarea directă sau indirectă a realității sau activitatea personală, la care se adaugă un subcriteriu: suportul informației (cuvânt, imagine, acțiune etc.).

Criteriile de apreciere a eficienței unei strategii didactice sunt:

- gradul de satisfacție pentru învățare pe care-l conferă strategia didactică elevilor, motivându-i intrinsec să-și construiască propriile înțelegeri și să interiorizeze cunoștințele noi;
- eficiența învățării, nivelul de însușire al cunoștințelor, priceperilor și deprinderilor, de atingere a obiectivelor propuse;
- eficiența în formarea și dezvoltarea abilităților de a utiliza ceea ce s-a învățat, în practică, în viață;
- raportul dintre necesarul de timp solicitat de strategia didactică aleasă și timpul disponibil;
- relația de eficiență și de complementaritate dintre metodele, tehnicile, mijloacele didactice și formele de organizare a activității, ca părți componente ale strategiei didactice;

Strategiile didactice interactive promovează o învățare activă, implică o colaborare susținută între elevi care, organizați în microgrupuri, lucrează împreună pentru realizarea unor obiective prestabilite. Cadrul didactic plasează accentul nu pe rolul de difuzor de mesaje informaționale, ci pe rolurile de organizator, facilitator și mediator al activităților de învățare.

Exemple de metode și tehnici interactive de grup, pe care cadrul didactic le poate utiliza în predarea – învățarea *Istoriei* sunt:

- *Metoda mozaicului;*
- *Metoda piramidei;*
- *Tehnica lotus;*
- *Metoda cercurilor concentrice;*
- *Explozia stelară;*
- *Pălăriile gânditoare;*
- *Jurnalul reflexiv;*
- *Tehnica 3-2-1;*
- *Metoda R.A.I.;*
- *Hărțile conceptuale etc.*

De asemenea, cadrul didactic va îmbina echilibrat *metodele de comunicare* (explicația, descrierea, povestirea, discuția dirijată, conversația, problematizarea, lectura ghidată, lucrul cu manualul, instruirea prin tehnici audio/video etc.), *metodele de explorare* (observația, experimentul, demonstrația, modelarea etc.), *metodele de acțiune* (exercițiul, lucrarea practică, jocul didactic, simularea etc.), *metodele de raționalizare* (algoritmizarea, instruirea asistată de calculator etc.) și cu diverse *mijloace didactice* (demonstrative, individuale, distributive etc.), precum și mijloacele elaborate de profesor.

Specific strategiilor interactive este și faptul că ele promovează interacțiunea dintre participanți, contribuind la o învățare mai activă și atingând performanțe mai înalte. Ele fac parte din condițiile externe ale învățării, care determină eficiența acestora. De aici decurge importanța alegerii judicioase a strategiilor corespunzătoare fiecărei activități didactice.

3.5. STRATEGIILE ȘI INSTRUMENTARUL DE EVALUARE A REZULTATELOR ÎNVĂȚĂRII BAZATE PE COMPETENȚE

Evaluarea este actul didactic complex integrat procesului educațional, care asigură evidențierea cantității cunoștințelor dobândite și valoarea, nivelul, performanțele și eficiența acestora la un moment dat – în mod curent, periodic și final, oferind soluții de perfecționare a actului de predare – învățare. Competența de evaluare vizează măiestria și arta profesorului de a aprecia situația educativă: resursele, procesul și rezultatele intervenției educaționale. Accentul este pus pe evaluarea randamentului academic al elevului, care constituie *finalitatea majoră a acțiunii didactice*. Evaluarea presupune o concepție sistemică și operatorie, pornind de la mai multe întrebări-cheie: „Ce este evaluarea?”, „Ce evaluăm concret?”, „Pe cine evaluăm?”, „Când evaluăm?”, „Care sunt metodele și mijloacele de evaluare pe care le putem folosi?”, „Cum interpretăm rezultatele evaluării?”, „Cum îmbunătățim activitatea viitoare în baza rezultatelor evaluării?” etc.

Evaluarea constituie parte componentă a procesului educațional la disciplină și, respectiv, a *Curriculumului la Istoria românilor și universală*. Curriculumul bazat pe competențe determină construcția unui model integrator al evaluării care valorifică și corelează cunoștințele, deprinderile, capacitățile de aplicare a cunoștințelor, valorile și atitudinile elevilor.

Evaluarea include măsurarea, aprecierea rezultatelor, produselor școlare și adoptarea măsurilor ameliorative. În legătură cu evaluarea se folosesc diferiți termeni: *a verifica* ceea ce a fost învățat, achizițiile noi; *a judeca* activitatea elevului, efortul lui în funcție de nivelul de pregătire, în raport cu norme prestabilite; *a estima* nivelul competenței unui elev, a reprezenta prin notă (calificativ) gradul reușitei școlare în funcție de anumite criterii. Prin intermediul evaluării didactice, elevul primește confirmarea externă oficială a performanțelor sale și, implicit, a modului său de autovalorizare.

Evaluarea performanțelor elevului la disciplina *Istoria românilor și universală* se va desfășura în conformitate cu actele normative și reglatoare în vigoare pentru învățământul secundar general. Procesul de evaluare este axat pe evaluarea autentică și vizează aprecierea nivelului în care au fost dezvoltate competențele, conținute în *Curriculumul* la disciplină. Evaluarea rezultatelor școlare se va axa pe principiul pozitiv al evaluării.

Evaluarea competențelor școlare, dobândite de elev în cadrul unei învățări autentice, este un proces continuu și se realizează sistematic. Estimarea succesului școlar a fiecărui elev are menirea de a spori responsabilitatea elevului pentru propriile rezultate. Aceasta îi permite să-și aprecieze cât mai obiectiv potențialul intelectual și efortul depus pentru obținerea rezultatului dorit. *Evaluarea bazată pe competențe* implică măsurarea/aprecierea nivelului de eficiență a cunoștințelor, abilităților și atitudinile/valorilor pentru rezolvarea problemelor concrete cu care se confruntă elevul în situații noi.

Procesul educațional bazat pe competență prefigurează **COMPETENȚA** ca **FINALITATE** a procesului educațional și ca **OBIECT** al evaluării. Competențele școlare dobândite de către elevi devin observabile și măsurabile. Evaluarea la disciplină este o activitate de **măsurare** și **apreciere** a competențelor. Măsurarea constituie operația prin care se asigură baza obiectivă a aprecierii, fiind considerată parte a demersului/procesului didactic. Aprecierea corespunde emiterii unei judecăți, în baza informațiilor culese prin măsurare, dar și prin observare, prin analiză se stabilește valoarea rezultatelor școlare precum și a procesului de învățare.

Evaluarea centrată pe competențe include:

- Evaluarea competențelor-cheie;
- Evaluarea competențelor specifice la disciplină;
- Evaluarea unităților de competență la disciplină.

Evaluarea competențelor-cheie se raportează la modul de formare a competenței în timp și reprezintă rezultatele unui traseu de instruire (educațional), pus în evidență prin sistem de teste și instrumente succesive, a căror analiză sugerează modul în care a fost formată acea competență-cheie în timp. Pentru evaluarea competențelor-cheie

este necesară asigurarea caracterului transdisciplinar axată pe elemente reprezentative ale domeniilor de competențe-cheie.

Evaluarea competențelor specifice la disciplină se poate realiza pe parcursul secvențelor pentru care competențele specifice sunt asumate ca finalități. Instrumentele de evaluare aplicate sunt, de regulă, aceleași, utilizate și în cadrul evaluării unităților de competență, și au un raport de interdependență cu conținuturile curriculare stabilite de *Curriculum* fiind Conținuturi de evaluat.

Evaluarea competențelor specifice la disciplină se realizează, de regulă, la finele ciclului de școlaritate în cadrul examenelor de certificare. Conținuturile curriculare marcate cu asterisc * în capitolul **IV. Unități de învățare** nu vor fi incluse în examenele de absolvire a liceului la disciplină.

Evaluarea unităților de competență la disciplină reprezintă domeniul de interes principal al evaluării competențelor și poate fi realizat la nivelul unor unități de timp, unități de învățare, la decizia profesorului.

Elementul de noutate al **Curriculumului la Istoria românilor și universală** reprezintă legătura dintre unitățile de competență și activitățile de învățare care descriu într-un mod simplu și sintetic activitățile care pot duce la formarea și dezvoltarea competenței respective asumate.

Fiecare unitate de competență/competență specifică din *Curriculum* poate fi evaluată prin diferite tipuri de itemi (itemi obiectivi, itemi cu alegere duală, itemi cu alegere multiplă, itemi de tip perechi, itemi semi-obiectivi, itemi de completare, întrebări de structurare, rezolvare de problemă, eseu) și instrumente de evaluare, descrise în *Ghidul de implementare a curriculumului*.

Curriculum-scris cuprinde partea de curriculum, care a fost evaluată cu anumite strategii și probe de evaluare. Evaluarea bazată pe competențe are drept scop principal aprecierea a ceea ce a realizat elevul și nu ceea ce nu a realizat. Se urmărește progresul personal cu referire la integrarea școlară și socială, atitudinea față de lumea înconjurătoare și față de propria persoană, interesele ce vizează evoluția personală în diferite activități și obținerea succesului în propria activitate. Evaluarea competențelor este implicată demersului didactic, permițând atât profesorului, cât și elevului să stabilească nivelul de achiziție, formare/dezvoltare a competențelor și cel de atingere a standardelor curriculare.

Specificul evaluării bazate pe competențe derivă din competențele de evaluat obținute prin operaționalizarea unităților de competență, astfel încât să existe criterii măsurabile care să fie cunoscute și de către elevi. În stabilirea cerințelor caracteristice unităților de competență de evaluat un rol esențial revine comportamentului observabil stabilit de competență (utilizarea, compararea, analizarea, argumentarea etc.), dublat

implicit de cunoștințe și de atitudini. Acest comportament urmează să fie evaluat prin intermediul oricărui conținut științific – decizia aparține judecății experte a profesorului evaluator, care selectează competențele specifice, care urmează a fi formate/dezvoltate prin conținutul științific pe care îl predă.

Evaluarea bazată pe competență este o abordare, care presupune crearea unui model nou de integrare, valorifică deopotrivă și încearcă să coreleze cunoștințele obținute într-o perioadă de timp determinată, abilitățile create, precum și valorile și atitudinile formate/dezvoltate ale elevului.

Deținerea competenței poate fi demonstrată prin: aplicarea cunoștințelor dobândite în cadrul învățării în viața cotidiană, utilizarea abilităților formate în situații noi, analiza diferitor opțiuni și luarea de decizii, colaborarea cu diferiți membri ai grupului în soluționarea unei probleme comune, adaptarea la mediul de muncă specific etc. Prin aceste și alte implicații se contribuie la creșterea încrederii în sine și a capacității de autoevaluare.

ACTIVITĂȚI INTEGRATE ÎN PROCESUL DE EVALUARE

Cel mai complicat element în sistemul educațional și în evaluarea bazată pe competențe este aprecierea atitudinilor și valorilor, care poartă un caracter preponderent subiectiv, dar necesar de luat în considerație în aprecierea randamentului școlar și a comportamentelor subiecților. Sistemul de valori include mai multe categorii:

- *valori general-umane*, care sunt valorile fundamentale ale omenirii: viață, adevăr, frumos, dreptate, libertate, sacru etc.;
- *valori specifice naționale*: țara, poporul, simbolică statutului (imn, stemă, drapel), limbă națională, conștiință națională, istoria națională, cultura națională, credința, tradițiile, arta populară etc.;
- *valori educaționale* stabilite pe dimensiunile educației: intelectuale, morale, estetice, fizice, tehnologice etc.;
- *valori instrumentale*: cunoștințe, capacități, atitudini etc.;
- *valori colective*: ale clasei, ale grupului de elevi, ale grupurilor sociale/prosociale, ale familiei etc.;
- *valori individuale*, care sunt definatorii pentru orice ființă umană: identitatea, familia, prietenii, educația, preferințele, dragostea, cariera, timpul liber, integritatea, demnitatea, igiena personală, stilul individual, sănătatea, imaginea de sine, gândirea critică, autodisciplina etc.

Evaluarea bazată pe competențe are mai multe caracteristici:

- *Evaluarea – parte componentă a predării și învățării*. Extinderea evaluării de la control, verificare și apreciere a rezultatelor la evaluarea procesului, a strategiei de învățare a elevului, purtătoare de succes și deschidere spre noi performanțe;
- *Evaluarea – o pârgie pentru succesul elevilor*. Transformarea elevului într-un partener al cadrului didactic în evaluare, prin: autoevaluare, interevaluare, evaluare controlată, evaluare reciprocă. Evaluarea este un ajutor oferit elevului în vederea dezvoltării complexe a potențialului său și valorificării inteligențelor copilului.
- *Evaluarea – modalitate de identificare a dificultăților*. Scurtarea drumului evaluare – decizie – acțiune ameliorativă, inclusiv prin integrarea eforturilor și disponibilităților participative ale elevilor; centrarea pe aspectele pozitive și nesancționarea în permanență a celor negative etc.;
- *Deschiderea evaluării spre componentele vieții de zi cu zi*: competențe relaționale, comunicare eficientă, disponibilități de integrare socială;

Evaluarea se referă la toate aspectele curriculare și cuprinde mai multe domenii:

Domeniul	Niveluri	Caracteristici	Verbe/acțiuni/manifestări
Cognitiv (după Bloom) – ține de coeficientul de inteligență dezvoltat – IQ	<i>de cunoaștere</i>	date, definiții, fapte, evenimente, acțiuni, idei, informații	a defini, a enumera, a identifica, a recunoaște, a aminti etc.
	<i>de înțelegere</i>	vizează nivelul de comprehensiune, transpunere, interpretare	a explica, a exprima cu cuvinte proprii, a transforma, a rescrie, a rezuma, a caracteriza etc.
	<i>de aplicare</i>	vizează utilizarea cunoștințelor și regulilor asimilate anterior și rezolvarea situațiilor noi	a demonstra, a modifica, a rezolva, a utiliza, a exemplifica, a organiza, a alege etc.
	<i>de analiză</i>	caracterizează capacitățile de gândire logică, analitică, deductivă	a diferenția, a compara, a distinge, a selecta, a ilustra, a descompune, a clasifica etc.
	<i>de sinteză</i>	vizează capacități de ordin creativ, materializate în diverse produse	a compune, a crea, a organiza, a planifica, a rezuma, a scrie, a documenta, a produce etc.
	<i>de evaluare</i>	vizează formularea judecăților de valoare, bazate pe criterii interne și externe	a aprecia, a decide, a judeca, a completa, a argumenta, a deduce, a constata, a critica etc.
Afectiv (după Krathwohl) – se referă la inteligența emoțională dezvoltată –EQ	<i>de receptare</i>	vizează conștientizarea mesajului sau prezenței unei valori	a oferi atenție, a accepta, a asculta activ, a manifesta interes, a controla, a monitoriza etc.
	<i>de reacție</i>	vizează simțirea satisfacției de la cele receptate	a aproba, a discuta, a respecta, a se conforma, a face, a se convinge, a verifica, a argumenta, a oferi spontan, a practica, a aplauda, a-și petrece timpul liber într-o activitate etc.
	<i>de valorizare</i>	vizează conceptualizarea, aprecierea valorilor	a specifica, a renunța, a angaja, a dezbate, a apăra, a critica, a încuraja, a ajuta, a protesta etc.
	<i>de organizare</i>	vizează ordonarea lucrurilor și acțiunilor	a discuta, a armoniza, a ordona, a propune un plan, a acționa, a teoretiza o temă etc.
	<i>de caracterizare</i>	vizează sistemul de valori constituit, ce exprimă personalitatea	a revedea, a aprecia critic, a respinge, a combate, a evalua, a decide, a fi apreciat, a evita, a-și asuma o sarcină, a rezista la condiții de schimbare etc.

Psihomotor (după Simson) – vizează manifestarea acțională în contexte noi.	<i>de percepere</i>	vizează imitarea, stimularea senzorială	a auzi, a vedea, a pipăi, a gusta, a mirosi, a simți etc. (de exemplu a descoperi defectul unei mașini după zgomot; a traduce impresia muzicală în dans)
	<i>de dispoziție</i>	vizează manipularea mintală, fizică și emoțională în anumite condiții	a executa, a selecta, a alege, a mânui, a utiliza, a realiza, a demonstra etc. (de exemplu a cunoaște instrumentele necesare unei lucrări; a fi dispus să execute o operație tehnologică)
	<i>de reacție dirijată</i>	vizează adaptarea la diverse schimbări	a reproduce, a modifica, a adapta, a aprecia, a corecta etc. (de exemplu a executa un pas de dans imitând; a descoperi procedeul cel mai eficient de executare a unei operații practice)
	<i>de automatism</i>	vizează realizarea unor operații cunoscute în situații noi	a armoniza, a regla, a analiza, a modifica etc. (de exemplu a fi capabil să execute un lanț de mișcări, acțiuni)
	<i>de reacție complexă</i>	vizează creativitatea la diverse niveluri de manifestare	a obișnui, a reface, a concepe, a crea, a modifica etc. (de exemplu a monta un aparat și a se folosi de el; a ști să realizezi o acțiune conform unor norme etice sau estetice)

Evaluarea centrată pe competențe conduce spre un model integrator, care presupune corelarea în evaluare a cunoștințelor, deprinderilor, capacității de aplicare a cunoștințelor, valorilor și atitudinilor elevului. În condițiile învățământului actual bazat pe competențe, acestea devin finalități ale procesului educațional și obiect al evaluării școlare. Reconceperea evaluării din perspectiva competențelor presupune:

- extinderea evaluării tradiționale (măsurare și apreciere a rezultatelor școlare) spre evaluarea procesului, a strategiei de învățare; trebuie să evaluăm obiective, conținuturi, metode, situații de învățare;
- considerarea unor indicatori suplimentari în evaluare: conduita, atitudinea, aplicarea în practică a celor învățate, diversificarea tehnicilor de evaluare;
- deschiderea evaluării spre competențele relaționale, spre competența de comunicare spre disponibilitatea de integrare socială.

Se recomandă centrarea evaluării pe aspectele pozitive ale rezultatelor școlare și renunțarea la sancționarea permanentă a greșelilor, a aspectelor negative. Elevul ar trebui să devină partener în evaluare prin promovarea autoevaluării, a interevaluării sau a evaluării controlate.

Sarcinile de lucru trebuie să aibă un nivel de dificultate gradual pentru a putea fi depistate și remediate lacunele în formarea/dezvoltarea unității de competență respective, cu precizarea că pentru evaluarea unei unități de competență cu un nivel cognitiv ridicat (de exemplu: analizați) este necesară și formularea unor cerințe specifice celorlalte niveluri cognitive inferioare (de exemplu: precizați, stabiliți o asemănare/deosebire, prezentați) pentru ca atât elevul, cât și profesorul să primească un feedback referitor la progresul înregistrat, situație în care procesul de învățare poate fi reorganizat, dacă este cazul.

Alte aspecte esențiale ale evaluării în bază de competențe derivă din transparența și obiectivitatea acestora. Astfel, în scopul obținerii unei evaluări transparente este necesar ca criteriile de evaluare să fie cunoscute de către elevi, iar rezultatele obținute de către aceștia să fie explicate pentru a determina motivarea învățării. În ceea ce privește asigurarea obiectivității un rol important revine baremului de evaluare și de notare care conține criteriile clare și care punctează numai ceea ce s-a formulat prin cerințe.

Funcțiile evaluării:

Din punct de vedere social, evaluarea îndeplinește funcții de:

- *constatare* – profesorul determină nivelul de formare a competențelor la elevi;
- *diagnosticare* – presupune explicarea rezultatelor obținute prin factorii și condițiile care le-au produs, găsirea cauzelor relative la nivelul rezultatelor constatate, identificarea aspectelor pozitive care au asigurat succesul, dar și evidențierea punctelor critice, care necesită remedieri;
- *prognosticare* – vizează efortul de identificare a strategiilor optime de ameliorare în viitor a predării și învățării, ca și anticiparea rezultatelor posibile;
- *de certificare* a nivelului abilităților intelectuale și practice ale elevilor la sfârșitul unei perioade lungi de instruire.

Scopul evaluării: analiza rezultatelor învățării și interpretarea lor, determinarea gradului de formare a competențelor. Aprecierea rezultatelor învățării aduce în discuție problema obiectivității în notare, care este adeseori pusă sub semnul întrebării, la fel ca și relevanța notei școlare din punct de vedere al elevului și/sau al societății

Ce evaluăm?

- a) cunoștințe acumulate și integrate;
- b) capacitatea de operare și de aplicare a achizițiilor;
- c) dezvoltarea capacităților intelectuale;
- d) conduite și trăsături de personalitate.

Forme de evaluare:

- *după cantitatea de informație verificată*: evaluare parțială și globală;
- *după criteriul obiectivității în notare*: evaluare obiectivă și subiectivă;
- *după sistemul de referință despre emiterea judecăților de valoare asupra rezultatelor evaluate*: evaluare criterială și evaluare normativă;
- *după agenții evaluării*: evaluarea internă și externă;
- *după momentul în care se realizează* se pot distinge 3 forme de evaluare: inițială, continuă (formativă); sumativă (de bilanț).

Probele în baza cărora se recoltează datele necesare pentru măsurarea rezultatelor învățării pot fi orale sau scrise.

Evaluarea curentă, orală este o formă specifică de dialog, conversație, utilizată pentru evaluarea cantității și calității cunoștințelor asimilate de elevi și a capacității lor de a le utiliza într-un discurs propriu.

Avantajele evaluării curente orale: dezvoltă capacitatea de exprimare orală, exersează capacitatea elevilor de a răspunde la probleme clar delimitate prin întrebare, asigură formarea deprinderii elevilor de a învăța sistematic. Se recomandă deci, utilizarea acestei metode cât mai des posibil. Examinarea curentă orală poate să se desfășoare în baza unor tehnici diferite, precum tehnica expunerii orale a cunoștințelor de către elevi (liberă, în baza unui material didactic, în baza unei scheme logice), tehnica explicațiilor, tehnica chestionării orale frontale sau individuale etc.

Limitele evaluării curente orale: examinarea curentă este caracterizată a fi subiectivă, limitată și incompletă pentru că este influențată de starea de moment a evaluatorului și a celui evaluat. Ea probează cunoașterea doar pentru elevul examinat și nu pentru întreaga clasă, chiar dacă, prin ridicarea mâinii, mai mulți elevi își exprimă dorința de a răspunde, probează cunoașterea doar pentru conținutul vizat prin întrebări.

Indiferent de proba de evaluare pe care o folosim trebuie să ținem cont ca evaluarea să îndeplinească următoarele **cerințe pedagogice**:

- proba de evaluare să fie întocmită astfel, încât să releve progresul realizat de elevi în cunoaștere;
- evaluarea nu trebuie să demonstreze elevilor că nu știu sau că nu sunt capabili să învețe un anumit lucru;
- stabilirea unor probe cu valoare egală pentru toți elevii, să nu fie adresate numai întrebări ușoare unor elevi, iar altora numai întrebări dificile;
- precizarea nivelului minim al performanței pentru care se asigură promovarea la limită (nota 5); se evită astfel suspiciunile în rândul elevilor și al părinților;
- combinarea mai multor metode și tehnici de evaluare (permite eliminarea erorilor de apreciere);

- verificarea mai frecventă a elevilor care întâmpină dificultăți la învățatură, cu condiția să li se explice elevilor motivul verificării mai frecvente;
- dezvoltarea la elevi a capacității de a se autoevalua prin: informarea elevilor asupra criteriilor de evaluare, auto notare controlată, notare reciprocă.

Evaluarea inițială (diagnostică) se realizează la începutul unei perioade de instruire: semestru, an școlar, ciclul de învățământ sau la începutul unui program de instruire, cu scopul de a stabili nivelul de pregătire al elevilor, prezența unor abilități, deprinderi, competențe. Evaluarea inițială este necesară în proiectarea activității viitoare și pentru stabilirea modalităților de intervenție care se impun. În cadrul acestui tip de evaluare se utilizează testul de evaluare inițială (predictiv), probe scrise și verificări orale. Evaluarea inițială la disciplina școlară *Istoria românilor și universală* are drept scop cunoașterea potențialului de învățare al elevului la începutul unui program de instruire, eterogenitatea pregătirii elevilor, asigurarea „continuității” în formarea/dezvoltarea competențelor și nevoia de anticipare a procesului didactic adaptat posibilităților elevului. Obiectul evaluării inițiale îl constituie unitățile de competență formate în anul anterior de studii, care reprezintă *premise* pentru formarea/dezvoltarea unităților de competență în noul an de învățământ.

Pentru a stabili itemii din testul predictiv se recomandă să se întocmească lista problemelor esențiale din materia parcursă, absolut necesare pentru a facilita învățarea ulterioară. După corectarea testelor, profesorul va fixa/explica lacunele, greșelile tipice. În funcție de lacunele înregistrate, profesorul poate să întocmească un plan acțional de lichidare a curențelor

Nota: Rezultatele de la evaluarea inițială nu vor fi introduse în catalogul școlar.

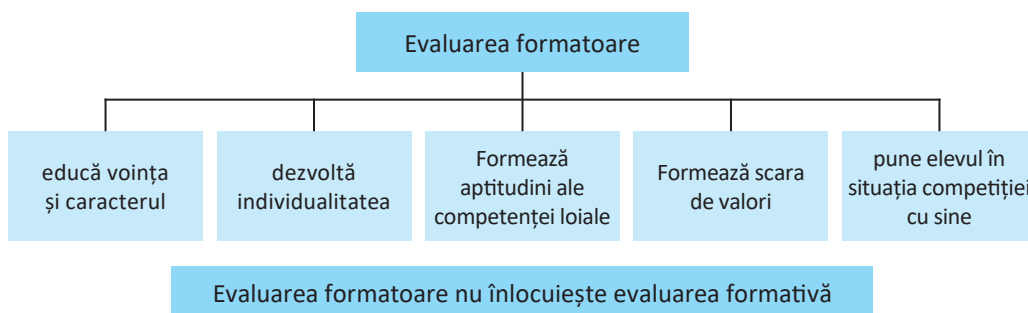
Evaluarea formativă (*continuă, de progres*) este evaluarea care intervine în timpul fiecărei sarcini de învățare, are rolul de a îndruma elevul în activitatea școlară, identifică dificultățile pe care elevul le întâmpină pentru a descoperi modalitățile ce îi permit progresul în învățare. Are funcție de diagnostic și de remediere prin măsuri de recuperare față de unii elevi și de ameliorare a procesului. Se realizează pe secvențe mici, îi verifică pe toți elevii pentru materia studiată, valorificând cunoștințele, identificând neajunsurile, punctele critice după fiecare secvență de instruire.

Testele formative, de progres trebuie să respecte câteva *cerințe*:

- Itemii testului să vizeze exact natura obiectivului operațional;
- Itemii testului să ofere elevilor posibilitatea de a depăși standardul minim de performanță acceptat, dar reușita/nereușita se va aprecia numai în funcție de acest standard;
- Toți elevii să fie puși în fața acelorași sarcini;
- Elevii să nu fie ajutați în timpul rezolvării unui test formativ.

Evaluarea formatoare. Evaluarea formativă devine formatoare prin centrarea demersului didactic de reglare, autoreglare, autoevaluare prin însuși actorul aflat în centrul atenției, profesorul.

Evaluarea formativă	Evaluarea formatoare
<ul style="list-style-type: none"> • inițiativa îi aparține profesorului; • profesorul intervine în procesul educațional; • este exterioară elevului, provenind din procesul didactic la care elevul nu are acces decât prin intermediul profesorului; • se repercutează pozitiv asupra interacțiunii dintre profesor și elev, din exterior. 	<ul style="list-style-type: none"> • inițiativa aparține elevului și este orientată sau nu de către profesor; • izvorăște din reflecția elevului despre propria transformare, despre propria învățare; • este susținută de motivația interioară a elevului; • se repercutează pozitiv asupra interacțiunii dintre elev și profesor, din interior.

Evaluarea sumativă (cumulativă, finală) se realizează la finalul unității de învățare, semestru, an, ciclul de învățământ. Acest tip de evaluare presupune verificarea cunoștințelor esențiale din materia parcursă și a modului în care elevii le pot utiliza. Testele de evaluare sumativă verifică nivelul de formare a unităților de competență/competențelor specifice. Pentru a asigura reușita elevilor, în organizarea activităților de evaluare sumativă, este recomandat să desfășurăm, în prealabil, lecții speciale de recapitulare și sistematizare a cunoștințelor.

Tabel comparativ evaluare sumativă/formativă

Evaluarea sumativă	Evaluarea formativă
Obiect: produsul activității elevului, rezultatele învățării;	Obiect: procesele sau mijloacele cognitive care duc la realizarea produselor observabile ale învățării;
Bilanț al achizițiilor școlare, prin raportare la unitățile de învățare; Mod de a verifica ce și cât a însușit fiecare elev;	Norma de raportare este elevul însuși, în evoluția sa;
Externă	Internă
Statică, rol de informare;	Dinamică, rol de comunicare;
Estimează nivelul de formare/dezvoltare a competențelor, prin interpretarea performanțelor elevilor la probe de evaluare determinate (normate) = (evaluare normativă); Operează cu anumite criterii = (evaluare cri-terială) Actori: elevii;	Presupune un parteneriat real în învățare între profesor și elevi; Actori: profesorii și elevii;
Se realizează la intervale mari (sfârșit de capitol, de semestru, de an școlar);	Se derulează pe parcursul procesului instructiv-educativ, prin verificări frecvente a majorității/tuturor elevilor;
Determină o clasificare a elevilor (diagnoză) a nivelului de însușire a cunoștințelor; Seleționează;	Oferă o imagine asupra progresiei în cunoaștere a elevilor (utilă lor și profesorului); Stabilește lacunele care îi desparte pe elevi de obiectivele prevăzute în program;
Concepție behavioristă a învățării (stimul-răspuns), fără a lua în calcul alte elemente de psihologie a învățării;	Contribuie la ameliorarea învățării, indicând cauzele deficiențelor, sporind motivația pentru învățare;
Instrumente: relative (note, calificative – dacă norma este media de distribuție a performanțelor); binare (însușit/neînsușit, da/nu – dacă norma este pragul de performanță așteptat: 80%, 100%);	Instrumente: toate instrumentele descoperite de teoriile învățării care permit stimularea, suscitarea, dezvoltarea proceselor cognitive;

Se impune precizarea că cele două forme de evaluare sunt complementare, fiecare răspunzând unor scopuri diferite. Evaluarea externă (examene de capacitate, bacalaureat) ține cont, preponderent, de rezultatele evaluării sumative, determinând ierarhizarea elevilor în funcție de anumite competențe și de anumite criterii evaluative prestabilite, în timp ce evaluarea formativă vizează progresul individual și întărirea motivației pentru învățare.

Competența poate fi demonstrată în situații diferite și poate fi exprimată și în performanțe. Pornind de la conceptul de rezultat școlar, există deosebiri între performanța școlară și competență.

Tabel comparativ: performanță școlară/competență:

Rezultatele învățării	Performanță	Competență
<p>efecte ale activității didactice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - cunoștințe, - capacitatea de operare și aplicare, - dezvoltarea capacităților intelectuale, - conduite și trăsături de personalitate. 	<p>Rezultat, succes deosebit; indică nivelul (cantitativ și calitativ) al rezultatelor învățării, profunzimea, temeinicia acestora.</p> <p>Competența interiorizată, concretizată în acte expresive;</p> <p>Gradul de eficiență ce rezultă din mobilizarea resurselor cognitive și afectiv-voliționale ale elevului, confruntat cu o sarcină de lucru;</p>	<p>Conduita ce se așteaptă de la elevi.</p>
<p>Pot fi: produse ale învățării (studiu de caz, interviu, proiect, organizator grafic, eseu, schemă, poster, practică);</p>	<p><i>comportamente – părți ale unui proces</i> (expunerea unui subiect, interpretarea unui rol, realizarea unei expoziții, lucrare);</p>	<p>Se situează mai sus decât o performanță evidentă, este un reper al realizării ei;</p>

Procesul de evaluare

Pornind de la competențe specifice, relaționate cu unitățile de competență în procesul de evaluare se aplică următoarele etape:

- se stabilesc unitățile de competență de evaluat;
- se stabilesc metodele și instrumentele de evaluare, însoțite de bareme de corectare și de criteriile de notare;
- se acordă notele.

Instrumente de evaluare

Instrumentele de evaluare reprezintă operaționalizarea sarcinilor de lucru pentru elevi în funcție de unitățile de competență exersate și forma de măsurare a competențelor formate. Acestea includ: *Standardele de eficiență a învățării, Obiectivul de evaluare, Testul-itemul, Baremul.*

Toți elevii, indiferent de origine, capacitate și/sau gen, sunt învățați și evaluați cu ajutorul metodelor inovative și centrate pe elev. Profesorii folosesc metode adecvate vârstei și capacității pentru afirmarea personalității elevilor, luând în considerație multiplele inteligențe. De asemenea, elevii sunt încurajați să lucreze împreună, promovând învățarea practică și prin cooperare, dezvoltarea gândirii critice și reflexive.

Standardele de eficiență a învățării reprezintă o resursă importantă ce orientează acțiunile educative în scopul sprijinirii și stimulării învățării, dezvoltării armonioase și depline; un set de afirmații care reflectă așteptările despre ceea ce ar trebui să știe și să poată face elevii în fiecare domeniu de învățare la o anumită treaptă școlară. Standardele reprezintă o resursă, un document ce informează asupra așteptărilor pe care le pot avea educatorii, părinții și societatea civilă, toți acei care participă la creșterea, dezvoltarea și educația copiilor. Ele **reflectă finalitățile educaționale**, care, la rândul lor, conțin implicit cele mai importante valori ale națiunii sau statului, orientează și îmbunătățesc practicile în acord cu specificul dezvoltării copilului într-o anumită perioadă a vieții, având în vedere în mod holistic toate domeniile dezvoltării lui.

Standardele de eficiență a învățării reprezintă cadrul de referință comun pentru toți elevii de la același nivel de școlaritate, enunțuri sintetice care ierarhizează pe niveluri de achiziție cunoștințele, deprinderile și atitudinile elevilor la disciplina școlară *Istoria românilor și universală*. Ele sunt derivate din competențele specifice ale disciplinei și vizează atât achiziții specifice disciplinei *Istoria românilor și universală* pentru care sunt formulate, cât și achiziții comune, transdisciplinare.

Standardele de eficiență a învățării *Istoriei Românilor și Universală* sunt formulări de obiective largi, care definesc ceea ce trebuie elevii să cunoască și să întreprindă în cadrul sistemului educațional. Ele definesc așteptările vizavi de realizări. Standardele menționate sunt utilizate ca bază de comparație la măsurarea abilităților de analiză, calității, valorii și cantității. Standardele constituie așteptările în raport cu cerințele minimale.

Standardele de eficiență a învățării *Istoriei românilor și universală* au următoarele caracteristici:

- asigură conexiunile necesare între *Curriculum* și evaluare;
- își propun să-i motiveze pe elevi pentru învățarea activă;
- evidențiază progresul pe care ar trebui să-l realizeze elevii de la o treaptă de școlaritate la alta;
- ar trebui să direcționeze activitatea:
 - elevilor (conștientizează așteptările profesorului);
 - profesorului (își reglează demersul didactic);
 - părinților (cunosc așteptările școlii);
 - evaluatorilor (repere în elaborarea probelor de evaluare).

Toate cele 5 competențe specifice disciplinei *Istoria românilor și universală* reflectă posibilitatea combinării metodelor tradiționale de evaluare (itemi obiectivi, semi obiectivi și subiectivi care alcătuiesc probe scrise sau orale) cu metodele complementare/alternative de evaluare (investigația, portofoliul, comunicarea etc.) prin care se urmărește preponderent progresul elevilor în domeniul valorilor și atitudinilor. Totuși, se poate remarca faptul că primele 4 competențe specifice disciplinei *1. Utilizarea limbajului istoric în diverse situații de învățare și de viață, respectând cultura comunicării; 2. Amplasarea în timp și spațiu a evenimentelor, proceselor, fenomenelor, demonstrând înțelegerea continuității și schimbării în Istorie; 3. Analiza critică a informației din diferite surse pornind de la cultura istorică, manifestând poziția cetățeanului activ și responsabil; 4. Determinarea relației de cauzalitate în Istorie, dând dovadă de gândire logică și spirit critic* – sunt relativ mai ușor de evaluat prin metodele tradiționale, în timp ce competența specifică; *5. Valorificarea trecutului istoric și a patrimoniul cultural, manifestând respect față de țară și de neam* – impune utilizarea metodelor complementare/alternative de evaluare.

Evaluarea acestora se poate realiza, cu precădere, prin metodele complementare/alternative de evaluare care oferă elevului posibilitatea să demonstreze colaborare, încredere în sine, spirit de inițiativă, respect pentru alții, apreciere critică și curiozitate, voința de a lua decizii, utilizare responsabilă a mijloacelor interactive, respect pentru valori. Metodele complementare/alternative de evaluare, deși solicită mult timp, asigură individualizarea sarcinilor de lucru, valorificând și stimulând creativitatea și originalitatea elevilor, pun în valoare abilitățile practic-aplicative ale elevilor și favorizează învățarea prin cooperare, precum și implicarea personală a elevului în activitatea de învățare, dezvoltând motivația intrinsecă a acestuia.

Obiectivul de evaluare. Obiectivele de evaluare sunt derivate din unitățile de competență înscrise în *Curriculum*. Relația de subordonare între competența specifică, unitatea de competență și obiectivul de evaluare formulat de profesor trebuie să fie evidentă.

Competență specifică ← unitate de competență ← obiectiv de evaluare ← unitate de conținut

Obiectivele de evaluare stau la baza creării unui **instrument de evaluare** (standardizat sau creat de profesor; folosit la evaluarea formativă sau sumativă), de aceea ele trebuie să fie clar formulate în termeni operaționali, astfel încât să fie evident faptul că sunt măsurabile cu eficiența dorită.

Formularea obiectivului de evaluare trebuie să satisfacă toate etapele unei operaționalizări complete:

- să precizeze *comportamentul* așteptat de la elevi;
- să specifice clar *condițiile* importante în care comportamentul se poate produce sau poate deveni vizibil, măsurabil;
- să precizeze un criteriu de reușită direct măsurabil (nivelul de performanță pentru care obiectivul este considerat realizat).

Obiectivele evaluării determină finalitatea, exprimată în formare de competențe. Acestea trebuie să fie: formulate corect din punct de vedere științific, conform taxonomiei; măsurabile, căci numai în baza obiectivelor clar definite se pot construi criterii obiective și coerente de evaluare.

Testul docimologic reprezintă un instrument de măsurare, apreciere și notare cât mai exactă a cunoștințelor, deprinderilor și atitudinilor asimilate/formate la elevi. Este format dintr-un ansamblu de itemi (instrument de evaluare compus din întrebare sau sarcină de lucru și răspunsul așteptat) care oferă, în baza unei măsurări și aprecieri judicioase, informații referitoare la modul de realizare a obiectivelor, a progresului școlar, la lacunele existente în cunoștințele elevilor. Marele avantaj al folosirii testelor este dat de faptul că sistemul de raportare valorică este unic. Ele permit standardizarea condițiilor de examinare, a modalităților de notare, un plus de obiectivitate în notare. Testele docimologice permit verificarea întregii clase într-un timp scurt, favorizează învățarea sistematică. Totuși, dacă nu sunt întocmite corect, testele prezintă și unele limite: împiedică evaluarea profunzimii cunoștințelor, datorită fragmentării realizate prin itemi, nu stimulează capacitățile de interpretare a fenomenelor istorice, nu cultivă capacități de exprimare orală.

Elaborarea testelor docimologice presupune parcurgerea următoarelor **etape**:

1. Stabilirea scopului (diagnostic, prognostic);
2. Formularea obiectivelor evaluării;
3. Precizarea unităților de competență de evaluat;
4. Realizarea matricei de specificații;
5. Alcătuirea itemilor;
6. Elaborarea baremului de evaluare/corectare;
7. Întocmirea schemei/baremului de notare (de convertire a punctelor în note; revizuirea, dacă este cazul, în urma pilotării itemilor a schemei de notare.)

Matricea de specificații este o etapă în elaborarea testelor prin care evaluăm atât competențe cât și conținuturi. Elaborarea matricei de specificații constă în completarea unui tabel, în care se înscriu pe orizontală unitățile de competență, iar pe verticală unitățile de conținuturi care vor fi evaluate.

Matricea de specificații poate fi:

- **generală** – utilă pentru elaborarea/evaluarea testelor sumative (cu unități mari de conținut și competențe generale);
- **detaliată** – utilă pentru teste care vizează conținuturi mai restrânse. Ea poate detalia conținuturile de evaluat, unitățile de competență sau ambele dimensiuni.

Etape în elaborarea matricei de specificații:

- Determinarea ponderii fiecărei unități de competență/unități de conținut în cadrul testului, atribuindu-le pe ultima linie a tabelului procente corespunzătoare în așa fel, încât să însumeze 100 %.
- Completarea căsuțelor din matrice, care se realizează prin calcularea procentului între unitățile de competență și conținuturi. Cifra obținută, la nevoie, se rotunjește. Această etapă este necesară pentru stabilirea numărului de itemi corespunzători fiecărei teme.

Notă: Nu este obligatoriu ca toate celulele matricei să fie completate, (profesorul evaluator poate considera că evaluarea unei unități de competență o realizează, cu precădere, printr-un anumit conținut, în timp ce evaluarea unei alte unități competență este mai utilă să fie realizată printr-un alt conținut).

- Stabilirea numărului de itemi necesari pentru fiecare temă și pentru fiecare unitate de competență.
- Înmulțirea cifrelor obținute pentru fiecare căsuță cu numărul de itemi și împărțirea la 100% (calcul în procente). Dacă se obțin zecimale, se rotunjește.

MATRICEA DE SPECIFICATII/model
Evaluare sumativă nr. 2, clasa a X-a, profil umanistic

Unitatea de învățare: **Forme de organizare politico-statală în Antichitate**

		UNITĂȚI DE COMPETENȚĂ			
		Cunoaștere și înțelegere	Aplicare și operare	Integrare și transfer	
Unități de conținut	2.1. Descrierea schimbărilor ce au avut loc în spațiul istoric studiat.	1.2. Formularea enunțurilor cu un caracter istoric cu noțiunile specifice perioadei antice.	4.2. Argumentarea relațiilor de cauzalitate/interdependență/cauză-efect stabilite între evenimintele/procese istorice din Epoca Antică și Medievală.	3.1. Formularea opiniilor proprii referitoare la faptele/evenimente/procese/fenomene din <i>istorie</i> în baza surselor istorice.	TOTAL
Modele de organizare politică în Grecia antică.	1 ITEM 14,28 % (14,28/3=4,76)				4,76%
Războaiele macedonice. Imperiul lui Alexandru Macedon. Elenismul.	1 ITEM 14,28 %				19,04%
Forme de organizare politico-statală în Roma antică.		1 ITEM 14,28 % (14,28/2=7,14)			11,09%
Marile imperii și locul lor în dezvoltarea civilizației antice*					7,14%
Apariția statului la geto-daci. Dacia pe timpul lui Burebista.				1 ITEM 14,29 %	14,29%

Fărămițarea statului dac și refacerea unității lui pe timpul lui Decebal.				1 ITEM 14,29 %	14,29%
Dacia și Imperiul Roman: războaiele daco-romane; romanizarea geto-dacilor.	1 ITEM 14,29 %		1 ITEM 14,29 %		28,58%
TOTAL	28,57 %	42,85%		28,58%	100%

Tipuri de itemi. Un item cuprinde sarcina de lucru (cerința) pentru elevi și enunțul. În funcție de tipul de item, enunțul poate să conțină și variantele de răspuns sau materialul stimul necesar rezolvării cerințelor. Itemul poate fi folosit ca atare, sau pentru elaborarea unui test. Dacă sunt formulați independent de unitățile de competență, itemii vizează doar evaluarea conținuturilor. Dacă înainte de a formula itemii stabilim corespondența între unitățile de competență evaluate și conținuturi putem, prin intermediul diferitelor tipuri și subtipuri de itemi, să evaluăm concomitent gradul de formare a unităților de competență și conținuturile corespunzătoare.

Gradul de dificultate a sarcinilor formulate pentru diferite tipuri de itemi pune în evidență nivelul de realizare al unei unități de competență (cunoaștere și înțelegere, aplicare și operare, integrare și transfer) sau domeniul de evaluare la care ne raportăm. La disciplina școlară **Istoria românilor și universală** evaluarea trebuie să se raporteze la următoarele domenii:

- *limbaj istoric*
- *timp și spațiu*
- *surse istorice*
- *personalități istorice*
- *cauză și efect*
- *atitudini și valori*

Evaluarea competențelor la **Istoria românilor și universală** trebuie să se bazeze pe **aceleași principii** pe care se întemeiază predarea – învățarea:

- **Principiul structuralismului.**
- **Principiul integrării funcționale.**
- **Principiul diversității.**

TIPURI DE ITEMI care pot fi cuprinși într-un test docimologic, clasificați după criteriul gradului de obiectivitate oferit în corectare:

Itemii obiectivi – testează un număr mare de elemente de conținut într-un interval de timp relativ scurt, asigurând un grad de obiectivitate ridicat în măsurarea rezultatelor școlare; realizează o structurare a sarcinilor propuse elevilor, în concordanță cu obiectivele testului. Caracteristica de bază a acestor itemi constă în faptul că determină elevii să selecteze răspunsul/răspunsurile corecte din variantele de răspunsuri date.

Testele, în special cele standardizate, conțin un număr de itemi. Între aceștia, o categorie distinctă o formează itemii obiectivi, caracterizați prin:

- structurarea explicită a sarcinilor propuse și corelarea cu obiectivele de evaluare;
- capacitatea de a testa un număr mare de elemente de conținut într-un timp relativ scurt;

- asigurarea obiectivității în evaluare și notare;
- asocierea cu o schemă de notare simplă, un punctaj care se acordă – în totalitate sau nu, în funcție de marcarea de către elev a răspunsului corect, respectiv, greșit.

Itemii obiectivi pot fi:

Itemii cu alegere duală: da/nu, adevărat/fals, corect/greșit.

Itemii pereche. Itemii de tip pereche îl determină pe elev să selecteze corespondența corectă între cuvinte, propoziții, fraze, valori numerice, semnificații, litere, simboluri, informații ș.a. Fiecare enunț/personalitate dintr-o coloană trebuie să fie pus în relație cu enunțul corespunzător din a doua coloană. Informațiile cuprinse în prima coloană sunt numite *premise* sau *baze*, iar cele cuprinse în coloana a II a, *răspuns*.

Itemii cu alegere multiplă. Acești itemi se mai numesc și itemi cu răspuns selectat, deoarece elevul nu generează un răspuns, ci alege unul dintre răspunsurile alternative enumerate în item. La fel ca și în cazul celorlalte tipuri de itemi obiectivi, itemul cu alegere multiplă pune elevul în situația de a alege/selecta dintr-un set de răspunsuri indicate pe acela pe care îl consideră corect în raport cu sarcina dată. Itemul cu alegere multiplă este alcătuit dintr-o premisă și o listă de variante reprezentând soluțiile itemului. Lista de variante conține răspunsul.

- **Itemii semiobiectivi** îi determină pe elevi să formuleze răspunsul, nu să-l aleagă dintr-o listă de răspunsuri date. Aceștia pot fi de câteva tipuri:
- întrebări directe, care solicită răspunsuri scurte (item cu răspuns scurt);
- afirmații incomplete (item de completare);
- întrebări structurate.

Itemul cu răspuns scurt presupune formularea unei întrebări directe, care necesită un răspuns scurt constând dintr-o definiție, caracteristicile unui concept, informații pe care elevii le pot selecta dintr-un text dat, completarea unui text cu o introducere sau cu o concluzie etc., aplicarea unor cunoștințe.

Exemplu: Clasa a X-a. Unitatea de competență **4.1 Identificarea evenimentelor/proceselor istorice aflate în relație de cauzalitate**. Unitatea de învățare **Marea migrație a popoarelor și declinul lumii antice**.

SURSA A. *Ajungând împărat, el a înțeles că activitatea unui singur om nu era suficientă pentru a conduce imensul imperiu, unde, aproape în fiecare zi, trebuia înăbușită o revoltă sau trebuiau respinse atacurile la granițele care erau invadate de barbari. Necesitatea acestei lupte constante i-a sugerat ideea de a împărți apărarea imperiului, nu însă și conducerea lui. Astfel a pus la punct o nouă organizare a puterii, asociind funcției sale un al doilea împărat și prevăzând doi împărați prin desemnarea a doi cezari, destinați să le asigure succesiunea. Această guvernare de patru persoane s-a numit **tetrarhie**".*

(P. Guiraud, G. Lacour-Gayet, *Histoire romaine*)

În baza sursei A, determină cauzele introducerii tetrarhiei de către Dioclețian.

a) _____

b) _____

Itemul de completare solicită drept răspuns unul sau două cuvinte care se inserează în spațiul punctat din textul oferit ca suport.

Întrebările structurate sunt formate din mai multe întrebări – itemi obiectivi, semio-obiectivi sau minieseu, legate printr-un element comun. Ele pot fi alcătuite din:

- material stimul: sursă istorică, suport cartografic, grafic
- date suplimentare
- subîntrebări

Exemplu: Clasa a XI-a. Unități de competențe care pot fi evaluate: *1.3 Formularea judecăților de valoare și susținerea propriei opinii, aplicând terminologia specifică epocii moderne; 3.1 Distingerea faptului de opinie din informația oferită de surse; 3.2. Selecția și comentarea informațiilor din surse pentru a susține/combate puncte de vedere cu referire la Istoria modernă; 4.1. Identificarea relațiilor de cauzalitate din informațiile oferite de sursele investigate. 4.3. Formarea opiniilor relevante despre impactul evenimentelor/proceselor/fenomenelor istorice asupra societății, prin prisma multiperspectivității și diversității culturale; Unitatea de învățare: Basarabia sub dominație țaristă: de la autonomie la gubernie.*

Citește cu atenție sursa de mai jos și realizează sarcinile:

Sursa A. „Dacă dorim ca populația rusă din acest ținut să nu mai fie românizată, ca Basarabia să fie considerată în realitate nu doar gubernie rusească, ci să nu mai fie un obiect de jinduire românească și chiar de agitație, și să fie organic unită cu restul Rusiei, e necesar ca, prin intermediul școlii, de ai familiariza pe țărani moldoveni cu limba slavonă bisericească și de ai face pe jumătate ruși prin limbă. Se vede că spre aceasta tinde astăzi întregul sistem al învățământului public din Basarabia cu predarea obligatorie a limbii ruse”.

P. Batiușcov despre rusificarea românilor basarabeni

1. Identifică, în baza sursei A, opinia autorului referitoare la statutul Basarabiei în cadrul Imperiului Rus.
2. Precizează cel puțin două căi de rusificare, enunțate de autor.
3. Explică termenul *rusificare*.
4. Alcătuiește o frază cu conținut istoric cu sintagma subliniată în sursă.
5. Exprimă-ți, prin cel puțin 4 fraze, opinia proprie referitoare la ideea autorului: „populația rusă din acest ținut să nu mai fie românizată”.

6. Apreciază, prin cel puțin 6 argumente (câte 2 la fiecare domeniu), impactul dominației țariste asupra vieții economice, sociale și culturale din Basarabia.

Cerințe de proiectare a întrebărilor structurate:

- Subîntrebările să fie ordonate crescător din punct de vedere al gradului de dificultate (de la simplu la complex);
- Fiecare subîntrebare poate testa unul sau mai multe obiective;
- Subîntrebările să fie în concordanță cu materialul stimul;
- Răspunsul așteptat de la fiecare subîntrebare să fie independent (să nu depindă de răspunsul corect la subîntrebarea precedentă).

Itemii subiectivi. Itemii subiectivi sau cu răspuns deschis au drept principală caracteristică faptul că testează originalitatea elevului, creativitatea și capacitatea sa de personalizare a cunoștințelor. Ei sunt în mod special recomandați pentru realizarea evaluării la disciplinele socioumanistice, cu precădere la *Istoria românilor și universală*, date fiind particularitățile acestora, precum și natura competențelor specifice și unităților de competență pe care își propun să le formeze la elevi. Cu toate că acești itemi par relativ ușor de alcătuit, exigențele formulării corecte a cerinței și a baremului de corectare și notare sunt foarte stricte; ele trebuie să prevină acea subiectivitate a profesorului care conduce la evaluarea neprofesională, arbitrară și la punerea elevului în situația de a fi nedreptățit. Aceștia pot lua forma unor **itemi de tip eseu**:

- **eseu cu răspuns restrâns (minieseu):** se precizează numărul de cuvinte/fraze/rânduri acceptate
- **eseu structurat:** se indică planul de idei.

La elaborarea unui eseu structurat activitatea de scriere este precedată de următoarele acțiuni:

1. Selectarea subiectului.
2. Formularea temei (de către profesor, elevi sau împreună) care ar permite interpretări inedite, nu o simplă reproducere.
3. Prezentarea unui model/algorithm de scriere.
4. Anunțarea criteriilor de evaluare de către profesor sau elaborarea lor împreună cu elevii.

Scopurile utilizării eseului în evaluare sunt:

- a) a confirma anumite idei și convingeri formate;
- b) a permite elevilor să compare ce știu sau cred că știu cu ceea ce enunță la subiect „vocile autorizate”;
- c) a oferi elevilor prilej pentru exprimarea propriilor convingeri, pornind de la informații cunoscute.

Exemplu **clasa a XII-a**. Unități de competență evaluate: 1.2 Încadrarea termenilor specifici Istoriei contemporane în contexte care implică explicații, interpretări și atitudini; 2.2 Analiza schimbărilor survenite în spațiu și timp; Compararea argumentelor din diferite surse pentru formularea unor judecăți proprii ce se referă la evoluția societății contemporane; 3.3 Compararea argumentelor din diferite surse pentru formularea unor judecăți proprii despre evoluția societății contemporane; 4.2 Expunerea argumentată a opiniei despre cauzele și consecințele falsificării adevărului istoric în diverse surse.

SURSA A. „... Plebiscitul, pentru care delegația română constată cu regret că delegația U.R.S.S. continuă să insiste, este un mijloc excepțional pentru rezolvarea dificultăților internaționale; în dreptul uman actual este o soluție la care se recurge în lipsă de altceva mai bun. El nu a fost niciodată întrebuintat decât acolo unde nici un alt mijloc nu s-a găsit pentru a recunoaște apartenența politică și naturală a unei populații.

Caracterul eminentemente român al Basarabiei cât și actele repetate de autodeterminare fac inutilă și jignitoare orice propunere de plebiscit. Basarabia face parte vitală din însăși organizarea națiunii române. Propunându-i într-un mod oarecare de a o ceda, i se cere să se amputeze; aceasta este o imposibilitate absolută.”

(Extras din declarația finală a delegației române la Conferința româno-sovietică de la Viena, din 24 martie-2 aprilie 1924)

SURSA B. „...Cu ocazia semnării Tratatului de neagresiune dintre Reichul german și Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste plenipotențiarilor semnatori din partea celor două părți au discutat în cadrul unor convorbiri strict confidențiale problema delimitării sferelor respective de interes în Europa Răsăriteană. Aceste convorbiri au avut următorul rezultat:

3. În privința Europei Sud - Estice, partea sovietică subliniază interesul pe care-l manifestă pentru Basarabia. Partea germană își declară totalul dezinteres politic față de aceste teritorii.

4. Acest protocol va fi considerat de ambele părți ca strict secret. ”

(extras din Protocolul adițional secret al Pactului Molotov-Ribbentrop, 23 august 1939)

SURSA C. „În anul 1918, România, folosindu-se de slăbiciunea militară a Rusiei, a desfăcut de la Uniunea Sovietică (Rusia), o parte din teritoriul ei Basarabia, călcând prin aceasta unitatea seculară a Basarabiei, populată în principal de ucraineni, cu Republica Sovietică Ucraineană. (...)

Guvernul U.R.S.S. propune guvernului regal al României:

1. Să înapoieze cu orice preț Uniunii Sovietice Basarabia;
2. Să transmită Uniunii Sovietice partea de nord a Bucovinei, cu frontierele potrivit cu harta alăturată.

Guvernul sovietic își exprimă speranța că guvernul român va primi propunerile de față ale U.R.S.S. și că aceasta va da posibilitatea de a rezolva pe cale pașnică conflictul prelungit dintre U.R.S.S. și România. ”

(extras din Nota ultimativă a Guvernului Sovietic adresată guvernului Român, 26 iunie 1940)

Utilizează sursele și cunoștințele obținute anterior pentru a redacta, în o pagină, un eseu la tema: *Problema Basarabiei în relațiile româno-sovietice în perioada interbelică.*

1. *prezentarea etapelor/principalelor evenimente în relațiile româno-sovietice în perioada interbelică;*
2. *determinarea și argumentarea relațiilor cauză-efect, utilizarea critică a informațiilor din surse;*
3. *formularea unui punct de vedere referitor la caracterul politicii externe a URSS, impactul evenimentelor din 1940 asupra scoarței românilor din Basarabia și susținerea acestuia printr-un argument istoric.*

Notă: La elaborarea eseului, se va ține cont de: utilizarea limbajului istoric; abordarea subiectului în relevanță tematică și expunere logică; reflectarea subiectului abordat: de la național la universal; utilizarea critică a informațiilor oferite de surse; evidențierea relațiilor de cauzalitate; plasarea corectă în timp și spațiu a evenimentelor și personalităților istorice; argumentarea științifică a punctului de vedere propriu și formularea concluziei; respectarea volumului indicat.

Analiza cerințelor formulate pentru realizarea sarcinilor de lucru dezvăluie nivelurile de complexitate a competenței evaluate: cerința nr. 1 vizează nivelul cunoașterii și înțelegerii, cerința nr. 2 vizează nivelul de aplicare și operare, iar cerința nr. 3 solicită competențe de integrare și transfer.

- **eseu nestructurat (liber)**

Exemplu: clasa a X-a/profil umanist. Unități de competență evaluate: *1.3 Prezentarea comunicărilor orale și scrise, utilizând termeni și concepte istorice specifice perioadei studiate; 3.3 Formularea opiniilor proprii referitoare la fapte/evenimente/procese/fenomene din Istorie în baza surselor istorice; Unitatea de învățare Economie și societate în lumea antică.*

Elaborează un eseu de 1-1,5 pagini la subiectul propus: ***Statutul femeii în Antichitate conform izvoarelor istorice***

Cerințe de proiectare a itemilor de tip eseu:

- Sarcina de lucru să fie formulată clar, precis, succint, în termeni de performanță așteptată;

- Conținutul itemului și cel al răspunsului așteptat să fie formulați concomitent (concept-cheie, caracteristici dorite, alternative posibile);
- Schema de notare să fie stabilită pentru fiecare cerință în parte, global sau pe niveluri de răspuns.

Baremul de corectare/evaluare este un instrument, o grilă de evaluare și de notare unitară, care descompune tema în subteme și prevede un anumit punctaj adoptat prin consens de către profesori, pentru aceste subteme. Valorificarea rezultatelor testului începe cu corectarea, care constă în atribuirea de puncte, în funcție de corectitudinea răspunsului. Se calculează totalul punctelor și se transformă punctajul în notă, după metoda mărimilor proporționale sau în funcție de punctajul diferențiat pentru răspunsuri minimale și maxime.

METODE ȘI TEHNICI DE EVALUARE

Metode alternative (integrative) de evaluare

Utilizarea metodelor alternative de evaluare a devenit o necesitate în condițiile unui învățământ centrat pe elev care tinde spre integrarea cunoașterii. În noile condiții de evaluare se realizează prin strategii specifice pentru evaluarea competențelor, care nu se focalizează doar pe evaluarea cunoștințelor asimilate, ci creează situații de învățare care să permită elevilor să demonstreze capacitatea de a interpreta sursele, de a utiliza limbajul de specialitate în contexte noi, de a utiliza informații provenite din medii informale de învățare, de a exprima opinii, argumente, de a aprecia anumite valori sau de a manifesta atitudini, fapt reflectat în competențele specifice ale disciplinei școlare *Istoria românilor și universală* și unitățile de competență.

Valențe formative ale metodelor și tehnicilor moderne de evaluare

- stimularea activismului elevilor;
- accentuarea valențelor operaționale ale diverselor categorii de cunoștințe;
- evidențierea, cu mai multă acuratețe, a progresului în învățare al elevilor și, în funcție de acesta, facilitarea reglării/autoreglării activității de învățare;
- formarea și dezvoltarea unor competențe funcționale, de tipul abilităților de prelucrare, sistematizare, restructurare și utilizare în practică a cunoștințelor;
- formarea și dezvoltarea capacităților de investigare a realității;
- formarea și dezvoltarea capacității de cooperare, a spiritului de echipă;
- dezvoltarea creativității și gândirii critice;
- dezvoltarea capacității de autoorganizare și autocontrol;
- dezvoltarea capacităților de interevaluare și autoevaluare;
- formarea și dezvoltarea capacității reflectivă și a competențelor metacognitive;
- cristalizarea unei imagini de sine obiective;
- dezvoltarea motivației pentru învățare și formarea unui stil de învățare eficient etc.

Hărțile conceptuale sau *hărțile cognitive* reprezintă un mod diagramatic de expresie, constituindu-le ca un important instrument pentru predare, învățare, cercetare și **evaluare** la toate nivelurile. Deși sunt utilizate mai mult în procesul instruirii, *hărțile conceptuale* reprezintă și instrumente care îi permit cadrului didactic să evalueze nu atât cunoștințele pe care le dețin elevii, ci, mult mai important, conexiunile pe care aceștia le stabilesc între diverse concepte, informațiile internalizate în procesul învățării, modul în care își construiesc structurile cognitive, asociind și integrând cunoștințele noi în experiențele cognitive anterioare.

Harta cognitivă ia forma unei reprezentări grafice, care permite vizualizarea organizării procesărilor mentale a informațiilor ce se referă la o problemă de conținut sau concept. Poate fi integrată atât în activitățile de grup, cât și în cele individuale.

În practica educațională, se pot utiliza următoarele **tipuri de hărți conceptuale**, diferențiate prin forma de reprezentare a informațiilor:

- **Hărți conceptuale tip „pânză de păianjen”**. Se plasează în centrul hărții conceptul nodal (tema centrală), iar de la acesta, prin săgeți, sunt marcate conexiunile cu noțiunile secundare;
- **Hartă conceptuală ierarhică** presupune reprezentarea grafică a informațiilor, în funcție de importanța acestora, stabilindu-se relații de supraordonare/subordonare și coordonare. Se obține o clasificare a conceptelor;
- **Harta conceptuală lineară**. Specificul acestui tip de hartă rezidă în prezentarea lineară a informațiilor.

ETAPE ÎN REALIZAREA HĂRȚII CONCEPTUALE

- Elaborarea listei de concepte (idei) și identificarea exemplilor.
- Transcrierea fiecărui concept/idee și fiecărui exemplu pe o foaie de hârtie (pot fi utilizate coli de culori diferite pentru concepte și exemple).
- Se plasează pe o coală de flip-chart mai întâi conceptele, organizându-le adecvat în funcție de tipul de hartă conceptuală ce va fi realizată.
- Dacă este cazul, se pot identifica și adăuga și alte concepte ce au rolul de a facilita înțelegerea sau de a dezvolta rețelele de relații interconceptuale.
- Se marchează prin săgeți/linii relațiile de supraordonare/subordonare/derivare/coordonare stabilite între concepte/idei. Dispunerea acestora se poate modifica în timpul realizării hărții conceptuale.
- Se notează pe săgețile/liniile de interconectare un cuvânt sau mai multe care explică relația dintre concepte.
- Se plasează pe hartă și exemplele identificate, sub conceptele pe care le ilustrează, marcându-se această conexiune printr-un cuvânt de genul: *exemplu*.
- Se copiază harta conceptuală obținută pe o foaie de hârtie, plasând conceptele și exemplele aferente acestora în interiorul unei figuri geometrice (se aleg figuri geometrice diferite pentru concepte și exemple).

METODA R.A.I. vizează stimularea și dezvoltarea capacităților elevilor de a comunica (prin întrebări și răspunsuri) ceea ce tocmai au învățat. Denumirea acestei metode provine de la asocierea inițialelor cuvintelor **Răspunde – Aruncă – Interoghează**.

PAȘI DE IMPLEMENTARE A METODEI R.A.I. (în cazul unei activități frontale)

- se precizează conținutul/tema supus/ă evaluării;
- se oferă o minge ușoară elevului desemnat să înceapă activitatea;
- acesta formulează o întrebare și aruncă mingea către un coleg care va preciza răspunsul; la rândul său, acesta va arunca mingea altui coleg, adresându-i o nouă întrebare;
- elevul care nu va putea oferi răspunsul corect la întrebare va ieși din „joc”, răspunsul corect fiind specificat de cel ce a formulat întrebarea; acesta are dreptul de a mai adresa o întrebare, iar în cazul în care nici el nu cunoaște răspunsul corect, va părăsi „jocul” în favoarea celui căruia i-a adresat întrebarea;
- în „joc” vor rămâne numai elevii care demonstrează că dețin cunoștințe solide în legătură cu tema evaluată;
- la final, profesorul clarifică eventualele probleme/întrebări rămase fără răspuns.

Notă: Pe parcursul activității, profesorul-observator identifică eventualele curențe în pregătirea elevilor și poate adopta astfel deciziile necesare pentru îmbunătățirea performanțelor acestora, precum și pentru optimizarea procesului de predare – învățare.

TEHNICA 3-2-1 este un instrument al evaluării continue, formative și formative, ale cărei funcții principale sunt de constatare și de sprijinire continuă a elevilor. Este o tehnică modernă de evaluare, care nu vizează sancționarea prin notă a rezultatelor elevilor, ci constatarea și aprecierea rezultatelor obținute la finalul unei secvențe de instruire sau al unei activități didactice, în scopul ameliorării/îmbunătățirii acestora, precum și a demersului care le-a generat.

Denumirea acestei tehnici se datorează solicitărilor pe care ea și le subsumează. Astfel, elevii trebuie să noteze:

- *3 concepte* pe care le-au învățat în secvența/activitatea didactică respectivă;
- *2 idei* pe care ar dori să le dezvolte sau să le completeze cu noi informații;
- *o capacitate, o pricepere sau o abilitate* pe care și-au format-o/au exersat-o în cadrul activității de predare – învățare.

Tehnica 3-2-1

Avantaje	Limite
<ul style="list-style-type: none"> • aprecierea unor rezultate de diverse tipuri (cunoștințe, capacități, abilități); • conștientizarea achizițiilor ce trebuie realizate la finalul unei secvențe de instruire sau a activității didactice; • cultivarea responsabilității pentru propria învățare și rezultatele acesteia; • implicarea tuturor elevilor în realizarea sarcinilor propuse; • formarea și dezvoltarea competențelor de autoevaluare; • formarea și dezvoltarea competențelor metacognitive; • asigurarea unui feedback operativ și relevant; • reglarea oportună a procesului de predare – învățare; • elaborarea unor programe de recuperare/compensatorii/de dezvoltare, în acord cu nevoile și interesele reale ale elevilor etc. 	<ul style="list-style-type: none"> • superficialitate în elaborarea răspunsurilor; • „contaminarea” sau gândirea asemănătoare; • dezinteres, neseriozitate manifestată de unii elevi etc.

În ansamblul produselor școlare **lucrările de creație** ale elevilor deține un loc special. La Istorie acestea pot lua forma eseurilor, referatelor, proiectelor. Acestea sunt incluse în categoria metodelor alternative de evaluare, alături de portofoliul de evaluare/autoevaluare sau de observarea sistematică a elevilor. Lucrările de creație ale elevilor evidențiază capacitatea de aplicare a cunoștințelor. Ele relevă gradul atins în dezvoltare a proceselor intelectuale, precum și capacitatea de sinteză. Lucrările de creație permit evaluarea cunoștințelor, dar și a tehnicii de realizare și a originalității, a independenței intelectuale a elevului.

Pentru realizarea lor elevul utilizează **metoda investigației**, care presupune culegerea informației prin efort propriu.

INVESTIGAȚIA, abordată ca metodă complementară de evaluare, oferă elevului posibilitatea de a aplica în mod creativ cunoștințele însușite, de a se implica activ în procesul de învățare. Pentru a putea să evalueze o activitate desfășurată de elev, în baza unei investigații istorice, profesorul trebuie să-l învețe din timp care sunt **etapele de proiectare** a unei investigații:

- precizarea/identificarea variabilelor/termenilor de referință;
- controlul variabilelor – al cunoștințelor teoretice pe care se fundamentează cercetarea;
- analiza și interpretarea datelor furnizate de sursele istorice;
- formularea ipotezelor și concluziilor și argumentarea acestora;
- precizarea sursei de erori posibile (exemplu – incapacitatea comunicării cercetării din lipsa materialului edit-inedit).

Evaluarea unei investigații se poate realiza analitic, pe diferite niveluri de complexitate sau în manieră holistică. Pentru o **evaluare analitică** se iau în considerare următoarele **obiective de evaluare**:

NIVELUL I	NIVELUL II	NIVELUL III
Redarea unor date, fapte, procese, explicarea cauzalității prin cunoștințe însușite anterior.	Alegerea, ordonarea și prelucrarea independentă a cunoștințelor anterioare după logica istorică și structura investigației propuse.	Prelucrarea datelor; analiza materialului documentar; formularea ipotezelor de lucru și a concluziilor.
Utilizarea corectă a limbajului de specialitate și a tehnicilor de muncă intelectuală.	Citirea corectă a izvorului istoric; înțelegerea termenilor; recunoașterea legităților, identificarea informației noi.	Corelarea interdisciplinară: identificarea unor date furnizate de sursele istorice aplicabile în alte științe; identificarea unor aspecte ale altor științe, care susțin investigația istorică.
Proiectarea grafică a cunoștințelor anterioare (tabele sinoptice, modele, scheme rezultate din modelarea istorică).	Selectarea informației din materialul documentar și integrarea ei în structura investigației.	Planificarea unor investigații pornind de la aprecieri/situații teoretice.
	Redarea relațiilor istorice complexe însușite anterior și integrarea lor în investigație.	
	Utilizarea modalității de reprezentare grafică a datelor în situații noi.	

Criterii pentru evaluarea holistică a unei investigații:

Nivelul I: insuficienta stăpânire a limbajului de specialitate, redarea din memorie a cunoștințelor teoretice necesare investigației, redactarea unor grafice pentru cunoștințele anterioare, selectarea unor informații din izvorul istoric fără legătură cu structura investigației, argumentare formală, lipsa unor opinii personale.

Nivelul II: utilizarea cunoștințelor teoretice presupuse de tema investigației, selectarea informațiilor din izvorul istoric în conformitate cu tema propusă, argumentarea parțială a ipotezelor, formularea stângace a unor opinii personale, tratare relativ simplistă, folosirea limbajului științific, relativ corect.

Nivelul III: analiza completă a datelor, argumentare corectă, formularea unor opinii personale și a unor concluzii originale, realizarea investigației prin muncă independentă, proiectarea investigației, folosirea unui limbaj adecvat.

Comunicarea reprezintă o formă superioară a muncii intelectuale, concretizată în elaborarea unei sinteze originale, pe o anumită temă, prin prelucrarea informațiilor din una sau mai multe surse de documentare. Comunicarea se deosebește de rezumat prin prezentarea critică, analitică, prin exprimarea unor păreri personale, aprecieri valorice, soluții. Exprimă puterea de sinteză și originalitatea autorului. Comunicarea presupune restructurarea cunoștințelor și a informațiilor, reformularea lor prin prisma personalității referentului.

Structura unui referat poate să difere: de la structura standard (introducere, cuprins, încheiere), la o structură în care după prezentarea planului ideilor de bază, în introducere se prezintă locul, rolul și nivelul atins de problematica comunicării în cercetările și studiile științifice relevante; în conținut se dezvoltă ideile anunțate în introducere, evidențiindu-se ideile personale; concluziile ar trebui să conțină deschiderea unor noi abordări ale problematicii, emiterea unor judecăți de valoare, sintetice, asupra contribuțiilor aduse și a direcțiilor de dezvoltare a problemei. Utilizarea comunicării ca metodă complementară de evaluare trebuie să îndeplinească anumite **cerințe metodice**:

CERINȚE METODICE FAȚĂ DE REALIZAREA COMUNICĂRII

- tema comunicării se stabilește la începutul semestrului, pentru a asigura elevilor timpul necesar pentru documentare;
 - în aceeași fază li se indică și bibliografia minimă necesară, care poate să fie completată de elevi după dorință;
 - tema să fie accesibilă studiului individual și nivelului de vârstă al elevilor; să nu presupună însușirea unor noțiuni de bază prin intermediul comunicării; se pot întocmi referate pe teme de viață economică, structura societății, cultură, dar numai după ce în clasă s-a asigurat însușirea celor mai importante noțiuni;
 - în perioada de pregătire a comunicării profesorul discută cu elevii aspectele nelămurite, stabilesc împreună un posibil plan de idei al lucrării, profesorul oferă elevilor indicații în legătură cu întocmirea aparatului critic;
 - comunicarea se prezintă oral de către autor în fața clasei; elevul va fi îndrumat să facă o prezentare esențializată, să-și argumenteze ideile, să sublinieze contribuția personală, să facă o prezentare concisă, clară, sistematică;
 - se recomandă ca referatele să fie însoțite de mijloace audio – vizuale, în acest caz comunicarea poate să fie întocmită de câte o echipă de referenți, din care unul să prezinte oral conținutul comunicării, iar celălalt să prezinte imaginile corespunzătoare;
 - după prezentarea comunicării trebuie să urmeze activitatea de valorificare a cunoștințelor, în timpul căreia profesorul conduce activitatea de interpretare, de integrare a informațiilor desprinse din comunicare în sistemul de cunoștințe al elevilor;
- Pentru referat se pot acorda două note: una pentru conținut, alta pentru prezentarea comunicării.

Notă: Studiile de caz și lecțiile de sinteză reprezintă cadrul potrivit de susținere a referatelor de către elevi.

Evaluarea analitică a unui referat se poate realiza pe **mai multe niveluri**. Fiecare nivel presupune anumite **obiective de evaluare**:

Nivelul I: se ține cont de utilizarea limbajului de specialitate, plasarea corectă a evenimentelor în timp și spațiu, explicarea unor probleme însușite anterior, integrarea informațiilor din izvoarele istorice sau din lucrări de specialitate, fără prelucrarea lor, realizarea comunicării în baza planului întocmit de profesor.

Nivelul II: proiectarea comunicării (parțial) de către elev, selectarea bibliografiei (parțial), selectarea informațiilor din izvoarele istorice (lucrări de specialitate) și integrarea ei în temă, analiza proceselor, datelor, faptelor.

Nivelul III: analiza critică a informațiilor provenite din surse istorice, ierarhizarea cazurilor, evidențierea consecințelor, ordonarea logică a ideilor, formularea opiniilor personale și a concluziilor, realizarea aparatului critic, originalitatea expunerii, a concepției, claritatea stilului.

În cazul unei **evaluări holistice**, pe ansamblu, notarea se poate realiza de asemenea pe 3 niveluri în baza următoarelor **criterii**:

Nivelul I: insuficienta selectare a informației bibliografice sau compilarea bibliografiei; stăpânirea aparatului conceptual, respectarea planului primit de la profesor;

Nivelul II: selectarea corectă a informației și integrarea ei în temă, structurarea materialului conform logicii istorice sub coordonarea profesorului;

Nivelul III: analiza/interpretarea datelor, formularea opiniilor personale și a concluziilor, redactarea aparatului critic; introducerea unor anexe sub coordonarea profesorului, activitatea independentă a elevului.

PROIECTUL. Ca metodă de evaluare, proiectul cuprinde o parte teoretică și una experimentală. Pe de altă parte, proiectul poate fi definit ca o lucrare mai vastă care poate să înglobeze forme foarte diferite de activitate și tehnici de lucru ca: interviul, tehnici foto, excursia tematică etc. Există două tipuri de proiecte:

- Primul tip are ca scop îmbogățirea activității desfășurate în timpul orelor de curs, prin realizări concrete (un dosar tematic, elaborarea unui ghid, realizarea unei expoziții);
- Al doilea tip de proiecte se desfășoară în afara orelor de curs și are un caracter sociocultural.

Proiectul ca metodă alternativă de evaluare presupune anumite **caracteristici**:

- un țel concret;
- planificare și executare comună: profesor – elevi;
- predarea și învățarea pătrunde în lumea exterioară;
- cercetare autonomă, elevii folosind toate mijloacele de care dispun pentru documentare;
- un rezultat prezentabil, care poate fi valorificat și în afara școlii.

CRITERII DE EVALUARE A CALITĂȚII PROIECTULUI

- validitatea – măsura în care proiectul acoperă tema propusă;
- completitudinea – măsura în care au fost valorificate în cadrul proiectului perspectivele interdisciplinare, competențele teoretice și practice;
- elaborarea și structurarea proiectului – acuratețea și rigurozitatea demersului științific, logica și argumentarea ideilor, coerența internă, corectitudinea ipotezelor și a concluziilor;
- calitatea materialului utilizat de elev în realizarea proiectului, relevanța conținutului științific, semnificația și acuratețea datelor colectate;
- creativitatea – gradul de noutate adus prin proiect în abordarea temei; măsura în care elevul utilizează o strategie clasică sau una inedită, originală.

CRITERII DE EVALUARE A PROCESULUI (DE REALIZARE A PROIECTULUI)

- raportarea elevului la tema proiectului;
- realizarea sarcinilor – nivelul de performanță atins de elev în realizarea diferitelor componente ale proiectului;
- documentarea – realizată în totalitate de elev sau cu ajutorul profesorului; selectarea și prelucrarea bibliografiei;
- nivelul de elaborare și comunicare – proiectul reprezintă o enumerare a problemelor sau o explicație argumentată, aprofundată, cuprinzând judecăți de valoare și aprecieri personale;
- creativitatea – reflectată în originalitatea produselor sau a prezentării acestora;
- calitatea rezultatelor – aplicabilitatea rezultatelor asigură proiectului confirmarea practică a ideilor și a strategiei utilizate pentru elaborarea lui.

Portofoliul de activitate include rezultatele relevante obținute de fiecare elev prin celelalte metode și tehnici de evaluare. El vizează probele orale, scrise și practice, observarea sistematică a activității și comportamentului, reprezintă cartea de vizită a elevului. Cu ajutorul lui se poate urmări progresul școlar al fiecărui elev. Portofoliul de activitate poate să cuprindă lucrări scrise curente, teste de verificare a cunoștințelor (predictive, de progres, sumative), răspunsuri la chestionare, referate, eseuri și înregistrări audio sau video ale răspunsurilor date de fiecare elev, analiza unor surse (istorice), postere, colaje, machete, caricaturi etc.

Structura unui portofoliu este determinată de scopul pentru care este proiectat și de destinația sau de destinatarul lui. Pentru a determina scopul unui portofoliu profesorul va ține seama de:

- conținutul asimilat de elevi (fapte, legi, teorii);
- competențele pe care trebuie să le formeze la elevi (să înregistreze anumite observații, să formuleze și să rezolve situații-problemă, să construiască argumente, să comunice eficient cu colegii și cu profesorul);
- atitudinile pe care trebuie să le formeze la elevii care întocmesc portofoliul.

Structura și scopul portofoliului depind și de vârsta elevilor, de specificul disciplinei, precum și de interesele elevilor. Portofoliul poate fi destinat profesorului, care să îl folosească

drept **instrument de evaluare**. În acest caz portofoliul va cuprinde produse ale activității școlare care să evidențieze progresul realizat de elev. Dacă portofoliul este destinat părinților sau comunității (care emit judecăți de valoare despre elev) se recomandă ca el să cuprindă cele mai bune produse sau cele mai bine realizate activități ale elevului.

Portofoliul poate să fie proiectat (stabilirea scopului, formularea cerințelor standard) și întocmit de profesor (selectează produsele reprezentative ale activității elevilor) sau de elev (care poate să aleagă anumite eșantioane din propria sa activitate).

Portofoliul poate să ofere:

- date obținute din evaluarea probelor tradiționale;
- date referitoare la activitatea desfășurată de elev în clasă: chestionare de auto-evaluare, caietul de notițe;
- date referitoare la activitatea elevului în afara clasei: teme pentru acasă, eseuri, referate;
- date despre imaginea de sine a elevului (autoevaluare).

Evaluarea portofoliului poate fi făcută pentru fiecare element al portofoliului, separat, prin câte o notă, sau în manieră holistică, cu o singură notă pentru toate instrumentele de evaluare incluse.

Pentru evaluarea competențelor pot fi adaptate și unele dintre metodele moderne de predare – învățare, precum **metoda Cubului**, **metoda „știu – vreau să știu – am învățat”**, **metoda Pălăriilor gânditoare**, **metoda Controversei academice**, **Rețeaua de discuții sau Turul galeriei**. Oricare dintre aceste metode permit atât evaluarea cunoștințelor asimilate de elevi, cât și a unor deprinderi de lucru, competențe de argumentare, manifestarea unor valori și atitudini care sunt explicit precizate în competențele specifice/unitățile de competență ale disciplinei *Istoria românilor și universală*.

Observarea sistematică a comportamentului elevilor oferă profesorului posibilitatea de a consemna informații asupra capacităților de acțiune, comportamentale, de relaționare, precum și despre competențele și abilitățile elevului observat. De regulă, observația sistematică a elevilor nu este utilizată pentru a fi transpusă nemijlocit în note școlare, dar poate asigura baza unor aprecieri verbale referitoare la contribuția elevului la desfășurarea activității didactice, pentru a-i face recomandări sau pentru a semnală neajunsuri, aspecte negative ale rezultatelor muncii sale școlare.

Metodele de verificare mai frecvent aplicate sunt probele orale și cele scrise, la care se pot adăuga observarea curentă și probele practice. Acestea se aleg în funcție de specificul conținutului, de caracteristicile psihopedagogice ale clasei, de particularitățile psihologice și de vârstă ale elevilor, de timp etc.

Evaluarea presupune parcurgerea unor **operații** care sunt complementare, fiind justificate concomitent sau distinct:

- *Măsurarea* constă în colectarea informațiilor despre rezultatele învățării sau despre însușirile procesului educativ evaluat. Se realizează prin intermediul instrumentelor de evaluare (probe orale sau scrise, teste, lucrări de sinteză etc.). În cazul disciplinelor socioumanistice, din care face parte disciplina școlară **Istoria românilor și universală**, măsurarea este mai flexibilă, decât în cazul disciplinelor exacte. Pentru ca măsurarea să fie exactă se impune divizarea/separarea rezultatelor.
- *Aprecierea* constă în emiterea unor judecăți de valoare în raport cu rezultatele măsurării. Aprecierea depinde de măsurare și acoperă un spectru larg de caracteristici și performanțe, și poate să ia o formă verbală, pozitivă sau negativă și o formă scrisă exprimată prin calificative (note).
- *Decizia* presupune luarea unor decizii în așa fel încât procesul instructiv-educativ să se amelioreze, să câștige în eficiență.
- *Notarea* este acțiunea didactică prin care se concretizează decizia; ca rezultat al procesului de examinare și apreciere, profesorul caracterizează performanța elevului la un moment dat cu ajutorul notelor sau calificativelor. Notarea implică adoptarea unor **criterii**, pentru prevenirea și înlăturarea subiectivismului evaluatorului. În mod tradițional criteriile de notare vizează:
 - stabilirea notei în funcție de cerințele *Curriculumului*, de sarcinile speciale ale disciplinei **Istoria românilor și universală**;
 - volumul și calitatea cunoștințelor, temeinicia lor, capacitatea aplicării lor în practică;
 - nivelul gândirii logice, capacitatea de sinteză;
 - modul de participare a elevilor la lecție, efortul depus în asimilare;
 - creativitatea în răspunsurile elevilor;

Criterii de evaluare:

- norma sau media clasei;
- standardele procentuale naționale/internaționale;
- norma individuală (prin raportare la sine);
- raportare la obiective.

Când notează răspunsurile elevilor, profesorul trebuie să respecte câteva **cerințe pedagogice**:

- obiectivitate în notare;
- folosirea integrală a scării de notare;
- valorificarea tuturor funcțiilor notei școlare (de control, de selecție, educativă, socială);

- perspectiva în notare – să se ia în considerare că eventual, unii elevi ar putea să-și lichideze absențele provocate de motive trecătoare;
- ritmicitatea notării – mai multe note, mai puține erori;
- unitatea notării – să se aplice același sistem de notare pentru toți elevii.

Funcțiile notei sunt: de informare, de reglare a procesului didactic, educativă (interiorizarea aprecierii), de motivare (catalizator al unui nivel optim al aspirațiilor elevului), terapeutică (dinamizatoare), patogenă (induce stres și disconfort în situațiile de insucces).

Când aprecierea lucrărilor scrise se realizează prin intermediul notelor se pot folosi diferite **metode de notare**, pentru a asigura un grad sporit de obiectivitate:

- **metoda rangurilor** constă în calcularea rangului (a nivelului mediu) și apoi, aprecierea lucrărilor prin raportare la nivelul mediu. Dacă lucrările sunt aranjate în ordinea calității, se pot constitui grupe de lucrări de același nivel, ceea ce ușurează notarea. Dificultatea cea mai mare se întâlnește în gradarea lucrărilor de nivel mijlociu.
- **metoda comparării în perechi** constă în aprecierea globală a tuturor lucrărilor, într-o primă fază. La a doua verificare, lucrările se compară în altă ordine: prima cu a treia, a doua cu a patra etc. Astfel se pot corecta greșelile din prima apreciere, iar în final se calculează media aritmetică a notelor. Metoda solicită mult timp; este utilizată în cazul unor concursuri de selecție, de admitere.
- **aprecierea analitică a lucrărilor** presupune stabilirea, din timp a criteriilor în baza cărora se va acorda punctajul:
 - *pentru conținut*: densitatea ideilor, bogăția informației, coerența lucrării, originalitate;
 - *pentru structura lucrării*: ordonarea ideilor, sistematizare, proporționalitatea părților;
 - *pentru scriere și stil*: structura frazelor, concizie, claritate, folosirea corectă a terminologiei istorice, ortografie și punctuație;
- **notare individualizată** – proprie instruirii diferențiate, se realizează în funcție de posibilitățile intelectuale și de cunoștințele fiecărui elev, fără a respecta o normă unică. În acest caz este posibil ca elevi din grupe de nivel diferit să obțină aceeași notă.

Notarea reprezintă acțiunea cadrului didactic de apreciere prin note a progresului școlar realizat de elevi. Acordarea notei reprezintă o acțiune complexă cu consecințe atât asupra elevului, cât și asupra evaluatorului. Efectul notei școlare asupra elevilor este diferit în funcție de vârsta acestora. Elevii învață treptat să se autoevalueze. Pentru a evita divergențele în notare, se recomandă utilizarea unor anumite tehnici precum:

introducerea de bareme de notare; introducerea unor criterii de notare standardizate, introducerea în portofoliul profesorului a fișelor individuale de progrese școlare, cu un număr cât mai mare de observații, utilizarea testului docimologic.

Autoevaluarea și metacogniția

Autoevaluarea este metoda alternativă de evaluare prin intermediul căreia elevul este ajutat să își conștientizeze progresul, să-și elaboreze propria disciplină de lucru. Autoevaluarea presupune folosirea unor instrumente de evaluare precum: a) chestionarul (despre rezolvarea unei anumite sarcini de lucru sau interesul elevului pentru *Istorie*); b) scara de clasificare.

Chestionarul poate să cuprindă itemi pentru care se formulează răspunsuri deschise:

1. Prin rezolvarea acestei sarcini am învățat:

a)

b)

c)

2. Dificultățile întâmpinate au fost următoarele:

a)

b)

3. Cred că mi-aș putea îmbunătăți performanța dacă:

a)

b)

4. Cred că activitatea mea ar putea să fie apreciată ca fiind:

.....

Scara de clasificare constă în aprecierea realizată de elev, în baza unui anumit tip de scară (de obicei scara Likert) a unor comportamente ce trebuie supuse evaluării. Formulările din scara de clasificare trebuie să respecte anumite cerințe:

- să cuprindă enunțuri cu o structură simplă, ușor de înțeles de elev;
- fiecare enunț să reprezinte propoziții clar pozitive sau clar negative;
- fiecare enunț să facă referire clară la atitudinea sau opinia despre care dorim informații.

Scară de clasificare/exemplu nr.1:

Clasa ...	Numele elevului.....
Disciplina: <i>Istoria românilor și universală</i>	Data.....
Particip cu plăcere la activitățile de lucru în echipă	<ul style="list-style-type: none"> • dezacord; • neutru; • acord.

Scară de clasificare/exemplu nr.2:

Fișa de evaluare	Slab	Mediu	Bine	Foarte bine	Excelent
• Creativitate					
• Motivație					
• Independență					
• Curiozitate intelectuală					
• Performanțe școlare					
• Participarea la discuții					
• Disciplina în timpul lucrului					
• Progresul realizat					
• Comportamentul general					

Autoevaluarea contribuie la dezvoltarea activităților metacognitive. Ea sporește importanța autocontrolului efectuat de elev asupra propriului comportament, contribuind în timp la diminuarea regularizării externe realizate de profesor. *Activități metacognitive* precum *explicitarea* (descrierea de către subiect a propriilor procese cognitive), *asocierea produselor cu rezultatele* sau *conceptualizarea* (abstragerea regulilor de acțiune sau a strategiilor utilizate din situațiile analizate) contribuie astfel la educarea metacogniției la elevi.

Jurnalul reflexiv este un instrument de evaluare, care oferă informații despre calitatea activității. Poate fi realizat prin cuvinte, în acest caz fiind asemănător cu chestionarul sau poate fi realizat de elevi prin desene, imagini, prin care să arate ce li s-a părut mai interesant din activitatea desfășurată sau din informațiile abordate, care consideră că a fost aspectul cel mai dificil al activității parcurse sau care a fost partea care le-a plăcut cel mai mult. Jurnalul reflexiv este util pentru evidențierea competențelor comportamentale sau a celor civice. Îi determină pe elevi să reflecteze asupra modului de lucru, asupra cunoștințelor procedural obținute, favorizând autoevaluarea și metacogniția.

Glosar

- **Aria curriculară** reprezintă un grupaj de discipline școlare, care au în comun anumite obiective și metodologii și care oferă o viziune multi și/sau interdisciplinară asupra obiectelor de studiu.
- **Ciclurile curriculare** sunt periodizări ale școlarității, care au în comun obiective specifice. Ele grupează mai mulți ani de studiu, care aparțin uneori nivelurilor școlare diferite și care se suprapun peste structura formală a sistemului educațional, cu scopul de a focaliza obiectivul major al fiecărei etape școlare și de a regla procesul educațional prin intervenții de natură curriculară.
- **Competențele** reprezintă un sistem integrat de cunoștințe, abilități, atitudini și valori, dobândite, formate și dezvoltate prin învățare, a căror mobilizare permite identificarea și rezolvarea diferitor probleme în diverse contexte și situații.
- **Competențele generale** se definesc pe obiect de studiu și se formează pe durata ciclului de studii. Ele au un grad ridicat de generalitate și complexitate și au rolul de a orienta demersul didactic către achizițiile finale dobândite de elev prin învățare.
- **Competențele specifice** se definesc la obiect de studiu și se formează pe parcursul unui an școlar. Ele sunt derivate din competențele generale, fiind etape în dobândirea acestora. Competențelor specifice li se asociază prin programă, unități de conținut.
- **Curriculum** în sens larg, constituie ansamblul proceselor educative și al experiențelor de învățare prin care trece elevul pe durata parcursului său școlar. În sens restrâns, *Curriculumul* cuprinde ansamblul acelor documente școlare de tip reglator în cadrul cărora se consemnează datele esențiale despre procesele educative și experiențele de învățare pe care școala le oferă elevului. Acest ansamblu de documente poartă, de regulă, denumirea de *Curriculum formal* sau *oficial*.
- **Curriculum nucleu** reprezintă expresia curriculară a trunchiului comun, care cuprinde acel set de elemente esențiale pentru orientarea învățării la o anumită disciplină și reprezintă unicul sistem de referință pentru diversele tipuri de evaluări și examinări externe (naționale) din sistem și pentru elaborarea standardelor curriculare de performanță.
- **Curriculum la decizia școlii (CDS)** însumează ansamblul proceselor educative și al experiențelor de învățare pe care fiecare școală le propune în mod direct elevilor săi în cadrul ofertei curriculare proprii. La nivelul planurilor de învățământ, CDS

reprezintă numărul de ore alocate școlii pentru construirea propriului proiect curricular.

- **Curriculum aprofundat** reprezintă, pentru învățământul general, acea formă de CDS care urmărește aprofundarea unităților de competență ale *Curriculumului-nucleu* și unităților de conținut, în numărul maxim de ore prevăzut în plaja orară a unei discipline.
- **Curriculum extins** reprezintă, pentru învățământul general, acea formă de CDS care urmărește extinderea competențelor și a conținuturilor din *Curriculumul-nucleu* prin noi unități de competență și noi unități de conținut, în numărul maxim de ore prevăzut în plaja orară a unei discipline. Acesta presupune parcurgerea programei în întregime (inclusiv elementele marcate cu asterisc).
- **Opționalul** reprezintă, pentru învățământul obligatoriu, acea varietate de CDS ce constă într-o nouă disciplină școlară; aceasta presupune elaborarea în școală a unei programe curriculare cu competențe specifice, unități de competență și conținuturi noi, diferite de acele existente în programele de trunchi comun.

CDS se poate realiza prin mai multe tipuri de opționale, respectiv:

- **Opțional de aprofundare** reprezintă acel tip de CDS derivat dintr-o disciplină studiată în trunchiul comun, care urmărește *aprofundarea* competențelor din *curriculumul-nucleu* prin noi conținuturi propuse la nivelul școlii (sau a celor marcate cu asterisc, în cazul specializărilor pe care nu le parcurg în mod obligatoriu la trunchiul comun).
- **Opțional de extindere** constituie acel tip de CDS derivat dintr-o disciplină studiată în trunchiul comun, care urmărește *extinderea* competențelor generale din *curriculumul-nucleu* prin noi competențe specifice, unități de competență și noi conținuturi definite la nivelul școlii.
- **Opțional preluat din trunchiul comun al altor discipline** se referă la acel tip de CDS generat prin parcurgerea unei programe care este obligatorie pentru anumite specializări și care poate fi parcursă în cadrul orelor de CDS la acele specializări unde disciplina respectivă nu este inclusă în trunchiul comun.
- **Opțional ca disciplină nouă** constă într-un nou obiect de studiu, în afara celor prevăzute în trunchiul comun la un anumit profil și specializare; acesta presupune elaborarea în școală a unei programe noi, diferite de programele disciplinelor de trunchi comun.
- **Opțional integrat** constă într-un nou obiect de studiu, structurat în jurul unui subiect cu caracter integrator pentru o anumită arie curriculară sau pentru mai multe arii curriculare. Acesta presupune elaborarea unei programe curriculare prin integrarea a cel puțin două domenii, aparținând uneia sau mai multor arii

curriculare; în acest caz, competențele sunt diferite față de cele existente în programele disciplinelor care se integrează.

- **Finalitățile pe niveluri de școlaritate** (gimnazial și liceal) constituie o concretizare a finalităților sistemului educațional pentru diversele niveluri ale acestuia. Ele descriu specificul fiecărui nivel de școlaritate din perspectiva politicii educaționale. Finalitățile reprezintă un sistem de referință atât pentru elaborarea programelor școlare cât și pentru orientarea demersului didactic la clasă.
- **Idealul educațional și finalitățile sistemului** reprezintă un set de aserțiuni de politică educațională, care consemnează la nivelul *Codului Educației* profilul de personalitate dezirabil la absolvenții sistemului educațional, în perspectiva evoluției societății. Acestea au un rol reglator, ele constituind un sistem de referință în elaborarea *Curriculumului Național*.
- **Proiectarea didactică** este un document administrativ alcătuit de către cadrul didactic, care asociază într-un mod personalizat elemente ale programei curriculare (unități de competență și conținuturi), determinarea strategiilor și a resurselor, cu alocarea de timp considerată optimă de către acesta pe parcursul unui an școlar.
- **Planuri-cadru de învățământ** reprezintă *documentul reglator esențial*, care jalonează resursele de timp ale procesului de predare – învățare. Planurile-cadru oferă soluții de optimizare a bugetului de timp: pe de o parte, sunt cuprinse activități comune tuturor elevilor din țară în scopul *asigurării egalității de șanse* a acestora; pe de altă parte, este prevăzută activitatea pe grupuri/clase de elevi în scopul *diferențierii parcursului școlar* în funcție de interesele, nevoile și aptitudinile specifice ale elevilor.
- **Profilul de formare** reprezintă o componentă reglatoare a *Curriculumului Național*, care descrie așteptările exprimate față de elevi la sfârșitul învățământului obligatoriu și care se fundamentează pe cerințele sociale exprimate în legi și în alte documente de politică educațională, precum și pe caracteristicile psihopedagogice ale elevilor. Capacitățile și atitudinile vizate de profilul de formare au un caracter transdisciplinar și definesc rezultatele învățării, urmărite prin aplicarea noului *Curriculum*.
- **Schema orară** reprezintă o particularizare a planurilor-cadru de învățământ pentru o anumită clasă, în funcție de opțiunea exprimată pentru completarea trunchiului comun cu diferite tipuri de CDS. Schema orară pune în relație discipline obligatorii și discipline opționale cu numărul de ore pentru care s-a optat.
- **Standardele curriculare de performanță** sunt criteriile de evaluare a calității procesului de învățare. Ele reprezintă enunțuri sintetice în măsură să indice gradul în care

sunt atinse/dezvoltate competențele specifice și unitățile de competență fiecărei discipline de către elevi, la sfârșitul fiecărei trepte de învățământ obligatoriu.

- **Trunchi comun** reprezintă numărul de ore care trebuie parcurse în mod obligatoriu de către toți elevii unei clase, pentru o anumită disciplină. Acest număr de ore este alocat prin planurile-cadru de învățământ și asigură egalitatea șanselor la educație.
- **Unitățile de competență** reprezintă o structură didactică deschisă și flexibilă, care specifică rezultatele așteptate ale învățării la finalul unui an de studiu și urmăresc progresia în formare a cunoștințelor, abilităților și achizițiilor cu caracter de integrare ale elevului de la un an de studiu la altul. Unitatea de învățare are următoarele caracteristici: a) determină formarea la elevi a unui comportament specific, generat prin integrarea unor elemente de competențe; b) este unitară din punct de vedere tematic; c) se desfășoară în mod sistematic și continuu pe o perioadă de timp; d) se finalizează prin evaluare sumativă.

Bibliografie:

1. Cadre Européen Commun de Référence pour les Langues: apprendre, enseigner, évaluer. Volume complémentaire avec de nouveaux descripteurs. Conseil de l'Europe, Février 2018.
2. Cadrul de Referință al Competențelor pentru o Cultură Democratică, Consiliul Europei, 2018.
3. Cadrul de Referință al Curriculumului național, aprobat prin ordinul Ministerului Educației, nr. 432 din 29 mai 2017.
4. Cadrul de referință al Educației Timpurii în R. Moldova, Chișinău: MECC, 2018.
5. Carta Consiliului Europei privind educația pentru cetățenie democratică și educația pentru drepturile omului, Chișinău, 2010.
6. Codul Educației al Republicii Moldova, HG nr. 152 din 17 iulie 2014.
7. Competences for democratic culture. Living together as equals in culturally diverse democratic societies. Council of Europe, March 2016.
8. Competența interculturală. Auxiliar didactic. Chișinău: Pro Didactica, 2015.
9. Competențe-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții, Consiliul Europei, 2018.
10. Convenția cu privire la Drepturile Copilului, 1989.
11. Curriculum de bază-sistem de competențe pentru învățământul general, Chișinău, 2018.
12. Curriculum școlar, Istoria, clasele V-XII. Chișinău: ME, 2010.
13. Curriculumul „Educație pentru societate”, 2018.
14. Declarația Finală a celei de-a 25-a sesiuni a Conferinței Permanente a Miniștrilor Educației din cadrul Consiliului Europei, 2016.
15. Declarația Universală a Drepturilor Omului, 1948.
16. Evaluarea curriculumului național în învățământul general. Ghid metodologic. Chișinău: MECC, IȘE, 2018.
17. Evaluarea curriculumului național în învățământul general. Studiu. Chișinău: MECC, IȘE, 2018.
18. Ghid de monitorizare a drepturilor copilului, CIDDC, Chișinău, 2017.
19. Provoacă diversitatea. Educație interculturală și rezolvare de conflict. EYE Moldova, 2012.
20. Recomandările Consiliului Europei privind competențele-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții, Bruxelles, 22 mai 2018.
21. Referențialul de evaluare și Instrumentele de evaluare aferente standardelor de eficiență a învățării la disciplina școlară Istoria românilor și universală, recomandat pentru aprobare prin decizia Consiliului Național pentru Curriculum, 2014.

22. Standarde de eficiență a învățării, aprobate prin ordinul ME nr. 1001 din 23 decembrie 2011.
23. Standardele de calitate pentru instituțiile de învățământ primar și secundar general din perspectiva școlii prietenoase copilului, aprobate prin ordinul ME nr. 970 din 14 octombrie 2013.
24. Standardele de dotarea minimă a cabinetelor la disciplinele școlare în instituțiile de învățământ general, aprobate prin ordinul MECC nr. 193 din 26 februarie 2019.
25. Strategia de dezvoltare a educației pentru anii 2014-2020 „Educația 2020”, 2014.
26. Strategia intersectorială de dezvoltare a abilităților și competențelor parentale pentru anii 2016-2022. MECC, publicată: 07.10.2016 în Monitorul Oficial, nr. 347-352, art. nr. 1198.
27. Strategia Moldova Digitală 2020. publicată: 08.11.2013 în Monitorul Oficial, nr. 252-257, art. nr. 963.
28. Toleranța și competența socială. Ghid metodic pentru formatori. Chișinău, 2006.
29. Achiri I. și alții. Evaluarea standardelor educaționale. Chișinău, 2009.
30. Adăscăliței F., Bercea M. și alții, Elemente de didactică a istoriei, București: Editura Nomina, 2010.
31. Ardelean A., Mândruț O., Catană L. și alții, Coordonatori: Ardelean A., Mândruț O. Didactica formării competențelor, Arad, 2012.
32. Bocoș M., Chiș V. Management curricular. Volumul I Repere teoretice și aplicative. Pitești: Paralela 45, 2013.
33. Bocoș M., Jucan D. Fundamentele pedagogiei: Teoria și metodologia curriculumului: repere și instrumente didactice pentru formarea profesorilor. Pitești: Paralela 45, 2017.
34. Bocoș M., Juncan D., Teoria și metodologia instruirii și Teoria și metodologia evaluării, Cluj-Napoca: Casa Cărții de știință, 2007.
35. Bucun N., Guțu Vl. și alții. Evaluarea curriculumului școlar. Ghid metodologic. Chișinău: IȘE, 2017.
36. Bucun N., Pogolșa L. (coord.) Standarde de competență – instrument de realizare a politicilor educaționale. Chișinău, 2010, 272 p.
37. Bucun N., Pogolșa L., Guțu Vl. ș. a. Modernizarea și implementarea curriculumului școlar din perspectiva școlii prietenoase copilului, Chișinău: IȘE, 2014.
38. Cabac V. Trei fațete ale evaluării: estimarea, înțelegerea, verificarea, În Revista de teorie și practică educațională Didactica Pro, nr.5-6 (33-34). Chișinău, 2005, p. 37-45.

39. Cartaleanu T., Cosovan O., Goraș-Postică V., Lîsenco S., Sclifos L. Formare de competențe prin strategii didactice interactive, Chișinău: ProDidactica, 2008.
40. Ciolan L. Învățarea integrată. Fundamente pentru un curriculum transdisciplinar, Iași: Editura Polirom, 2008.
41. Crețu D., Nicu A., Mara D. Pedagogie. Formarea inițială a profesorilor, Sibiu: Editura Universității „Lucian Blaga”, 2005.
42. Cucuș C. Teoria și metodologia evaluării, Iași: Editura Polirom, 2008.
43. Dandara O. Autoevaluarea în contextul educațional, caracteristici și valențe formative, În Revista de teorie și practică educațională Didactica Pro, nr. 5-6 (33-34). Chișinău, 2005, p. 57-59.
44. Dandara O. Constantinov S., Sclifos L. și alții, coordonator Guțu Vl. Pedagogie. Suport de curs, Chișinău: CEP USM, 2011.
45. Doicescu R. (coordonator), Ghid de evaluare. Istorie, București: Editura Prognoziz, 2001.
46. Dulamă M. E. Despre competențe. Teorie și practică, Cluj- Napoca: Editura Presa Universitară Clujeană, 2011.
47. Dulamă M. E. Didactica axată pe competențe, Cluj-Napoca: Editura Presa Universitară Clujeană, 2010.
48. Dumitrescu D. (coordonator), Bercea M., Doicescu R., Manea M., Popescu M. Ghid de evaluare. Disciplina Istorie, Proiect „Instrumente digitale de ameliorare a calității evaluării în învățământul preuniversitar”, 2010. POSDRU/1/1.1/S/3 din https://insam.softwin.ro/fisiere/GHID%20DE%20EVAL_ISTORIE2.pdf,
49. Felezeu C. Didactica Istoriei, Cluj-Napoca: Editura Presa universitară Clujeană, 2000.
50. Frumos F. Didactica. Fundamente și dezvoltări cognitiviste, Iași: Editura Polirom, 2008.
51. Ghicov A. Pedagogia aplicativă a performanței. Chișinău: Pontos, 2012, 208p.
52. Gruber G. Didactica istoriei și formarea de competențe, Târgoviște: Editura Cetatea de Scaun, 2016. din <https://www.scribd.com/document/369352245/Didacticalstoriei-BT>
53. Guțu Vl. Evaluarea curriculumului școlar. Ghid metodologic. Chișinău, 2009, 36p.
54. Guțu Vl. Evaluarea standardelor educaționale. Ghid metodologic. Chișinău, 2009, 15p.
55. Ionescu M. Instrucție și educație, Arad: „Vasile Goldiș” University Press, 2005.
56. Ionescu M., Radu I. Didactica modernă, ClujNapoca: Editura Dacia, 2004.
57. Jinga I., Negreț I. Învățarea eficientă, București: Editura Editis, 1994.

58. Jinga I., Petrescu A., Gavotă M., Ștefănescu V. Evaluarea performanțelor școlare, București: Editura Aldin, 1999.
59. Landsheere de G. Evaluarea continuă a elevilor și examenele. București: EDP, 1975.
60. Lungu C., Cerbușca P., Negrei V., Standarde de eficiență a învățării Istoriei Românilor și Universală, în Standarde de eficiență a învățării, Chișinău: Lyceum, 2012.
61. Manea M., Palade E., Sasu N. Istorie. Predarea istoriei și educația pentru cetățenie democratică: demersuri didactice inovative, București: Editura Educația 2000, 2006.
62. Neacșu I. Metode și tehnici de învățare eficientă, București: Editura Militară, 1990.
63. Petrescu P., Pop V. Transdisciplinaritatea, o nouă abordare a situațiilor de învățare. Ghid pentru cadre didactice. București: EDP, 2007.
64. Popovici Borzea A. Integrarea curriculară și dezvoltarea capacităților cognitive, București: Polirom, 2017.
65. Radu I. Evaluarea în procesul didactic, ediția a IV-a, București: Editura didactică și pedagogică R.A, 2008.
66. Roaită A. I., Didactica istoriei. Un manual pentru profesorul de istorie, ediția a II-a, revizuită și adăugită, Pitești: Editura Paralela 45, 2012.
67. Santiago P., Donaldson Graham, Herman Joan and Shewbridge Claire. OECD Reviews of Evaluation and Assessment in Education, 2011, 188p.
68. Sclifos L., Scrierea unui eseu la istorie, https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Scrierea%20unui%20eseu%20la%20istorie.pdf.
69. Stoicescu D., Noveanu G., Coordonator: Enache R., Proiectarea și implementarea Curriculumului centrat pe competențe, suport de curs, din <https://www.scribd.com/document/234560821/Proiectarea-Curriculumului>.
70. Tagliante C. L'évaluation et la Cadre européen commun, Paris: CLE international, 2005, 207 p.
71. Vogler J. (coordonator). Evaluarea în învățământul preuniversitar. Iași: Polirom, 2000.